

Caiete Silvane

Revistă de cultură a Sălajului editată de Centrul Culturii Tradiționale,
sub egida Consiliului Județean Sălaj, a Consiliului Local și Primăriei Municipiului Zalău
Serie nouă, Anul II, Nr. 8 (20), septembrie 2006. Apare până în data de 15 a fiecărei luni. Preț: 2 lei noi (20.000 lei vechi)

Între "Codul lui Da Vinci" și Holocaust

Paginile 20-21

Pagina 9

Editorial

Ecce Homo...

Homo sapiens, homo ludens, homo faber, homo cogitator, homo habilis, homo erectus, homo amans, homo artifex, homo turisticus, homo europaeus...

Ce aventură ispititoare să urmărești, în istoria omenirii și în filosofia și scrierile despre om, toate atributele ce definesc acest "animal superior" (nu-mi place expresia!) care este omul!... E drept, mai toate onorante pentru înalta noastră specie... *Homo sapiens* este o expresie care merge, de altfel, mână în mână cu *homo cogitator* și *homo faber*. Omul este animalul care gândește, muncește și creează... (și, în ce mă privește, chiar mă minunez cât a gândit, cât a muncit și cât a creat omul numai în ultimii 50-60 de ani, această minune numită *internet* făcându-ne pe fiecare cetățeni ai lumii, cu posibilitate de comunicare extraordinară, cu adresă... mondială...) *Homo ludens* - ce minunat e să te joci... omeneste... Să te joci așa cum a făcut omenirea în interpretarea multor filozofi - să-i amintim pe Leo Frobenius și Huizinga, care afirmă că această valoare umană imensă care este cultura a apărut nu din joc, ci ca joc. Apoi, ce frumoase epitețe - *homo habilis, homo artifex* - pentru omul îndemânat, pentru bunul meșter și ce greșit înțeles - *homo erectus* - pentru "omul ridicat" în sensul de acumulare mai ales culturală, nu numai anatomică... Ce mare bogăție pentru *homo amans* - omul care iubește sau omul care se lasă iubit... Ce onorantă calificare de *homo civitas*, ce pioasă definire de *homo religiosus*, ce riscantă întreprindere de *homo politicus*... Dar câte și câte atribute definitorii nu-i sunt atribuite omului?!... De la o vreme, mărturisesc, eu mă recunosc tot mai mult într-o definiție a omului dată, dacă nu mă înșel, de un filosof român: *omul este animalul care amănă*. În ce sens: când vin dimineața la serviciu, îmi fac pe drum lista cu activitățile casnice ale după-amiezii: voi aspira, voi găti, voi călca, voi spăla haine, voi face ordine în dulapuri, voi... Când mă duc de la serviciu acasă, tot tai câte un "nobil" obiectiv casnic de pe listă, amânând activitățile de femeie valahă pentru a doua zi și pentru când nu se mai poate. Și dacă tot suntem la capitolul "mărturisiri", vă spun că-mi doresc, desigur, să devin de la 1 ianuarie 2007 *homo europaeus* cu... acte în regulă, dar cel mai mult și mai mult îmi doresc să devin, măcar pentru 20 de ani de-aici încolo, un *homo turisticus*. (Evident, dacă din anumite motive - bănuieți care - n-o să fiu nevoită să amân împlinirea acestei calități și nevoi umane pentru o altă viață...).

Cert este că-mi plac aceste caracteristici și-i iubesc pe oamenii care gândesc, care lucrează, care creează, care se joacă, care iubesc și se lasă iubiți, care comunică, pe oamenii credincioși, pe oamenii îndemânatici, pe oamenii cetății, mai implicați social și în folosul comunității decât mulți plătiți s-o facă, pe cei care cutieră lumea și se îmbogățesc dăruind și altora din "averea" lor. Îi înțeleg și-i iubesc cu milă și pe oamenii care-au greșit și-s spășiți, recunoscând-și greșelile și suferind și-n somn că le-au săvârșit... Nu-i iubesc, nu-i înțeleg și uneori mi-e un altfel de milă de oamenii care trădează, oamenii perfizi, ascunși, cei care trăiesc în falsitate și minciună, cei care sunt în stare să treacă peste cadavre pentru a-și atinge scopul (evident, nu nobil), cei care încearcă să te convingă că laptele este negru și trecutul lor imaculat, cei care ridică primii piatra...

Și aceștia sunt oameni, desigur, dar pentru ei nu cunosc expresii consacrate în limba latină. Poate *homo minusculus*?...

Ileana PETREAN-PĂUȘAN

Oameni de seamă ai Sălajului - vol.II

Biblioteca Județeană "Ioniță Scipione Bădescu" Sălaj a dorit să marcheze în mod deosebit manifestarea ocazională de "Zilele Cetății" 2006 prin tipărirea și lansarea celui de-al doilea volum al dicționarului "Oameni de seamă ai Sălajului". Apărut la Zalău, cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Sălaj, volumul prezintă personalități din granițele vechi și noi ale județului, literele L-Z, o addenda la primul volum apărut și lansat în decembrie 2004, perioade care au apărut sau continuă să apară pe teritoriul județului, precum și asociații și fundații înființate din anul 1700 până în prezent.

Lansarea volumului a avut loc pe 29 iulie 2006, odată cu deschiderea oficială a "Zilelor Cetății", în sala Avram Iancu a Primăriei municipiului Zalău în prezența reprezentanților administrației locale și județene, precum și a unui public numeros între care s-au regăsit personalități cuprinse în filele dicționarului, dornice de a intra în posesia cărții.

Carte de referință pentru județul Sălaj, și nu numai, lucrarea "Oameni de seamă ai Sălajului" înmagazinează în paginile sale o muncă asiduă, de cercetare continuă, de răbdare, tenacitate și multă dăruire a colegelor noastre Lucia Bălaș și Otilia Bodis, autoare ale acestei lucrări, care, la apariția primului volum, s-au aflat în fața unui debut editorial.

Ceea ce au realizat autoarele este demn de apreciat cu atât mai mult cu cât ele au făcut o muncă de pionierat în acest domeniu, muncă care s-a întins pe parcursul mai multor ani din activitatea lor profesională și științifică.

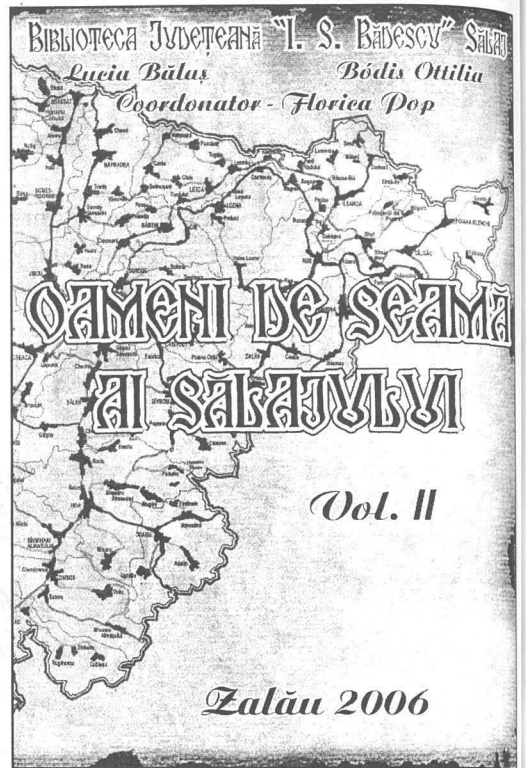
Ideea realizării acestui dicționar se regăsește undeva cu mai bine de zece ani în urmă, prin interesul și preocuparea deosebită a doamnelor Silvia Cosma și Mariana Vlaicu, aflate la conducerea bibliotecii în acea vreme.

Prin apariția acestei lucrări s-a dovedit odată în plus rolul bibliotecii ca instituție de cultură de importanță strategică în sistemul informațional actual, prin păstrarea valorilor culturale, spirituale și științifice ale acestor meleaguri.

Și iată că ideea "născută" cu zece ani în urmă prinde contur prin apariția acestei cărți, având ca și coordonator pe d-na Florica Pop, directorul Bibliotecii Județene Sălaj.

Volumul cuprinde personalități din toate domeniile de activitate care, de-a lungul timpului, au contribuit la dezvoltarea culturală, economică, socială și științifică a județului. În paginile sale se regăsesc personalități care s-au născut în județul Sălaj, care de-a lungul anilor s-au stabilit pe aceste meleaguri sau care pe parcursul șederii lor în aceste locuri au participat activ la viața socială, culturală și economică a județului și care au publicat cel puțin un volum sau sunt coautori ai unor volume, care au avut cel puțin o expoziție personală sau de grup, cum este cazul artiștilor plastici.

Și, cum se întâmplă de obicei la finalizarea oricărei lucrări, îți se pare că ai

vrea să o concepi altfel, dorind să repari unele scăpări inerente oricărui început. "Un nou volum, distinct, despre Sălaj și valorile lui va vedea lumina tiparului în curând", precizează în nota introductivă d-na Florica Pop.

Doina MANIURA

Florin-Marian Pop,

"Arta iconografică, expresie a Divinității în cadrul Cultului Divin"

ICOANA - obiect sacru și operă de artă

Mulți dintre noi iubim icoana, ca obiect de cult, ca simbol al credinței noastre, dar și ca obiect de artă ce ne înfrumusețează sufletul și căminul. Marele nostru pictor Nicolae Tonitza scria în 1927 despre frumusețea deosebită a icoanelor pe sticlă: "Am înaintea mea o veche icoană ardelenască, zugrăvită pe sticlă. Naivitatea desenului ei, care se înfiripă așa de expresiv din întretăierea cătorva linii sprintene și precise (...), frăgezimea câmpenească a vopselelor cu adâncimi metalice și clarități de diamant (...), ingeniozitatea incusurii elementelor decorative hotărând un pitoresc nou cu mult superior, ca rafinament zugrăvicesc, atâtor celebre vitralii străine: toate aceste daruri sărbătorești pe care mâna unui umil clăcaș le-a așternut acolo spre bucuria creștină a semenilor săi - îmi răscăliă o sumă de gânduri cu privire la meșterii de nimeni știuți și de nimeni cinstiți, și la deșertăciunea artei, în genere".

În textul Septuagintei, traducerea grecească a Sfintei Scripturi, apare pentru prima dată termenul *eikon*, care se traduce cu *chip*. "Și a zis Dumnezeu să facem om după chipul și asemănarea Noastră. Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său. După chipul Său l-a făcut,

femeie și bărbat" (Fac. I, 26-28).

Așadar, "Om, coroana creațiunii, este prima icoană făcută de Dumnezeu după chipul și asemănarea Sa." - afirmă, pe coperta a patra a cărții *Arta iconografică, expresie a Divinității în cadrul Cultului Divin* autorul ei, absolventul de Teologie și pictorul de icoane Florin-Marian Pop.

Apărut recent la Editura Silvanica a Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sălaj, acest volum a fost tipărit cu "binecuvântarea Prea Sfinției Sale Dr. Ioan Mihăițan, Episcopul Oradiei, Bihorului și Sălajului" și a fost lansat duminică, 13 august a.c., la Catedrala "Sf. Vineri" din Zalău, în prezența ÎPS Serafim Joantă, Mitropolitul Germaniei, Europei Centrale și de Nord. De altfel, Domnia Sa a scris și "Prefața" la această carte despre care afirmă: "Cartea de față a tânărului Florin Marian Pop din Zalău este o introducere în taina icoanei ortodoxe, pornind de la originea ei, continuând cu dimensiunea ei liturgică și teologică, cu arta și erminia icoanei, și încheind cu analiza icoanelor împărătești (Mântuitorul și Maica Domnului) și a praznicelor împărătești de peste ani. Ea este un adevărat compendiu necesar tuturor celor care vor să aibă o privire generală asupra icoanei și a iconografiei ortodoxe. Lucrarea este scrisă cu acribie științifică, sprijinindu-se la tot pasul pe scrieri cu autoritate în materie, dar și cu iubire față de subiectul tratat, care, de altfel, nu poate fi înțeles decât în lumina credinței și a iubirii". Considerațiile ÎPS Serafim despre icoană, elogiul adus icoanei și *iconarului* sunt impresionante: "Icoana nu este nici reproducere fotografică, nici tablou, nici doar operă de artă, ci în primul rând un obiect sacru. Sfințenia ei vine nu atât de la faptul că a fost sfințită de preot, cât din prezența harică a sântului reprezentat pe ea. De altfel, rugăciunea de sfințire a icoanelor a fost introdusă în Molifetic târziu, în secolul XVII. Icoana se sfințește odată cu lucrul meșterului care o pictează în stare de sfințenie, adică cu post și rugăciune și, mai ales, cu acea pace a inimii care pecetluiește orice lucrare. Între icoană și iconar, ca și între icoană și credinciosul care o venerază, se stabilește o relație de comuniune întemeiată pe credință și iubire. Orice icoană este o invitație la sfințenie, la asemănarea cu sântul reprezentat pe ea. Iar sfințenia este vocația primordială a omului. (...) Voia lui

Pop Florin-Marian

Arta iconografică, expresie a Divinității în cadrul Cultului Divin

Editura Silvanica
Zalău, 2006

Dumnezeu aceasta este: sfințirea voastră. (I Tes 4,3). Icoana este deci o permanentă aducere-aminte a datoriei noastre fundamentale de a ne sfinți pe noi înșine și de a sfinți lumea în care trăim. (...) astăzi avem o literatură destul de extinsă care tratează despre iconografia ortodoxă. Cartea fratelui Florin Marian Pop vine să îmbogățească această literatură, oferind cititorilor o foarte bună introducere în taina icoanei. Iată de ce o recomandăm cu toată căldura și ne rugăm de Mântuitorul Iisus Hristos, Care este temeiul icoanei în virtutea Întrupării Sale, să binecuvinteze pe toți cei care citesc această lucrare".

Argumentele de autoritate ale ÎPS Serafim sunt suficiente pentru a vă stârni interesul pentru această carte. Vom remarca ținuta grafică a cărții, bogăția de ilustrații și vom adăuga că ea cuprinde, la sfârșit, un *Album iconografic* cu lucrări ale autorului, pictor de icoane. De altfel, și coperta reproduce două icoane pictate de Florin-Marian Pop - Maica Domnului cu Pruncul și Iisus Hristos. Suntem conștienți că această carte va fi lectură interesantă și agreabilă nu numai pentru teologi, pictori și iubitori de icoane, ci pentru toți.

Ileana PETREAN

Album iconografic

Pictor: Pop Florin-Marian

149

Glodul Someșului la aniversarea a 195 de ani de școală românească

Condițiile socio-politice de la sfârșitul secolului XVIII și debutul secolului XIX din Transilvania, puternic influențate de epoca Luminilor, induc un raport de intercondiționare dintre necesitatea dezvoltării învățământului primar și cerințele sociale. Debuturile absolutismului luminat în monarhia habsburgică vinează sunt consemnate spre sfârșitul domniei lui Carol al VI-lea, însă procesul politico-social în sine este indus și reprezentat de domnia lui Iosif al II-lea, de unde complexul reformelor sale se cunoaște și sub denumirea de "iosefinism", care în fond nu urmărea răsturnarea raporturilor feudale ci numai reformarea acestora.

Acțiunile iluministe Iosefiniste ale Curții Imperiale sunt concretizate prin cele două legiferări: "Ratio educationes -1777" și "Norma regia- 1781", regulamente de reformare și funcționare a instituțiilor de învățământ, care urmăreau uniformizarea pe întinsul imperiului a pregătirii școlare. Aceste regulamente de funcționare a educației școlare sunt aspecte precursor-școlare ce reflectă opțiunea stăpânirii de a avea supuși cât mai bine instruiți pentru a deveni în aceeași măsură și mai eficienți în procesul de producție.

Măsurile social progresiste statale ale timpului, coincideau cu îndemnulurile la consolidarea unității confesionale cu Biserica Romei și emanciparea prin cultură a poporului român. Călușiiți de conjunctura favorabilă dezvoltării învățământului confesional ca un fenomen de civilizație și unitate românească, biserica gr-catolică, relansează dictonul: "Prin cultură la putere", iar prin sinodul protopopes de la 1777 se face recomandarea fermă că: "În tot satul, diecii școlară să ție și să învețe pruncii".

Demararea procesului de învățământ cu grafie latină la românii din Transilvania, a fost în sine un act de revelație, trezindu-le interesul și putința de a citi și scrie românește, cu mai multă ușurință, în comparație cu alfabetul slavon Cirilic. Constatarea aceasta nu a fost de cât un prim pas spre a înțelege că o parte din vocabularul uzual, dar mai ales cel bisericesc este oarecum asemănător cu cel latin. Plecând de la această constatare, apare deducția firească a originii noastre daco-romane, argument de îndemn spre afirmarea deplină a desăvârșirii socio-naționale.

Interferența unor idealuri de prosperitate socială, lansate deopotrivă de stat și biserică, au constituit tot atâtea acțiuni de succese precursore a unor cititorii școlare, mijloace eficiente în sfera emancipării prin cultură spre o mai bună stare materială.

Plecând de la aceste considerente preliminare se poate reconstitui și înțelege mai bine ansamblul istoric, politic, social și cultural, care a făcut posibilă înființarea la sate a învățământului confesional. Abordate din acest unghi problemele școlare ale timpului de atunci, nu mai sunt un aspect oarecare, ci reprezintă istoria însăși ca un factor activ în formarea conștiinței naționale ce prefigurează și consolidează unitatea poporului român.

Dintre precursorii și cititorii învățământului sătesc ardelean românesc s-a distins energeticul episcop Ioan Bob de Blaj, ce a păstorit între

anii 1782-1830, care restructurează și impulsionează sub aspect organizatoric întreaga activitate a episcopatului. Astfel, pe linie școlară, numește director și inspector teritorial Transilvan pe Gheorghe Șineai, pe care-l finanțează pentru a înființa școli sătești, ce se ridică până la un număr de 300, din tot atâtea localități. Când Gheorghe Șineai nu mai poate face față cerințelor crescânde de înființare a școlilor sătești, o spune N. Albu, biograful lui Ioan Bob, este ajutat și apoi substituit de vajnicul și eruditul în problemele organizatorice, canonicul profesor și prefect de studii (rector) al școlilor din Blaj, Demetrius Vaida de Glod.

Potentarea autorității directoriale în vederea satisfacerii cerințelor de dezvoltare a învățământului rural a fost impulsionată printr-o circulară din anul 1811 a episcopului Bob, adresată protopopilor din arhidieceză, prin care se ordonă înființarea de școli sătești. În aceeași circulară se spune: "Părinții să plătească diecilor pentru că învață pruncii într-o iarnă: 1 florin sau un stânjen de lemne, o felderă de bucate și un font de slănină sau de brânză de copil". Într-un astfel de context de extindere a procesului de instruire școlară presupunem că a fost așezat, cu o astfel de plată, un învățător și în satul Glod.

Din numărul școlilor înființate, sub acțiunea circularii de mai sus, aplicată cu deplină fermitate de consăteanul nostru prof. univ. D. Vaida, cu siguranță una a fost și în

Școala actuală

preponderentă în limba maghiară și a celui confesional cu predare precumpănită în limba maternă română.

În ce privește dezvoltarea învățământului de stat, apar unele date ce confirmă construirea, în jurul anului 1850, de către primărie, a unui local de școală cu trei camere, din care 2 încăperi sunt destinate ca locuință pentru învățător, iar una pentru sală de clasă, dotată cu bănci, tablă și planșe cu inscripția alfabetului. La nivelul acestei baze materiale

păcate pentru partea teritoriului nostru s-a curmat odată cu aplicarea Dictatului de la Viena.

Perioada anilor 1940-1944, coresponsabilă cedării Ardealului de nord, Ungariei horticiste, care a introdus limba de predare maghiară, au creat mari dificultăți în asimilarea cunoștințelor, la care aspect a contribuit și reducerea drastică a frecvenței, determinată de greutatea inerente impuse de al doilea război mondial, în plină desfășurare.

După terminarea războiului se prefigurează reforma învățământului ce se introduce în august 1948, prin care se unifică și laicizează învățământul de 7 clase, ce se menține până în anul școlar 1964-1965, când se trece la școlarizarea generală și obligatorie de 8 ani, aspect care impune asigurarea spațiilor de învățământ. Așa se constată că între anii 1955-1958 se construiește un nou local de școală cu 8 clase. În paralel cu sporirea claselor și extinderea bazei materiale, s-au asigurat și cadre didactice calificate pentru toate disciplinele de specialitate. Evoluția procesului de instruire școlară la nivelul localității Glod, respectiv a comunei, care se menține sub această formă de organizare administrativă până în 1968, recunoaște un deplin apogeu, până prin 1986, urmat de un declin vertiginos, determinat de ultima restructurare teritorială, ce se soldează cu comasarea acesteia cu a comunei vecine Gălgău, unde rămâne și centru administrativ.

La defaectarea ciclului doi școlar a claseleor 5-8, de la nivelul localității a contribuit din plin industrializarea forțată, care a favorizat migrația spre oraș și prin aceasta depopularea satului. Socializarea și mecanizarea agriculturii a dus și ea la o diminuare a forței de muncă la sate. Reducerea drastică a natalității ca urmare a părăsirii satului de către familiile tinere, aspect potent și de moda de a avea numai un singur copil are și ea un efect negativ asupra problemei analizate. Consecințele factorilor enumerați mai sus se reflectă în diminuarea elevilor de la ciclul unu, a claselor 1-4, care în anul 2005 se situează la cifra de 26 elevi, număr ce nu asigură loc de activitate pentru 2 cadre didactice. Numărul copiilor ce frecventează grădinița se situează și el la o valoare scăzută de numai 10-12 însi.

Declinul activității școlare constatată cu ocazia sărbătoririi a unui parcurs de 195 de ani de învățământ românesc, desfășurată în cea mai mare măsură sub dominația unor puteri străine neamului nostru, trebuie să constituie o mândrie că și localitatea noastră reprezentată în principal de țărani eliberați din serbie, a participat la dezvoltarea și consolidarea învățământului românesc transilvan, contribuind indirect cât și direct la formarea unei clase de intelectuali stegari ai ideilor de eliberare social naționale-românești.

Toate aspectele enunțate mai sus trebuie a fi un îndemn spre a învinge greutatea prezentului aferente aspectelor de școlarizare. Nu trebuie pierdut din vedere că școlarizarea copiilor se poate face în cele mai bune condițiuni la centrul de comună, uzând de mijloacele auto moderne pe care comunitatea are obligația de a le pune la îndemână școlărilor, așa cum astfel de cerințe se constată la societățile civilizate-evolute.

Teodor BUAȚEL

Scoala veche din Glod 1850

satul Glod, prin închirierea, pentru început, a unei case în acest scop, sau dacă această ipoteză nu are o certă valoare, rămânem la convingerea că instruirea școlară s-a făcut în una din tinda celor două biserici din vremea de atunci, așa cum o cerea și sinodul bisericesc încă de sub păstoriarea (-1772-1782) episcopului Grigore Maior.

Aspectele cu referire la desfășurarea procesului de instruire școlară, pentru anii următori cuprinși între 1820-1860, de la nivelul localității Glod, sunt răslețe și lacunare cu relații a funcționării în paralel a învățământului de stat cu predare

se desfășoară instruirea școlară până în 1918, cu mențiunea nominală, în unele documente a funcționării flotante, între anii 1891-1896 a cinci învățători, la un număr foarte restrâns de elevi, ca urmare a diminuării familiilor de unguri odată cu mutarea preturii, în 1877, la Ileanda.

Evoluția învățământului confesional românesc glodean, se consolidează începând cu deceniul VI al secolului XIX, după înființarea mai ales a episcopiei gr-catolice de Gherla și a instituțiilor școlare a acesteia, reprezentate de Teologie și Preparatorie, care au pregătit la un nivel superior preoții și învățătorii, care au asigurat continuitatea învățământului sătesc. Astfel, Sematismul sau conscripția efectuată de Episcopia de Gherla, la 1867, consemnează la Glod, existența unei școli de lemn, în care sunt școlarizați 60 de prunci de de către un singur docent-dascăl- de la o populație de 779 de suflete.

Situația de mai sus se menține asemănătoare până în 1903, când apare ca nouă construcția și darea în folosință a școlii noi de piatră, cu instruirea, tot de un singur învățător, a 80 de elevi, din care 50 repetenți, de la o populație de 820 suflete. Prin sporirea numărului de elevi la un singur cadru didactic se pare că apar deficiențe majore în ce privește calitatea învățământului, care se menține ca atare fără a putea fi schimbată până la Marea Unire din 1918.

Realizarea statului unitar oferă posibilitatea unui progres în domeniul învățământului, prin unificarea programului școlar de 7 clase, cu 2 învățători, pe cuprinsul întregului teritoriu al României. Desfășurarea procesului de instruire după acest plan de școlarizare obligatorie de 7 clase, a avut un succes remarcabil, dar din

Școala veche de la Biserică

Către,

Președintele României - Traian Băsescu, Primul Ministru - Călin Popescu-Tăriceanu, Ministrul
Finanțelor Publice - Sebastian Vlădescu, Ministrul Culturii și Cultelor - Adrian Iorgulescu

Apel pentru salvarea culturii române vii

Scandalul mediatic legat de gafele comise de Fondul Cultural Național a readus în actualitate câteva probleme referitoare la cultura română.

Odată cu apariția Fondului Cultural Național s-a creat, de la bun început, o confuzie, de care s-a profitat... firesc în contextul în care toate guvernele care s-au perindat după '89 au disprețuit cultura română vie, literatura română vie, aplicând o liberalizare brutală, nenuțată, într-un domeniu fragil, vulnerabil și esențial pentru un popor, cum e cultura, inclusiv cultura scrisă. Consecința? Dispar vechi și prestigioase edituri, se dizolvă instituții prin care s-a creat România modernă, au dispărut edițiile critice etc. România e singura țară din Estul Europei, dacă nu chiar din lume, în care privatizarea a început cu domeniul culturii. Cum se manifestă, la modul concret, disprețul guvernanților față de cultura română vie? E vorba, în primul rând, de bugetul alocat culturii: un buget jenant, de 0,16 % din PIB. Apoi, de alte, nu puține aspecte. Ne vom limita la câteva. Bunăoară. În cadrul Ministerului Culturii și Cultelor a existat un Departament de Cultură Scrisă, care, sub ministeriatul dlui R.Theodorescu, a fost desființat, această subdiviziune transformându-se în Departamentul "Spectacole, Evenimente și Cultură Scrisă", bugetul - ultramodest! - alocat acestui domeniu de importanță majoră, fiind, în consecință, redus considerabil. După venirea la conducerea Ministerului Culturii și Cultelor a dnei M. Muscă, am așteptat, în chip firesc, o schimbare. Anunțul făcut atunci, apropos de înființarea Fondului Cultural Național, ne-a bucurat: era vorba de o instituție națională, creată după modelul celei franțuzești, Centre National du Livre, o instituție de sine stătătoare, ce oferă posibilitatea de a sprijini proiecte culturale de importanță națională. Când s-a înființat acest Fond (acum mai puțin de un an), nici o clipă n-a fost vorba ca "sistemul" de subvenționare de la MCC (defectuos, funcționând cu mari, imponderabile, în esență nejustificate întâzieri, cu un buget sărăcăcios, funcționând însă!) să fie înlocuit prin această instituție, numită Fondul Cultural Național. S-a creat o confuzie, a fost întinsă o plasă "operatorilor culturali". S-a profitat, iar și iar, de buna credință, de lipsa de solidaritate a artiștilor. În iarna-primăvara acestui an, 2006, am aflat că MCC nu va mai subvenționa cultura scrisă. (E un fapt scandalos: Ministerul Culturii din România e singurul minister din lume, care nu-și mai sprijină cultura scrisă. Singurul! În care alte țări Ministerul Culturii și-a luat mâna de pe cultura scrisă!?) și că obligațiile privind subvenționarea culturii scrise le va prelua Fondul Cultural Național. În consecință, au fost completate formularele afișate pe site-ul FCN. Formulare deocheate, cu capitole, subdiviziuni greoaie, contradictorii. Comisia FCN-ului, alcătuită din înși necunoscuți (cu excepția dlui Th.Kleininger și a dnei S.Sora) a funcționat fără criterii, fără principii bine stabilite, încât au fost respinse câteva reviste de importanță națională, între care *Viața românească*, publicație care de curând și-a sărbătorit centenarul, *Contemporanul*,

publicație înființată în 1881 (relativ recent a împlinit 125 de ani), *Jurnalul Literar*, *Timpul*, *Revistele Academiei Române* și altele, iar sumele alocate publicațiilor câștigătoare sunt ridicol de mici. Este descalificant pentru membrii comisiei FCN alcătuite din iluștri necunoscuți, care sfidează revistele de cultură - veritabile instituții ce fac parte din patrimoniul spiritual al României și care se confruntă cu grave dificultăți financiare. E un semn! **Ministerul Culturii ne demonstrează încă o dată că nu este interesat de sprijinirea culturii române vii, inclusiv a literaturii române vii.** Ministerul Culturii (ne referim la toate administrațiile postdecembriste) duce o politică anticulturală, în esență antinațională; o politică de indiferență crasă față de valorile culturii române; e literalmente un genocid ce se întâmplă, genocid care are ca țintă cultura vie și valorile vii, scriitorii, artiștii plastici, criticii, poeții vii.

Problema reală în perioada post-decembristă (la domeniul culturii ne referim) e că administratorii culturii au funcționat consultându-se rareori cu creatorii. Astfel, ne-am trezit în plină impostură: eram și mai suntem învățați cum să ne facem meseria de indivizi neavizați, agresivi, cu pretenții de "omul-știe-tot"; se elaborează o lege referitoare la domeniul culturii și și se pune în față textul acesteia, iar tu te uiți în el cel puțin uimit, întrucât înțelegi că cel care a făcut legea respectivă habar n-are cum se face o carte, cum se lucrează o revistă. În consecință, nu se decontează decât costurile tiparului (o parte din acestea!), ca și când revistele, cărțile ar fi scrise de fantome! Cultura română este disprețuită de guvernanții care uită - din ignoranță, calcul meschin, răuvoitor, din nepăsare - că România modernă a fost construită inclusiv de scriitorii, de oamenii de cultură.

În străinătate există o lege a sponsorizării eficiente, funcțională; revistele sunt sprijinite de Ministerul Culturii, de fundații cu tradiția de a investi în cultură formată timp de secole, de organisme create de instituțiile statului, independente însă de stat. E suficient să urmărești activitatea Ministerului Culturii Francez, bine organizată și pusă de acord cu Ministerul Afacerilor Externe, precum și cu Centre National du Livre. E de ajuns să ne uităm și la alte țări, ca, de pildă, Rusia, Spania, Suedia. În România însă tot, aproape tot ce întreprind funcționarii culturii parcă ar fi gândit dinadins ca ea, cultura, treptat-treptat, să dispară.

În mod greu explicabil, dl. ministru Adrian Iorgulescu este de părere că, în general, cultura română este bine sprijinită de instituția pe care o conduce. Iar sumele alocate actualului birou Cultură Scrisă, Lectură Publică sunt suficiente.

Atitudinea sfidătoare față de instituțiile naționale a Fondului Cultural Național a readus, spuneam, în actualitate câteva probleme stringente. Astfel, prin acest Apel solicităm:

Alocarea unui buget de 3 % din PIB culturii (suma de 0,16 la sută alocată la ora actuală este jenantă; argumentul "nu există bani pentru cultură" e un neadevăr strigător la cer,

vehicularea căruia este descalificantă atât pentru Guvernul țării, cât și pentru Ministerul Culturii din România);

Revederea, în regim de urgență, a Legii sponsorizării, care la ora actuală e departe de a încuraja sprijinirea culturii române vii; scutirea de impozite a membrilor Uniunilor de Creație (un model, în această ordine de idei, este Irlanda);

Rejudecarea în regim de urgență a dosarelor de către o Comisie a FCN aleasă în cunoștință de cauză - e o măsură radicală, temporară însă, pentru a salva acest an editorial și revuistic. (Asociația Publicațiilor Literare și Editorilor din România a cerut răsplată acest lucru într-un Protest; și-a exprimat atitudinea față de degradingolada provocată în sistemul editorial de FCN și revista *Contemporanul* într-un Comunicat de Presă);

O altă măsură stringentă e desprinderea FCN de MCC; înlocuirea conducerii FCN - ce este, la ora actuală, o caricatură a proiectului lansat și discutat în presa scrisă și TV publice și private acum mai bine de un an - cu o echipă de profesioniști; coordonarea activității între MCC, ICR, Uniunea Scriitorilor și FCN, în scopul sprijinirii, promovării (în țară și străinătate) a culturii române;

Crearea în cadrul MCC a unui Departament distinct "Cultura Scrisă" (alcătuit din câteva Birouri: Cultura Scrisă, Promovarea Culturii Scrise, Lectură/Achiziții publice) și alocarea acestui Departament a unui buget egal cu cel al Departamentului Patrimoniu Cultural Național;

Revenirea la "sistemul" de altădată de subvenționare a culturii scrise în cadrul MCC; excluderea din competiție a publicațiilor/editurilor obscure; crearea unor comisii ai căror membri, fiind bine informați în privința publicării proiectelor câștigătoare cel târziu pe 15 martie. (Și nu în august, septembrie sau octombrie, cum se întâmplă în ultimii ani. În contractele încheiate cu editorii de carte și reviste să se includă o clauză distinctă: executarea plăților de către MCC timp de 10 zile de la predarea lucrărilor; anul trecut au fost înregistrate întâzieri de plată de până la cinci luni.)

Sunt măsuri stringente. Fără acestea supraviețuirea culturii române vii este imposibilă. Nu acceptăm să fim tratați în continuare cu dispreț. Nici discreditati de niște "experți" ai FCN care - incredibil! - după ce ne descalifică, ne solicită prompt (culmea!) sprijinul în obținerea unor fonduri suplimentare. La FCN Caragiale s-ar simți acasă.

Prin noi, prin marile valori românești, țara noastră, în timp, poate să-și schimbe imaginea în lume, care, se știe, este, la ora actuală, execrabilă. "Noi" înseamnă cărțile noastre. Tablourile, sculpturile, spectacolele noastre. "Noi" înseamnă revistele naționale: *România Literară*, *Contemporanul*, *Convorbiri Literare*, *Timpul*, *Steaua*, *Familia*, *Vatra*, *Dacia Literară*, *Cronica*, *Viața Românească*, *Jurnalul Literar*, *Poesis*. Și altele. Câteva.

Puține. "Noi" înseamnă editurile noastre.

Vom publica acest Apel în toată presa din țară până se vor lua măsuri exacte, prompte. Îndemnăm la solidaritate colegii din presă, Radio și TV. Numai fiinduți solitari, vom deveni puternici. Iar opinia noastră - într-o falsă, interminabilă tranziție, în care s-au instaurat aculturația, vulgaritatea, țopenia, amatorismul, impostura, disprețul față de valorile prin care s-a construit România modernă - va fi auzită.

Ora noastră se apropie!

Nicolae Breban, scriitor, membru corespondent al Academiei Române, director (*Contemporanul*); Aura Christe, scriitor, redactor-șef (*Contemporanul*); Andrei Potlog, editor (director, Editura Ideea Europeană); Marian Victor Buciu, critic și istoric literar, profesor (Universitatea din Craiova); Lucia Dărămuș, scriitor (redactor, *Prosaeculum, Transilvania*); Cristian Negoii, editor (manager IT, *Contemporanul*); Ion Ianoși, scriitor, profesor universitar (Membru de onoare al Academiei Române); Janina Ianoși, traducător; Maria Ștefănescu, arhitect; Sorin Ștefănescu, arhitect; Călin Căliman, critic de cinema (*Contemporanul*); Dana Duma, critic de cinema, profesor (*Contemporanul*); Hemi Zalis, critic și istoric literar (*Contemporanul*); Alexandru Ștefănescu, scriitor (*Contemporanul*); Nicolae Marinescu, scriitor, profesor, director (*Mozaicul*); Constantin M. Popa, profesor, critic și istoric literar (*Mozaicul*); Gabriel Coșoveanu, critic și istoric literar, redactor-șef adjunct (*Mozaicul*); Luminița Corneanu, critic literar (redactor *Mozaicul*); Ion Mureșan, scriitor (*Verso, Cluj*); Mihaela Chiriță, director imagine (*Mozaicul*); Ionel Necula, scriitor; Alina Beiu-Deșliu, scriitor (lector, Editura Ideea Europeană); Adriana Liciu, traducător (redactor, Editura Ideea Europeană); Claudia Maria Radu, profesor de istorie; Rodica Grigore, lector, Univ., Universitatea "Lucian Blaga" (Sibiu); Ileana Cudalb, scriitor (Coreea); Gabriel Cucuteanu, director/economist (Fundatia *Timpul*); Dieter Schlesak, scriitor (Italia); Rodica Diaconu, redactor (Editura Eminescu); Adrian-Paul Ilescu, scriitor, profesor univ. de filozofie (Universitatea din București); Robert Șerban, scriitor, jurnalist; Liana Saxone-Horodi, pictoriță (Haifa, Israel); Mirel Horodi, publicist, inginer (Haifa, Israel); Daniel Saucă, jurnalist, poet (redactor-șef, revista *Caiete Silvane*); Christian Schenk, poet, traducător (Germania); Irina Petras, critic și istoric literar, editor (Editura Casa Cărții de știință); Petru Poantă, scriitor; Iuliana Petrian, scriitoare; Gheorghe Schwartz, scriitor, prof. univ. dr., decan (Universitatea "Aurel Vlaicu", Arad); Paul Aretzu, poet, critic și istoric literar; Bogdan Ghiu, poet, traducător; Anca Pedvis, pictor, grafician, poet (SUA); Gellu Dorian, poet, prozator (director, revista *Hyperion*); Lucian Alecsa, scriitor; Emanoil Marcu, scriitor; Nicolae Corlat, scriitor; Gabriel Alexe, scriitor; Petruț Parvescu, scriitor; Dumitru Ignat, scriitor; Dumitru Țiganiuc, scriitor; Maria Baciu, scriitor; Daniel Cristea Enache, critic și istoric literar

- (România literară): Gabriela Simon, jurnalist (Cronica română); Florin Dochia, scriitor (redactor-șef, Revista Nouă); Ion Tomescu, președinte APLER; Constantin Trandafir, critic literar (director, Revista Nouă); Viorel Cernica, scriitor; Christian Crăciun, scriitor; Daniela Tomescu, editor (Editura Libra); Liviu Antonesci, scriitor, profesor universitar, președinte Fundația Culturală Timpul; Al. Andriescu, istoric literar, profesor universitar (Timpul); Liviu Leonte, istoric literar, profesor universitar (Timpul); Radu Andriescu, scriitor; Gabriela Gavril, scriitor, profesor universitar (Craiova, Polonia; Timpul); Șerban Axinte, scriitor, cercetător științific; Laurențiu Ursu, scriitor; Bogdan Suceavă, scriitor, profesor universitar (Log Angeles, SUA); Ștefan Afloroaei, scriitor, profesor universitar; Al. Călinescu, scriitor, profesor universitar (director, BCU, Iași); Emil Brumar, scriitor; Al. Zub, scriitor, profesor universitar (director, Institutul A. D. Xenopol, Iași); Alex Acioabăniței, scriitor; Mihai Vacariu, scriitor, profesor universitar (Adelaide, Australia); Jan Willem Boss, scriitor, traducător de literatură română (Amsterdam, Olanda); Cerasela Nistor, jurnalist, scriitor (Montréal, Canada); William Totok, scriitor, jurnalist (Berlin, Germania); Radu Pavel Gheo, scriitor; Florin Țupu, scriitor; Andreea Grinea, scriitor; Mircea Păduraru, scriitor; Ruxandra Anton, poet, jurnalist (Teatrul azi); Corneliu Antoniu, poet (redactor-șef, revista Antares); Paul Miron, scriitor, profesor universitar (Freiburg, Germania); Mihai Dascălu, scriitor; Gabi Haja, scriitor; Nicolae Bârna, critic și istoric literar; Mihai Rădulescu, scriitor; Leo Butnaru, scriitor; Nicolae Szekely, scriitor, și muzician; Ioan Evu, scriitor și cantautor; Mariana Panduru, scriitor și editor; Radu Igna, scriitor; Constantin Stancu, scriitor; Ovidiu Bajan, poet; Eugen Evu, scriitor, publicist, editor (redactor-șef, Nova Provincia Corvina); Aurel Codoban, prof. univ. dr. (Universitatea "Babes-Bolyai" din Cluj-Napoca); Ion Barbu, grafician; Călin Ciotobari, scriitor, jurnalist (redactor-șef, Dacia Literară); Victor Neumann, scriitor, profesor universitar; Dan Mircea Cipariu, scriitor (președintele secției de Poezie, Asociația Scriitorilor București); Val Gheorghiu, pictor, scriitor; Emil Cosheru, actor, profesor universitar; Gelu Ionescu, scriitor (Germania); Bogdan Borgovan, arhitect (SUA); Anca Marina Buciu, sociolog; Cristina Buciu, profesoară, sociolog; Alexander Baumgarten, conf. dr. (Universitatea "Babes-Bolyai", Cluj); Emanuel Grosu, traducător, redactor (Editura Polirom); Florina Zaharia, poet, jurnalist; Mircea A. Diaconu, critic, profesor univ. (Suceava); Junona Tutunea, traducător (director, Editura Axa Publishing); Ștefania Coșovei, scriitor (redactor, Muzeul Literaturii Române); Traian T. Coșovei, scriitor; George Freundlicht, muzician (director, The Timmins All Star Big Band, Canada); Dwight B.L. Patton, scriitor (director, Clipa Magazine, USA); Ștefan Damian, scriitor (director, Editura IDC Press, Cluj-Napoca); Nick Sava, scriitor (redactor-șef, revista Athenaeum, Canada); Camelia Gerhardt, jurnalist independent (Strategic Panmer-Media Total Film); Octavian Saviy, scriitor (profesor Colegiul Național Mihai Eminescu); Constantin Husti-Răduț, asistent universitar (Universitatea Babes-Bolyai); Grațian Corman, doctorand (redactor Verso); Florina Ilis, scriitor (BCU, Cluj-Napoca); Kocsis Francisko, scriitor (redactor, revista Vatra); Alina Goia, teatrolog (Sibiu); Alina Alexa, jurnalist; Traian Nedea, tipograf; Alexandrina Nedea, tipograf; Virgil Diaconu, scriitor (director, Cafeneaua literară); Marian Barbu, scriitor; Mariana Senila-Vasilie, scriitor; Florian Stanciu, editor (membră CRP); Madeleine Davidsohn, scriitor (Israel); Emil Rațiu, scriitor (Italia); Radu Vancu, scriitor; Petru Adrian Mircea, medic, prof. univ. (Prorectorul UMF, Iuliu Hațieganu, Cluj); Izsak Martha, scriitoare (membră CRP); Liviu Stanciu, teolog (redactor Credința Străbună); Ioana Moca, traducătoare; Miruna Vada, poetă; Lucian Băgiu, scriitor (asistent univ., Univ. Alba Iulia); Ioana Macrea Toma, doctorandă (Litere, Univ. Cluj); Dorin Mureșan, prozator; Ion Pop, poet, critic și istoric literar, prof. univ. (Cluj); Dan Dănilă, scriitor, traducător (Germania); Ioan Moldovan, poet (redactor șef, revista Familia); Traian Ștef, scriitor (redactor șef adj., revista Familia); Ion Simuț, critic și istoric literar, prof. univ. Fac. de litere, Univ. Oradea (redactor, Familia); Miron Beteg (redactor Familia); Mircea Pricajan (redactor Familia); Mirona-Ioana Tatu, regizor de film, asistent univ. (Univ. Lucian Blaga, Sibiu); Horia Muntenus, scriitor (director, revista Aisberg); Margareta Anton, Lector Univ. (dr. FEFS /UE București); Liviu Mircea, scriitor (Irlanda); Nicolae Cacovean, editor (Casa Editorială Odeon); Constantin Voiculescu, editor (Casa Editorială Odeon); Mariana Zavati Gardner, scriitor Norfolk, UK; Teresia Bolchis Toru (Augsburg, Germania); Dumitru Velea, scriitor; Radu Rosian, grafician, ilustrator carte; George Roca, scriitor, editor (Sydney, Australia); Victor Coroianu, scriitor (Germania); Magdalena Schlesak, scriitor; Elena Barbu, matematician (Craiova); Simona Barbu Stănilă, profesor (Chicago, USA); Bogdan Barbu, economist (Montréal, Canada); Mihai Ene, scriitor (Craiova); Vochin Aritel, profesor (Craiova); Vochin Mihaela, chimistă (Filiași); Mioara Marinescu, profesoară (Craiova); Petre Marinescu, inginer (Craiova); Simona Marinescu, masterandă (Craiova); Lidia Zamfir, profesoară (Craiova); Mioara Bosun, profesoară (Craiova); Rodica Grigore, profesoară (Craiova); Cornelia Popa, matematician (Craiova); Laura Ghiță, profesoară (Craiova); Ileana Onu, profesoară (Craiova); Rodica Stoianovici, profesoară (Craiova); Rodica Firescu, profesoară (Craiova); Daria Firescu, studentă (Craiova); Adrian Cârstoiu, agent de asigurări (Craiova); Andreea Dima, profesoară (Craiova); Liviu Dima, director vânzări (Craiova); Constantin Ștefănescu, pensionar (Craiova); Silviana Ploscaru, secretar (București); Ion Dica, ofițer (Craiova); Ileana Dica, profesoară (Craiova); Ileana Nicolaescu, profesoară (Craiova); Lidia Niculescu, profesoară (Slatina); Dobre Raluca, profesoară (Craiova); Ileana Becherescu, profesoară (Craiova); Boldișor Adrian, profesor (Craiova); Rădulescu Roxana, profesoară (Slatina); Cristina Sândulian, profesoară (Craiova); Carmen Duțu, profesoară (Craiova); Ileana Zinoagă, profesoară (Dolj); Livia Dumitrănoiu, secretară (Craiova); Cerasela Sprâncenatu, profesoară (Dolj); Alina Oprescu, profesoară (Craiova); Oana Popescu, agent vânzări marketing (Craiova); Bogdan Vișan, inginer proiectant (Craiova); Dinu Mihai, inginer proiectant electrotehnic (Craiova); Liviu Bazdoaca, inginer electromecanic (Craiova); Elena Penciu, inginer automatist (Craiova); Stela Balan, asistent manager (Craiova); Codruț Constantinescu, eseist (Ploiești); Gherasim Rusu Togan, scriitor, folclorist (Câmpina); Lidia Nicolae, artist plastic (Câmpina); Elena Dinu, artist plastic (Câmpina); Serghe Bucur, scriitor (Florești, Prahova); Ștefan Al. Șasa, scriitor (Câmpina); Liviu Ioan Stoiciu, scriitor (Viața Românească); George Vulturescu, poet, critic literar (director, Poesis, Satu Mare); Victoria Milescu, poet, jurnalist; Dinu Flămând, scriitor (Franța); Crișu Dascălu, scriitor (Timișoara); Doina Bogdan-Dascălu, prof. univ. (Timișoara); Bogdan Mihai Dascălu, scriitor (Heidelberg, Germania); Adrian Mihalache, scriitor, prof. dr.; Iolanda Malamen, poet, jurnalist (Ziua), Mircea Lăzărescu, psihiatru, prof. univ., eseist, Univ. Timișoara; Radu Ardevan, istoric, conf. univ. (Universitatea Babes-Bolyai); Doina Cosman, psihiatru, prof. univ. dr. (UMF Cluj); Octavian Cosman, artist plastic, prof. univ. dr. (Universitate, Oradea); Oana Andreica, asistent univ. dr. (Academia de muzică Gh. Dima); Ana Hutanu, redactor radio (Radio Cluj, redacția pentru cultură); Ion Hutanu, medic prof. univ. dr. (Universitatea de Medicină din Cluj); Iuliu Hatieganu, medic prof. univ. dr. (Universitatea de Medicină din Cluj); Nicolae Panaite, scriitor (revista Philologica Yassensia); Liviu Papuc, scriitor (redactor, Convorbiri literare); Marius Chelaru, scriitor (redactor, Poezia); Dragoș Cojocaru, scriitor (redactor, Convorbiri literare); Dan Mănuță, critic și istoric literar (redactor-șef adj., Convorbiri literare); Valeriu Stancu, scriitor (redactor șef, Cronica); Bogdan Mandache, scriitor (redactor, Cronica); Cassian Maria Spiridon, scriitor (director, Convorbiri literare); Ovidiu Pecican, scriitor; Alexandru Pecican, regizor; Dora Pavel, scriitor; Eugen Pavel, cercetător științific; Pavel Chihaia, scriitor (Germania); Baki Ymeri, scriitor (redactor-șef Albanezul); Lavinia Marin, corul Sound; Radu Voinescu, scriitor; Laura Pavel, critic literar (Facultatea de Teatrul, UBB, Cluj); Călin Teuțișan, critic literar (Facultatea de Litere, UBB); Liuba Potlog (pensionară); Vasile Spiridon, critic și istoric literar; Ioana Both, critic și istoric literar; Gabriela Vasilescu, profesor de istorie; Livia Bobe, profesor de istorie; Claudia Fuiică, psiholog; Mihaela Florea, profesor de Limba română; Emilia Ilie, profesor de engleză; Nicolae Dita, profesor de istorie; Elena Croitoru, profesor de istorie; Nicolae Radu, profesor de geografie; Oana Dumitrescu, profesor de limba franceză; Maria Purice, profesor de limba română; Ionel Ignat, profesor de limba franceză; Augustin Buzura, scriitor (redactor șef, revista Cultura); Cristina Breban, psiholog; Adrian Urmanov, scriitor (Mânăstirea Rasca, Suceava); Angela Martin, redactor șef adjunct (revista Cultura); Gheorghe Glodeanu, profesor universitar (Universitatea de Nord, Baia Mare); Dana Preda, psiholog; Cornelia Maria Savu, scriitor, jurnalist (Cultura); Anne Marie Chertic, actriță (Teatrul Național "Vasile Alecsandri", Iași); Ion Sapdaru, regizor și actor (Teatrul Național "Vasile Alecsandri"); Ema Nicola, regizor (producător, Realitatea TV); Daniel Corbu, scriitor; Olga Rusu, scriitor, cercetător (Muzeul Literaturii Române, Iași); Camelia Leonte, scriitor (Dacia literară); Liviu Apetroaie, scriitor (Muzeul Literaturii Române); Vasilian Doboș, scriitor, artist plastic, editor; Lucian Vasiliu, scriitor (Muzeul Literaturii Române, Iași); Cezar Ivănescu, scriitor (director Editura Junimea, Iași); Ștefan Oprea, scriitor; Aurel Manole, pictor (Președintele filialei UAP Galați); Ioan Vieru, scriitor (director, revista Contrapunct); Ioana Greceanu, poet; Alexandru Mica, scriitor, prof. dr. universitar; Spiridon Popescu, poet, jurnalist; Benoît Vitse, regizor (director, Ateneu Tătărași din Iași); Anca Lepădatu, redactor (Contemporanul); Ovidiu Morar, scriitor; Alina Alexandra Ionescu (redactor, Contemporanul); Adrian Preda (redactor Contemporanul); Virgil Stanciu, prof. univ. (UBB, Cluj); Simona Schouten, asistent univ. (UBB, Cluj); Paulina Popa, scriitor (director, revista Semne-Emia); Kiril Kovaldji (Moscova); Claudia Cioca, Aj. Analist Programator (Universitatea "Ovidius" Constanța); Ortansa Sturza, scriitor (redactor șef, revista Plai Strabun); Lucian Hetco, scriitor, editor (Agero, Președintele Ligii Asociațiilor Germano-Române din Germania); Carol Braester, scriitor (prof. univ. dr., Technion, Haifa, Israel); Gabriel Apostol, lector, dr. (UNATC I.L. Caragiale, București); Mona Sandu, secretar literar (Teatrul "Fani Tardini Galați, membru al AITC, secția română); Efraim Glaser, scriitor; Monica Voudouri, scriitor (Grecia); Daniela Draculi, arhitect; Monica Poughia, medic, Tinella Gheorghievici, profesor; Gheorghe Tegu, inginer; Florin Gheorghiu, dr. în biologie medicală și Membrii fondatori ai cenaclului profesional "Balkanica contemporana" (Atena); Andrei Gotia, doctor în teologie, filolog; Mariana Gorczyca, scriitor; Alexandra Mitrea, conf. univ. dr. univ. (Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu); Mircea Lăzărescu, psihiatru, prof. univ., eseist (Univ. Timișoara); Radu Ardevan, istoric, conf. univ. (UBB, Cluj); Doina Cosman, psihiatru, prof. univ. dr. (UMF, Cluj); Octavian Cosman, artist plastic, prof. univ. dr. (Universitatea Emanuel, Oradea); Oana Andreica, asistent univ. dr. (Academia de muzică GH. Dima); Serafim Saka, scriitor; Anatol Codru, academician, poet; Aureliu Busuioc, scriitor; Vasile Vasilache, scriitor; Margareta Anton, lect.univ.dr. (FEFS, UE, București); Liana POP, lingvist, conf. univ. (UBB, Cluj); Valentina Tăzläuanu, scriitor; Anatol Codru, academician, scriitor, regizor; Victor Gherman, scriitor; Ivan Evseev, scriitor, prof. univ. (Universitatea de Vest, Timișoara); Dorina Mangra, conf. univ. dr. (Academia de Muzică "Gh. Dima", director, Filarmonica de Stat "Transilvania"); Bogdan Lepădatu (redactor-șef New Business); Ioana Trică, poetă și traducătoare; Ivan Lungu, publicist (Cercul Cultural de Limba Română din Haifa, Israel); Stella Lungu, fizician (Cercul Cultural de Limba Română din Haifa, Israel); Haim Abramovici, medic prof.univ. dr. (Facultatea de Medicină, Haifa); Nando Maria Varga, ziarist (redactor șef, Viața Noastră, Israel); Marlena Braester, scriitoare (Centrul de Poezie al Universității din Haifa); Agnia Bogoslava, actriță (Israel); Emil Wittner, medic, istoric de artă (Israel); Shlomo David, scriitor (Israel); Biti Cara, ziaristă (Israel); Bianca Marcovici, ingineră, poetă (Israel); Berthold Aberman, scriitor (Israel); Dan Moșoiu, scriitor (redactor Radio Cluj); Ioan Pavel-Azap, scriitor (redactor, Tribuna) Ana Hompot, scriitor; Ion Padosu, scriitor; Andrei Călărașu, regizor de film și TV (Israel); Letiția Buruiană, filolog, bibliotecar (Biblioteca "V.A.Urechia", Galați); Armanda Filipine (redactor, cotidianul Monitorul de Brăila); Virgil Duda, scriitor (Israel); Riri Manor, poetă, medic, prof. univ., dr. (Universitatea Tel Aviv); Carol Feldman, actor, scriitor (Israel); Kety Grimberg, arhitectă (Ierusalim); Solari Grimberg, arhitect (Ierusalim); Cosmina Berindei, drd. cu frecvență (Facultatea de Litere, UBB, Cluj).

Ioana CODRE

Cuiul

mi-a intrat un cui în talpa
sufletului
crucificat
sub aripa
unui înger.

Și-n urma mea
O dără de iubire
Mă ucide.

Dincolo de moarte

E negru și adânc, fără cer.
M-am trezit tremurând în ger.
Miroase a umed
Aerul mușcat.
Aud viermii lucrând în jurul meu,
Pretutindeni, mereu;
Le vorbesc fără buze și glas,
În liniște...Am rămas
Cu ochii lipiți de stele
și mă întreb ce-a rămas din ele...
E întuneric dincoace de pleoape,
Aproape
Că aş putea crede...

Dar, dac-am murit,
De ce oare simt încă atâta iubire?

Geneză

Marea catharsis e plânsă -
Mai plânsă decât lacrima.

Fluxul scânteii
și refluxul versului
Spală târmurile de nisip
și leagănă somnul scoicii,
țesând șiraguri de perle.
Răsărit de stele,
Ploaie de stele -
Așa ne jucăm la nesfârșit,
Între sirene,
Mai mult decât lacrimile scoicilor,
Cu brațele deschise către cer.

Poluare

Cerul tot
e plin de pureci
și-l scutură mâncărimi metafizice.
E bolnav
de un fel de râie zburătoare
croncănind
într-o pălnie uriașă.

Probabil
pământul l-a-mproșcat
cu ciori

Se-ntunecă
de ciorile din noi...

Refuză titlu

Un nebun
Chel
Cu părul vâlvoi
Agonizează
Transpirând cuvinte.
...irecognoscibilitatea...

...sacerdoțului...
...de dereificare...
...Îl lasă
O sticlă pe valuri
Goală,
Gonizând
În direcții stâncite.
Nonsense.
Cum să fie chel
și să aibă părul vâlvoi?
Păi nu ți-am spus că e nebun?

Ție

Alerg
goana prăfuită
a calului-torță.

Alerg fără umbră,
ca un câine sfâșiat
între demoni și pumni înceleștați.

Inima se zbate între dinți,
biciuindu-mi buzele -
un fluture pulsează
în plasa văduvei.

Ți aduc scrisoare-n gură.

Vitregi

Iubirea-
Lumânare-n cuib de șarpe.

Flacăra-i îngheață

În ochiul de sticlă.
Sub pleoape se zbate jertfa.

Am să deschid poarta gândurilor
Și-au să țâșnească stoluri
De jertfe
Aduse la rugul dihăniilor flămânde.

Mi-e teamă
c-am să te sugrum
sub pleoapa inimii.

Te strig
În noaptea mea-
Comete îmi răsar din piept,
Și tipătul e plâns de astru.

Ariana Ananda MUREȘAN

Constelații

Gustul de căpsuni
Întârzie pe buzele-mi uscate.
Rătăcesc în reveriile nopții,
Căutând manualul de supraviețuire.

În coșul cu struguri sângerânzi
Găsesc inefabila Cale Lactee.
Sunt înconjurată de stele cu forme diverse,
Sunt trăznită de dumnezeiasca rază de aur.

Aterizez pe o dalbă floare de primăvară,
Și-i sug deplin nectarul,
Roșii petale încep curând să cadă,
Aștept acum să-mi plătesc fapta.

Daniel MUREȘAN

Discursuri interesate

Autoritățile la tribună
Își doresc ascultare și o adâncă plecaciune
După obicei, au luat poziție marțială
Emoția să gătuie un vot pentru alții
Proiectele sunt înfășurate în drapele
Cu, bineînțeles, viziunea responsabilă
Cu liste contabile
Forțate sunt clipirile din ochi
Zâmbetele împart lirism și promisiuni
Cei pesimiști și mulți își au viața lor
Ce păcat, suflete secătuite și gata
să soarbă un ocean de optimism.
Iată, adunarea se împarte după trăiri
O alură de servilism îmbucură oaspeții
Doar sunt înconjuțați de sinceră considerație
O mai mică înclinare a capului, cu atenția
pierdută în vociferări, schimbă, nuantează semnificația.
Să fie prea mic respectul, o nedecizie, o așteptare?

Fie ele și neutre: supunerea și respectul -
nu cum se voia
Izbânda pe jumătate s-a obținut
Până la alegeri mai e timp și vom promite
Toleranța ne este cunoscută în lume
Oricum ne vine rândul la guvernare...
O poziție de o trufie rară
Câtiva nu-și pleacă capul
Nu vor umilinti - zic, vorbe pentru ascultătorii
inocenți

Vor fapte și decență.
Iscușii vorbitori sunt cuprinși de fiori
Uită că n-au pret, nici grai să cucerească
Dar iată că destui își întorc dosul
E limpede semn de dispreț
Puterii îi repugnă cum pentru o simplă
râsucire, un fund împins în față
trebuie, în loc de momentul măret,
să guste ofensa.

Ajutorul

Ajutați-mă, vă rog frumos!
De la orașel la metropolă
Vezi peste tot mâini întinse

Ochi ce-ți înțepă trecerea rituos
Pălării pe caldarâm
Ologi cu răni deschise
Ce mult a crescut urâtul
Cât de copios se lăbărțează!
Ce-i ajutorul, ce podoabă a țăt minții?
Știm cum au pus mână de la mână
Pentru a îndura viața.
Erau înălțări în care mulți se zideau
și orașele au crescut - le-a fost răspata
Au sosit și pretențiile paradigmatic
Cu ale minții și tehnicii împrumuturi
Azi inima bună știe să înlănuie performanțe
cauze și efecte, să înduioșeze sfîntii.
Într-o clipă liniile devin mai curbe ori drepte.
Croind viitorul.

Avem nevoie cei hărăziți să stăm împreună
Clipă de clipă
Să ieftinim piețele.
Sufletul să pună gratii pe ale moralei trepte
Măinile să țină sus greutățile
Viețile ne sunt ușor de strivit
de duhuri nedrepte.

Îngenunchere și revoluție

Pe speța umană au fost greutăți,
Iar tărâșul să fie din când în când scăpat din vedere
Un răstimp apropiat a fost numit: Epoca de aur
În 1989 mulțimile s-au adunat, au îngenuncheat
Au proclamat Revoluția.
Se înflăcărează, plâng, cântă, înfășurate în noile drapele
Oratorii se mai încurcă cu apelativul "tovarăși"
Roșul, galbenul, albastrul pe pânzele ce falfăie
au în mijloc o tăietură de forma inimii
Popii, greu de cunoscut, întind mâinile spre steaguri,
Spunându-le "Lumina lui Dumnezeu"
Să vină și să nu se oprească puterea mulțimii.
Cât vezi cu ochii omnia și dreptatea să mângâie
România.
Secretul a fost adevărit: Decembrie 89 a fost
atât de cald pentru a alunga dictatura
Agitația nu s-a oprit. Timpul trece. Se discută
greșelile, mai multe ca oricând.
Nu-i prindem pe hoți, deveniți miliardari, patroni,
deputați, primari
Nu-i cunoaștem pe corupți

știm că avuții își plătesc povățuitori
Iubiții se jură că pentru noi trăiesc să fie avuți.
Și iată-i familiari!
Te poți revolta și primești un discurs ce te
amână pe mâine
Îți amână speranțele peste mări și zări
Din sufletul purității, a culorilor cu spectrul luminii,
Meschinării, răutăți, revoluție vopsită în întunecimi
Cu dorința suspinată de a pleca la alte case
Cu speranțe furate.

Este ultima clipă

Orologiile lumii arată că viața este
neiertătoare
Regele-om se duce gol dincolo.
Clipelile îl arată când zeu, când un nimic.
Poate un asemenea adevăr să ne convină?
Rar știe să ne învețe.
Și nu-i pentru oameni tineri.
E drept, cu felu-i implacabil pe nimeni
nu nedreptățește.
Câți se rușinează de urâtenia firii
Și-și îndreaptă neomenosul drum?
Orgoliul și hulpava voință îndeamnă a crede
că vor fi, vom fi păstrați pentru antologii iubirii.
Momentele vieții le leagă de nisipul adunat
De clipe dorite fără sfârșit
Ce vorbe! Nu-i nisip, este palat!
Câtă ipocrizie, vreți viață fără desfătare!?
Și ce avere să fi lăsat urmașilor?
Nisipul străns cearta o naște ușor
Umplutul dă aripi, liniști și neliniști
și nu se oprește
Adunatul e viața, talente, zbulcium și moarte
și prăpastia dintre pauper și moștenitor.
Crește balonul, se ridică peste măsură
Stăpânul pe întinderi și destine așa a socotit
Clipa ce sparge n-a greșit niciodată
Cade și nisipul, se arată talionul
Mare a fost obolul.
Vor fi mai mult prețuiți, înțelegeți că-s destine
cu ale lor vicii?
Cu aceeași greșeală să trăiască și după moarte?
Ori, în ultima clipă - se va da verdictul
neantizării în chinuri?

Geografie conceptuală

La editura Casa Cărții de Știință din Cluj a apărut recent cartea *Geografie conceptuală*, semnată de către Călin Cornel Pop.

Înainte de apariția acestei cărți autorul ei a mai publicat o serie de studii și articole științifice, în special în prestigioasa revistă de geografie a Universității din Cluj, *Studia U.B.B.* Și în revistele de cultură din Sălaj.

În această carte autorul abordează o temă dificilă, dar în același timp modernă, cea a conceptelor geografice. Este o carte care fundamentează, teoretic, în mod riguros, știința geografică. În același timp, autorul abordează și modul concret în care teoriile geografice pot fi transpuse în practică în cadrul planingului teritorial, în vederea unei dezvoltări geografice durabile, ținându-se cont de riscurile geografice (alunecări de teren, cutremure, etc.).

Autorul, explică, încă din prefața acestei cărți, locul pe care Geografia conceptuală îl ocupă în cadrul științelor geografice. Dacă geografia fizică este centrată pe cadrul natural, iar cea umană pe societate, geografia conceptuală, spune autorul, "se concentrează pe feed-back-ul individului uman, între cadrul natural și societate, văzută ca fiind totalitatea percepțiilor despre natură și societate, plus fenomenele lui mentale inconștiente sau conștiente, normale și patologice, structurate la rândul lor pe conștiința de sine (pe eu-self) și în general pe personalitate". Pornind de la conceptele mentale, de la percepție, Geografia conceptuală, subliniază autorul, "se bazează pe crearea, prin îmbinări multiple a acelor lucruri, sau pe acceptarea acelor modele sau prototipuri de studiu care pot arăta cât de departe a ajuns sau poate ajunge gândirea (prin aceste elemente) geografică cu scopul de a da o soluție viabilă și distinctă într-o problemă nou apărută". El dă exemplul trecerii de la hărțile cu factori de risc, poluării fonice sau modele de încălziri teritoriale la a da soluții concrete, cum este, de exemplu, construirea unor cartiere, a locului stabil, fără riscuri, unde să se construiască acestea.

La baza tuturor conceptelor geografice stă teoria, care reprezintă centrul cunoașterii. Ea este influențată de psihicul uman, de personalitate, care sunt fenomene înăscute, dar și dobândite. Personalitatea este influențată și de mediul socio-cultural în care se dezvoltă individul. Astfel, spune autorul, "persoana, împreună cu mediul său psihologic formează spațiul de viață".

Geografia cuprinde mai multe cercuri, sfere, învelișuri și anume fizic, social și cultural. La acestea autorul adaugă pe cel psihologic sau mental, dar și pe cel conceptual. Acestea coexistă și acționează simultan ca o singură realitate cu mai multe aspecte sau diviziuni. "Esențial este, spune autorul, să se rețină complexitatea geografiei și posibilitatea teoretică de a distinge în cadrul ei, privită ca sistem cu mai multe subsisteme: fizic, social, cultural, conceptual, mental, un sens în care vedem spațiul, prin memorii de timp și timpul prin memorii ale spațiului".

Cartea este structurată pe următoarele capitole: I. Argumentare și fundamentare conceptuală; II. Concept. Știință. Geografie; III. Exemplificare și utilizare conceptuală; IV. Corelații geografice conceptuale.

În primul capitol, autorul abordează probleme de fond conceptual, aprofundează și explică acești termeni noi utilizați în geografie. La următorul subcapitol, intitulat *Aprofundare și elucidare conceptuală*, sunt evidențiate și definiții o serie de termeni de bază ai Geografiei și anume: materia, dinamica și relația spațiu-timp. În ultimul subcapitol, intitulat *Corelație și prognoză conceptuală*, autorul definește termenul de corelație ca fiind "legătura de dependență

între fenomene cu caracter de masă sau între caracteristici cantitative sau calitative diferite ale elementelor care compun un ansamblu". Astfel, fenomenele naturale sau procesele sociale se găsesc într-o interdependență reciprocă. În partea a doua a acestui subcapitol intitulată *Prognoză. Interpretare conceptuală*, autorul subliniază faptul că predicția conceptuală cade în sarcina mai multor științe. Viitorul în corelație cu trecutul și prezentul formează domeniul existenței pentru realitatea obiectivă. Cercetarea existenței de la trecut, la prezent presupune demersuri postdictice, cum este și cazul studiului istoric, iar cercetarea existenței în desfășurare, de la prezent spre viitor, presupune prognoze.

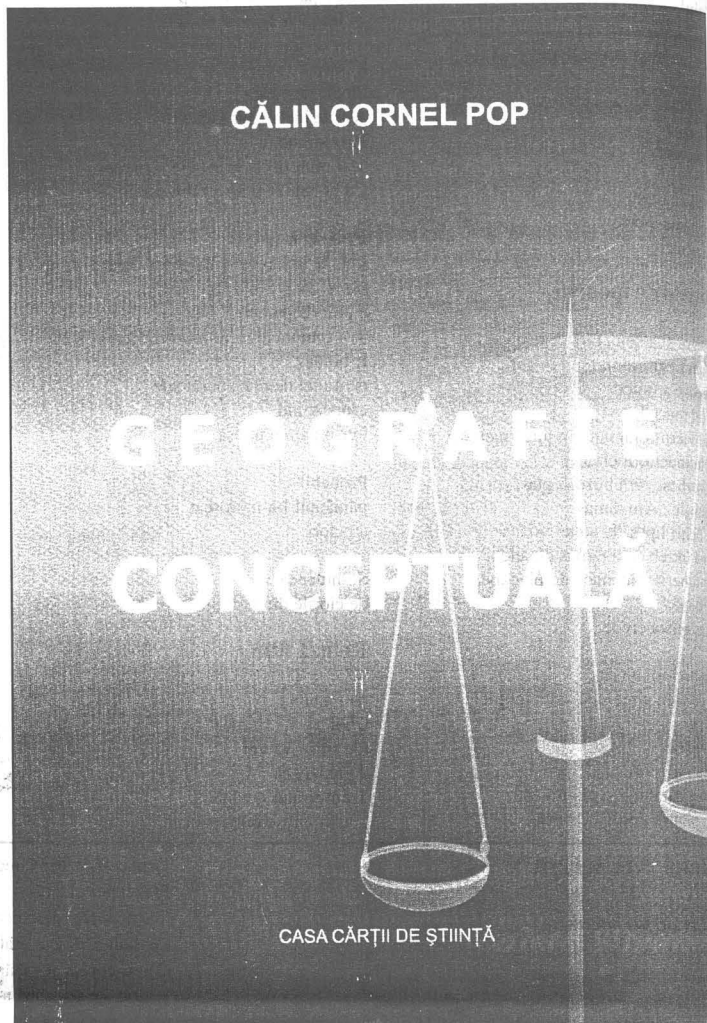
În cel de al doilea capitol al cărții, autorul definește, pentru început, știința, după care analizează conceptele, metodologia și evoluția ei. În țara noastră știința începe să se dezvolte din a doua jumătate a secolului XIX, perioadă care poate fi considerată una de pionierat a științei moderne românești. Perioada ei de glorie este considerată a fi între anul 1866, când ia ființă Societatea Academică Română, devenită din anul 1879 Academia Română și până în anul 1948, când această prestigioasă instituție este desființată de către Partidul Comunist și transformată într-o unealtă supusă noului regim totalitar. Așadar, și știința geografică a cunoscut o perioadă de activitate deosebită prin savanții ei de renume mondial, Simion Mehedinți, George Vâlsan, Vintilă Mihăilescu și mulți alți geografi.

În cel de al doilea subcapitol, intitulat *Geografie. Abordare conceptuală*, autorul definește termenul de Geografie conceptuală, descrie ramurile geografice, obiectul lor de studiu și limitele naturale ale geografiei. Limita superioară a învelișului atmosferic este ozonosfera. Autorul arată problemele apărute în ultimii ani, respectiv găurile din acest strat atmosferic, ceea ce a dus și va duce. În continuare, la o încălzire generală a planetei, așa numitul efect de seră. Prin termenul de gaură în stratul de ozon, autorul spune că se înțelege o zonă în care concentrația de ozon este cu aproximativ 40% mai puțin decât valoarea ei maximă. Aceste concentrații scăzute în stratul de ozon permit ca radiațiile solare ultraviolete să ajungă la sol în cantități mult mai mari decât cele normale, ceea ce reprezintă un real pericol, deoarece aceste radiații provoacă disruperea unei game largi de molecule de natură biologică, inclusiv a A.D.N.-ului.

În cel de al treilea capitol al cărții, autorul analizează, pentru început, un alt termen fundamental al Geografiei, și anume dimensiunea, cu limitele și conceptele ei. Problema integrării geografice, conceptele, principiile și tipologia ei, a mediului și a regiunii integrate geografice sunt analizate în cel de al doilea subcapitol.

Ultimul capitol al cărții este intitulat *Corelații geografice conceptuale*. Autorul definește, pentru început, termenul de planning teritorial, analizează corelația geografie-planning și propune strategii și modele. În cel de al doilea subcapitol este descris termenul de risc geografic și cel de hazard. Acesta din urmă, privit prin prisma teoriei sistemelor, este, spune autorul, "un fenomen aleator (intâmplător), imprevizibil, fortuit, de mare anvergură, o nedeterminare temporaro-spațială în evoluția sistemului ce determină dezordine, dezechilibre, toate prin descărcarea unor energii imense în drumul său spre o nouă stare de echilibru".

A.D. Xenopol spunea că principalele cauze ale hazardului sunt următoarele: accidentele naturale, ca secetele, asprimea iernii, ciurma, furtunile sau vânturile; descoperirile științifice și industriale, ca descoperirea cuprului, sticlei, forței

aburului sau a galvanismului și, nu în ultimul rând, șocul provocat de moarte unor personalități care conduc destinele omenirii.

Autorul analizează, apoi, criteriile și categoriile principale ale riscului geografic, care poate fi tehnologic (antropic), social sau natural. În ultima parte a acestui subcapitol, autorul propune modele de control și prognoză pentru stările conceptuale de risc geografic și emite concluzii asupra stărilor de risc.

Ultimul subcapitol al cărții este intitulat *Geografie și dezvoltare durabilă*. După ce definește termenul de dezvoltare durabilă, autorul subliniază faptul că acest termen a revenit în actualitate începând cu anul 1972. În acel an, la Stockholm, au avut loc lucrările Conferinței O.N.U. În cadrul acestor lucrări s-a recunoscut legătura indisolubilă dintre dezvoltarea economică și impactul acesteia asupra mediului. A urmat, apoi, raportul Comisiei Mondiale pentru Mediul Înconjurător și Dezvoltare (Comisia Brundtland) din anul 1987, intitulat *Viitorul nostru comun* și îndeosebi Conferința Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare de la Rio de Janeiro din anul 1992. Aceasta din urmă, spune autorul, a definit acest concept menit să promoveze grija pentru natură și să nu dezavantajeze generațiile viitoare, astfel: "dezvoltarea durabilă este cea dezvoltare care răspunde necesităților prezentului fără să compromită abilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile cerințe". Autorul conchide că dezvoltarea durabilă înseamnă bunăstare și amintește, printre altele, și definiția lui Lester Brown, care reunește întreaga problematică sub forma următorului motto: "nu am moștenit pământul de la părinții noștri, îl împrumutăm de la copiii noștri". În continuarea acestui ultim subcapitol, autorul analizează principiile generale,

fondul conceptual, particularitățile, factorii și modelele teritoriale conceptuale sistematice ale dezvoltării durabile.

În finalul acestei cărți, Călin Cornel Pop arată și bogata bibliografie consultată pentru redactarea ei. Este vorba de nu mai puțin de 171 de cărți, studii și articole științifice. De asemenea, lucrarea este însoțită de un consistent rezumat în limba engleză.

Această carte a fost concepută, după cum subliniază autorul în prefața ei, "ca o formă de asamblare a cererii și ofertei geografice". Totodată, spune autorul, se dorește a fi demonstrate câteva aspecte, și anume: "caracterul conceptual și integrat în analiza realității pentru geografie; rolul conceptualului în studiul geografic, mai cu seamă în derularea programelor de planning teritorial, întrucât neluarea în seamă a geografiei unui teritoriu poate produce neplăcute surprize; disponibilitatea conceptuală a geografiei de a se subordona, dar mai cu seamă de a ordona faptele existente; necesitatea creării produsului geografic conceptual; faptul că este important să știm exact ceea ce există în spațiul analizat, dar că mult mai important este să știm ce să facem cu existențialitatea; necesitatea aducerii geografiei și a studiilor de geografie în prim plan; faptul că geografia conceptual-proiectivă poate sta la orizontul dezvoltării societății", iar pentru viitor spune că este necesară extinderea analizei.

În concluzie, se poate afirma faptul că această carte a sălăjeanului nostru, profesor dr. Călin Cornel Pop, este o lucrare științifică de referință, nu numai pentru geografi, ci și pentru toți cei care vor să înțeleagă legătura Geografiei cu spațiul în care trăiesc și rolul acestei științe în cadrul planificării teritoriale și al dezvoltării durabile a omenirii.

Marin POP

Elly Gross - Poeme

Amintirile unei supraviețuitoare a Holocaustului

"Traducere în românește cu lacrimi" - Iuliana Carmen Pușcaș

Am primit această carte, mărturisesc, nu cum aș fi dorit și cum îmi plac mie cărțile, delicate pagini fosfoare între două coperti din hârtie cartonată, ci pe suport magnetic. Bine și așa! Drept care am tot chinat mouse-ul pe paginile "cărții" din calculator în jos, în sus și iar în jos și-n sus, citind și revenind asupra poemelor d-nei Elly Gross, traduse de medicul și omul de cultură Iuliana Carmen Pușcaș, din Șimleu Silvaniei. Povestindu-mi în grabă despre istoria acestei cărți, traducătoarea mi-a mărturisit ce impresionată a fost de varianta în engleză a acestor poeme și ce greu a fost să le traducă, să păstreze spiritul lor. Încântarea și "unda verde" comunicate de autoare traducătoarei a făcut ca această carte, publicată în mai multe tiraje și ediții în limba engleză, să fie tipărită și în limba română. Am înțeles că etapa finală a Concursului Național "Memoria Holocaustului", desfășurată la Șimleu Silvaniei (unde, cititorii noștri știu, există "Muzeeul Holocaustului" amenajat în vechea sinagogă) a fost un bun prilej și pentru distribuirea acestei cărți.

Născută pe 14 februarie 1929 în România, în Sălaj, respectiv în orașul de Sub Măgura - Șimleu Silvaniei -, Elly Berkovits Gross a trăit experiența

amară a intoleranței umane. Deportată în lagărele naziste, din familia ei a supraviețuit doar ea. S-a căsătorit la 17 ani, a avut doi copii și a emigrat împreună cu familia în SUA. De trecut, însă, nu s-a putut rupe, cu toată viața nouă dobândită. A muncit mult și s-a apucat de scris, ca o eliberare, iar în vremea când era deja bunică și-a desăvârșit studiile universitare. "Unele din aceste poeme - precizează Elly Gross - sunt despre viața familiei mele dinaintea celui de-al doilea război mondial; altele, reflecții despre experiența personală de la Holocaust și de după acesta. În 1998, 1999, 2000 și 2004 am fost în Auschwitz -2/Birkenau, Majdanek, Sandomirz, Tykocin & Varsaw".

"În limbajul ei simplu de emigrant, dar puternic prin conținut, ne împărtășește călătoria ei prin cei mai zdruncinați ani ai secolului (XX, n.n.) și ne lasă să simțim, la un nivel fundamental, puterea nobilă a unei ființe neobișnuite: bunica mea, Supraviețuitoarea" - afirmă cu mândrie și tristețe nepotul ei Jonathan Weisz.

Atât de simple, atât de umane trăirile ce îți provoacă simpla lectură a acestor poeme... De altfel, o însurire a titlurilor din această carte oferă

boabe de fasole, frânghii, flori sălbatice și pietre.

Odată, când prietenul tatălui meu a venit dintr-o călătorie, i-a adus prietenei mele mobilă pentru păpuși. Deși tata muncea mult, el nu avea bani pentru cadouri ori jucării.

La un moment dat, tata a mers într-o călătorie și mi-a adus o frumoasă păpușă. Eram atât de fericită de parcă eram în rai. Avea fața din porțelan și părul blond. Am mers imediat la prietena mea cu noul meu cadou și i-am sugerat să ne jucăm cu mobila ei și cu păpușa mea. Ea mi-a spus: "Lasă-mă să-ți văd păpușa". Am pus frumoasa mea păpușă în mâinile ei. Apoi ea a izbit-o de un butoi de lemn și a spart nasul singurei mele păpuși. Supărată cum eram, am fugit acasă plângând.

Mama mi-a spus: "Dacă te-ai supărat că ti-a stricat păpușa nu te mai juca cu ea".

Avea dreptate mama!

A doua zi, însă, ne-am jucat din nou. Am încercat să reparăm nasul păpușii. Prietena mea era doctor iar eu eram asistenta. Dar n-am putut repara ceea ce era stricat.

În timp, am realizat că n-am avut niciodată o prietenă adevărată.

tabloul unei vieți din care, din păcate, nu lipsesc petele mari, negre... Florile mamei mele: M-am dus la grădiniță: Prima mea oră de dans; Furtuna care a zguduit Europa; Domnișoară, ti-a căzut o stea?: Unde aș putea găsi norocul? Noi facem "Matzo": Unde e Dumnezeu? Ecou și haos; Nu sunt pășiri sau fluturi; Dușurile din Birkenau; Întoarcerea acasă: Fiica noastră; Am părăsit pământul natal pentru necunoscut; Vârsta de aur; Larba e verde; Scrisoare către mama mea - sunt câteva titluri ale unor poeme care m-au impresionat prin sinceritatea lor. O caracteristică, se pare, dominantă și pentru personalitatea autoarei acestei cărți care, în "Epilog", mărturisește: "Sunt din județul Sălaj, orașul Șimleu Silvaniei. M-am născut pe 14 februarie 1929 (...). În timpul invaziei ungare am scris un jurnal despre cum mi s-au schimbat viețile și cum cei mai buni prieteni ne-au părăsit pentru că ne născuserăm evrei. (...) După război, m-am întors acasă cu speranța că viețile noastre vor intra pe un făgaș normal. Aveam doar 16 ani și totul pentru mine dispăruse: părinții, dratele mele, rudele mele. Casa noastră era goală. (...) În România am trăit în

De ce n-am spus oare: "Mamă, te rog, vino cu mine!"?

În 27 mai 1944, mama, fratele meu și cu mine am fost căutați și forțat urcați într-un vagon cu alți nouăzeci o sută de străini, fără mâncare, apă sau aer. Șirul de vagoane a pornit.

Vineri, 2 iunie 1944, transportul dintr-o dată se opri și ușile se deschiseră. Bărbați cu hainele-n dungi au sărit în camion. Unul îmi șopti: "Spune că ai optsprezece ani" și mamei la fel: "Dă băiatul cuiva!". Atunci m-am gândit: "ăștia sunt nebuni!"

Bărbații îi împingeau pe bătrâni și pe copii. Bolnavii și morții erau aruncați în același camion. M-am gândit: "Care e problema? Sunt nebuni?". Mama m-a întrebat: "Ce să facem?" iar eu i-am răspuns: "Nu-l putem da pe fratele meu la străini. El are doar cinci ani iar eu am cincisprezece".

Total s-a petrecut repede ca fulgerul: nu era timp de gândit. Eu am fost împinsă spre dreapta, Mama și fratele meu au rămas spre stânga. În timp ce alergam să-i ajung din urmă pe ceilalți, le-am făcut cu mâna. Ei se uitau doar în direcția unde mergeam eu.

Am trăit acest moment toată viața. În timp, odată cu alte probleme, m-am tot gândit că poate am greșit și n-am frământat, am avut remușcări. De ce nu i-am spus mamei: "Dă-l pe fratele meu cuiva și vino cu mine!?" De ce mă simt vinovată

epoca comunistă din 1946 - 1966. (...) Într-un final am primit vize și am plecat din România. În SUA, fiecare an zbura ca vântul. (...)

Redăm câteva din poemele - povești de viață - semnate de Elly Gross. Fiind vorba de o poezie născută din trăiri și amintiri, vă rugăm stimați cititori să fiți îngăduitori cu cele câteva scăpări...științifice (dacă vreți) și să le luați ca pe niște... licențe poetice.

Ileana PETREAN

că mama a fost trimisă spre stânga?

În viața mea, necazurile m-au urmărit. Tata mi-a fost furat la vârsta de treisprezece ani. Când aveam paisprezece ani a pierit într-un lagăr de muncă forțată. La cincisprezece ani mama și fratele meu au fost luați de lângă mine. Ce-am greșit eu oare?

Dacă aș putea da timpul înapoi nu m-aș gândi că fratele meu are cinci ani. Aș spune: "Mamă, dă-l cuiva!". De ce n-am spus oare: "Mamă, te rog, vino cu mine!"?

Tu, ciitorule, mă poți judeca.

De ce nu pot uita? Ce pedeapsă merit? Care e vina mea?

În memoria martirilor noștri

(...)
Unii supraviețuitori însă n-au spus nimic, mai mult de 50 de ani.

Totuși, unii au avut curajul și-au povestit oroarea prin care au trecut, astfel încât urmașii să-și amintească de martiri (...)

mama mi-ar fi spus:
"Tu, copilă mea, trebuie să spui; să nu se uite ce am trăit".
Mama ar mai spune:
"Dacă vei tăcea, nimeni nu va ști nimic niciodată".
(...)

Orașul meu natal

Șimleu Silvaniei, unde m-am născut, mi-l amintesc ca un oraș frumos, ce se întinde într-o vale înconjurat de Munții Meseș. Tot anul pe munte e zăpadă. Îmi amintesc că vara când ploua sau când soarele strălucea mai tare, zăpada din vârfuri se topea. Răul orașului, Crasna, repede creștea peste măsură.

(...)
În mijlocul străzii pavate, în căldura verii, eu și prietenii mei făceam diguri de nisip, ca să ne facem lacul nostru.

Apoi ne puneam bărcuțele de hârtie pe apă.
"Marinarii" făcuiți din chibrituri navigau bărcile pe lacul nostru. Acele bărcuțe apoi s-au înmuiat și curând s-au scufundat în apă.
Cel al cărui bărcă se scufundă prima era învinsul în jocul nostru.
(...)

Singura mea păpușă

(...)
Bunica mă iubea mult, dar nu mi-a dat niciodată un cadou. În anii "30 puțini își permiteau să cheltuiască bani pe cadouri. Familiei nu-și puteau face daruri sau să cumpere jucării. Se bucurau măcar să se-nâlănească.
Noi, copiii, ne făceam singuri jucării din castane sălbatice, chibrituri,

Casa din Jibou

format dintr-o clădire cu anexele ei și o grădină de un jugăr. Într-un alt roman al lui Jókai, "És mégis mozog" (Eppur si muove), scriitorul susține că la un moment dat ea a intrat în proprietatea unui ipotetic baron Bálványi, mare moșier și protector al trupelor itinerante de teatru, descris într-un capitol aparte:

"Era un bărbat trecut de treizeci de ani, care avea un chip cu trăsături norocoase, care nu îmbătrâneau niciodată. Avea o față de culoare brun-roșieată; un nas roman, puternic; părul des și călătoriat, mustața, favoriiți și sprâncenele negre ca noaptea; ochi vii, înflăcărați și buze surzătoare. Statura îi era mijlocie, musculoasă, dezvoltată.

Fața veselă și-o bună dispoziție veșnică; asemenea oameni nu îmbătrânesc niciodată.
Un amestec de trăsături uimitoare, atât bune cât și rele, de luat ca atare, deoarece constituiau un fel de tip național; în care se găseau reușiți strălucitorul magnat maghiar și haiducul fugar; mecenă și fustangiu; aventurierul și aristocratul pur-sânge; eroul și măscăriciul."

Dacă aceste trăsături vi se par cunoscute, nu vă înșelați. În bună parte, Bálványi a fost modelat după portretul bătrânului Wesselényi Miklós, "bourul din Jibou", seniorul care a desăvârșit construcția castelului din Jibou. I-a asediat pe contele Haller din Gârbou și a sprijinit constituirea teatrului din Cluj, ai cărui actori își petreceau verile pe domeniul sălăjean, dând reprezentări pe o scenă aflată acolo unde azi sunt serele grădinii botanice din Jibou.

Wesselényi-senior era de credință reformată. Spre deosebire de catolic, unde căsătoriile se fac pe viață, iar despărțirea dintre soți este săvârșită doar de "săpă, hărțel și bătaia clopotului cel mare", doctrina lui Jean Calvin permite separarea celor care nu se

înțeleg. La începutul secolului al XIX-lea, oricine avea o proprietate în Ardeal și se boteza în legea calvină, putea să divorțeze după doar șase săptămâni (dar nu putea să se căsătorească din nou după legea catolică, chiar dacă revenea la prima credință, așa că mulți deveneau reformați).

Prin urmare, celebra casă din Jibou își schimba foarte des locatarii; după pronunțarea divorțului, ea îi era vândută înapoi proprietarului inițial la un preț mult mai mic, unde diferența de bani reprezenta un fel de mulțumire pentru ajutorul acordat. Evident, achiziționarea micro-"domeniului" era un subterfugiul la care recurgeau numai oamenii cu stare

și care n-aveau de gând să se stabilească definitiv în Ardeal.

Printre proprietarii temporari s-au numărat atât bărbați, cât și, precum am văzut în "Rab Ráby", femei. În "Eppur si muove" sunt amintite două procese de divorț: cel dintre baronul Bálványi și soția sa, contesa Dorothea, provocat de o ceartă în familie; celălalt dintre Sătory Katinka și Csollán Bertalan, sfârșitul unei căsătorii încheiate din interes. La dorința bătrânului Sătory, între doi soți foarte diferiți ca vârstă și fire.

GYORFI - DEAK György

Șimleu Silvaniei - Monografie arheologică (I); istoricul cercetărilor

Tipărită la Editura MEGA din Cluj-Napoca, această binevenită și necesară lucrare științifică a fost lansată cu prilejul Zilelor Orașului Șimleu Silvaniei la mijlocul lunii iulie, a.e. Semnat de un grup de specialiști - Horea Pop, Ioan Bejinariu, Sanda Băcuț-Crișan, Dan Băcuț-Crișan, Daniel Sana, Zsolt Csok - acest prim volum dintr-o intenționată serie *Șimleu Silvaniei - Monografie arheologică* își propune, după cum înșiși autorii mărturisesc, să prezinte "exhaustiv rezultatele cercetărilor arheologice pentru perioadele neolitic și eneolitic (epoca pietrei), respectiv evul mediu timpuriu. Pentru epoca bronzului, prima și a doua epocă a fierului, epoca romană și evul mediu "clasic", care vor face obiectul unor monografii distincte, s-a apelat la prezentarea sintetică a descoperirilor mai vechi și mai noi". Tot în "Cuvânt înainte", autorii precizează că lucrarea este rezultatul unui proiect de cercetare arheologică demarat acum 15 ani (respectiv, în 1992) și subvenționat de Ministerul Culturii și Cultelor, Academia Română, Consiliul Județean Sălaj, Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău, fără să uite să menționeze că "O importantă contribuție în derularea acestui proiect au avut instituțiile publice, agenții economici și locuitorii ai orașului pasionați de istoria locală". De altfel, chiar apariția acestei cărți nu era posibilă fără sprijinul material al administrației publice locale, consilierii locali și primarul orașului de Sub Măgură, domnul Septimiu-Cătălin Turcaș, fiind deschiși spre cultură și sprijinind în măsura

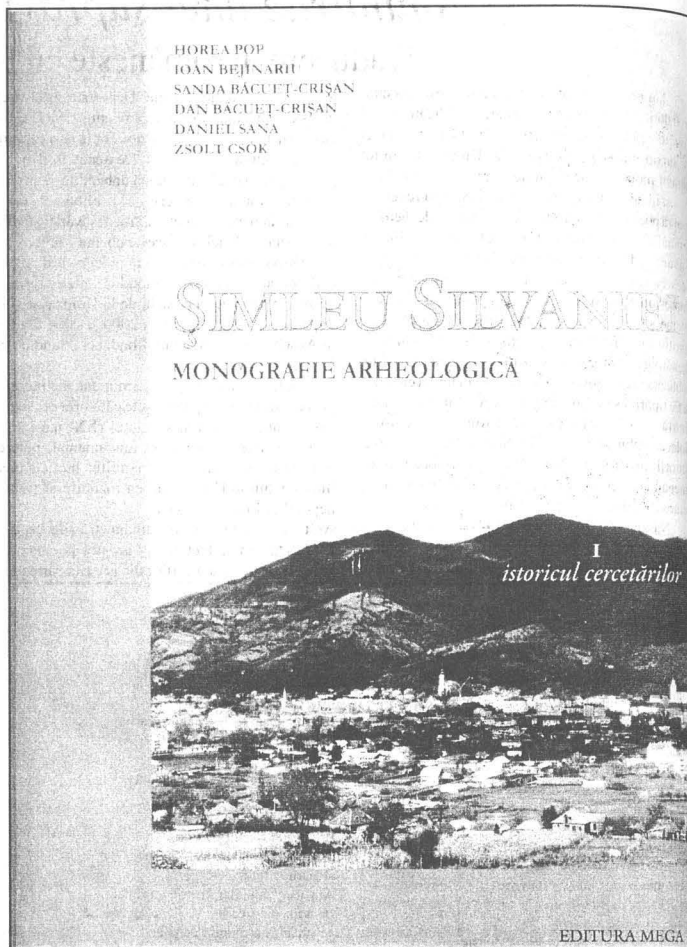
posibilităților actele de veritabilă cultură în folosul comunității și al generațiilor viitoare.

Volumul *Șimleu Silvaniei - Monografie arheologică (I); istoria cercetărilor* inaugurează, cum am mai spus, o serie monografică prin care să se valorifice toate cercetările de până acum în domeniul arheologic, demonstrându-se că orașul Șimleu Silvaniei a reprezentat un important centru istoric și economic din nord-vestul României.

Iată care este cuprinsul acestui volum: Daniel Sana, *Cadrul geografic și condițiile naturale*; Ioan Bejinariu, *Precursorii. "Arheologi" și colecționari*; Sanda Băcuț-Crișan, *Descoperirile neo/eneolitice*; Ioan Bejinariu, *Descoperiri din epoca bronzului și prima epocă a fierului*; Daniel Sana, *Descoperiri ale primei epoci a fierului*; Horea Pop, *Descoperirile dacice de la Șimleu Silvaniei*; Horea Pop, *Descoperirile din epoca romană de la Șimleu Silvaniei*; Dan Băcuț-Crișan, *Descoperirile medievale timpurii (sec. VII-XIII)*; Zsolt Csok, *Descoperirile medievale (sec. XI-XIV) în oglinda istoriei moderne*.

Cartea are un rezumat în limba engleză, traducerea fiind realizată de Gabriel Ghila. Este de remarcat, de asemenea, bogăția de ilustrații - hărți, planuri, planșe și material arheologic -, care, evident, aduce un plus de valoare-document acestei cărți deosebit de importante pentru cunoașterea istoriei acestor locuri.

Felicităm autorii și-i așteptăm cu volumele următoare.

HOREA POP
IOAN BEJINARIU
SANDA BĂCUȚ-CRIȘAN
DAN BĂCUȚ-CRIȘAN
DANIEL SANA
ZSOLT CSOK

ȘIMLEU SILVANIEI
MONOGRAFIE ARHEOLOGICĂ

I
istoricul cercetărilor

EDITURA MEGA

HOREA POP, Fortificații dacice din vestul și nord-vestul României

"(...)Cercetarea fortificațiilor dacice din vestul și nord-vestul României constituie un element deosebit în cercetarea Daciei preromane, dar constituie totodată premisa cunoașterii situației frontierei Daciei romane de mai târziu. Un demers care abordează un segment aparent arid al civilizației dacice, cercetarea arhitecturii militare, aduce interesante informații privind cauzalitatea amplasării acestora, organizarea internă, funcționalitatea și caracterul lor, reflectând chiar unele

modificări survenite în structura societății dacice.

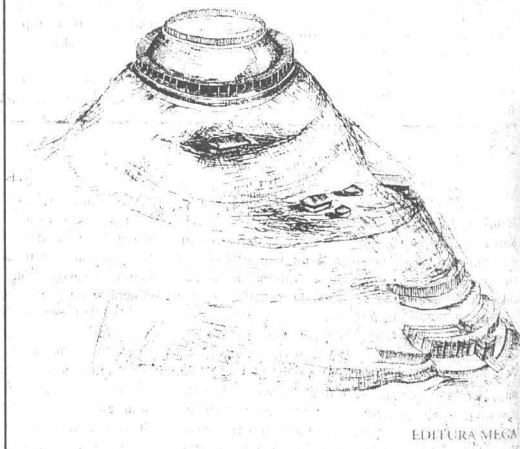
Cercetările din ultimii ani, din spațiul investigat, sugerează faptul că acest demers va putea fi completat continuu, fortificații dacice noi au mai apărut și cu siguranță vor mai apărea, cercetările arheologice sistematice sunt abia la început în unele situri ori, în cazul altora, nu au fost încă valorificate științific".

Afirmațiile făcute în "Cuvânt înainte" de autorul cărții *Fortificații dacice din vestul și nord-vestul României* (Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2006), dr. Horea Pop, cercetător științific la Muzeul Județean de Istorie și Artă din Zalău, introduc cititorul, îndeosebi pe cel neavizat, în domeniul problematicii abordate. În literatura de specialitate din ultimii ani care abordează acest subiect pentru spațiul propus - Ioan Glodariu, *Arhitectura dacilor - civilă și militară. Sec. II î.e.n. - I e.n.*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983; Sever Dumitrașcu, *Dacia Apuseană*, Editura Cogito, Oradea, 1993; Alexandru V. Matei, *Repertoriul de așezări și descoperiri dacice pe teritoriul județului Sălaj*, în "Acta Musei Porolissensis", 3, 1979, 11-40; E. Nemeth, A. Rustoiu, H. Pop, *Limes Dacicus occidentalis: die Befestigungen im Westen Dakiens vor und nach der römischen Eroberung*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2005 -, autorul semnaleză și "o ultimă și recentă apariție editorială" - *Șimleu Silvaniei. Monografie arheologică (I). Istoricul cercetărilor* (Editura Mega, Cluj-Napoca, 2006), semnată de H. Pop, I. Bejinariu, S. Băcuț-Crișan, D. Băcuț-Crișan, D. Sana, Z. Csok, în care "Un loc special îl ocupă problematica fortificațiilor dacice."

Iată cum își structurează dr. Horea Pop lucrarea *Fortificații dacice din vestul și nord-vestul României* (pe care o dedică profesorilor mei Mircea Rusu și Ioan Glodariu): Cadrul geografic; Istoricul cercetărilor; Repertoriul fortificațiilor; Organizarea fortificațiilor (Așezări fortificate; Cetăți; Statut și

Horea Pop

Fortificațiile dacice din vestul și nord-vestul României

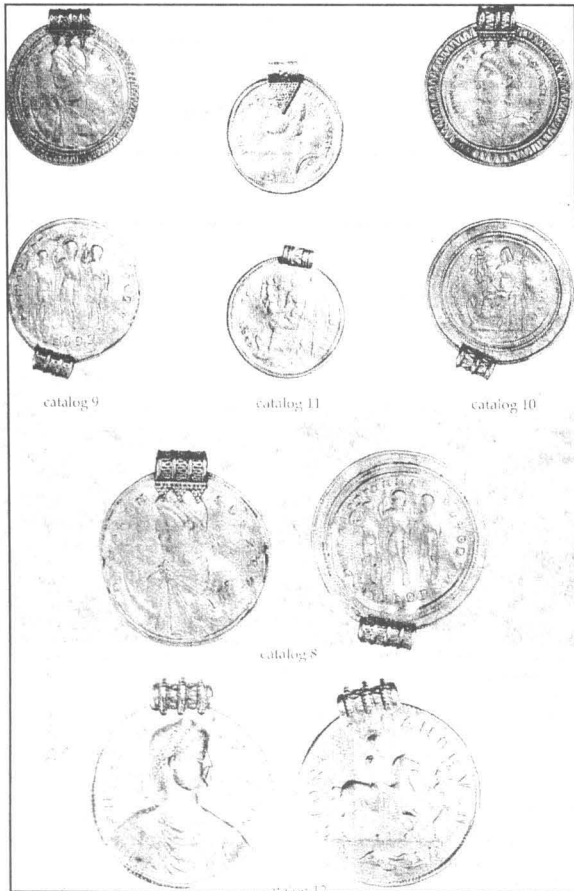

EDITURA MEGA

funcționalitate); Tipuri de fortificații - după dispunerea elementelor (*Fortificații de tip promotoriu baricade*; *Fortificații de tip circular*); Tipuri de fortificații - după elementele de fortificare (*Fortificații cu șanț și palisadă*; *Fortificații cu șanț, val și palisadă*); Cronologie; concluzii istorice; Lista ilustrațiilor; Anexe; Dacia; Fortification in the Western and North-Western Part of Romania. *Abstract* (traducere rezumat în limba engleză); Anişoara Munteanu; Abrevieri, bibliografie/Referențe; Planșe/Plates.

De remarcat ținuta grafică a cărții și deosebit de interesantă și atractivă coperta I: *Șimleu Silvaniei - Cetate Propunere de reconstituire cu fazele dacice de fortificare*. Reconstituire? Atunci da turism cultural în zonă!...

I. PETREAN-PĂUȘAN

Patrimoniul intangibil - "tezaur al identității naționale" - preocupare mondială

Convenția Internațională pentru Salvagardarea Patrimoniului Imaterial numără în prezent peste 50 de state. O sesiune extraordinară a Adunării Generale a

tradițională și populară este ansamblul creațiilor unei comunități culturale fondate pe tradiție, exprimate de un grup sau de un individ și recunoscute ca răspunzând așteptărilor comunității atât ca expresie a identității culturale și sociale, cât și ca norme și valori transmise oral prin imitație sau alte maniere. Formele sale cuprind, între altele, limba, literatura, muzica, dansul, jocurile, mitologia, riturile, cutumele, artizanatul, arhitectura și alte arte". În ce privește "tezaurul umane vii" sunt persoanele care dețin, la cel mai înalt nivel, deprinderile și tehnicile necesare pentru producerea anumitor aspecte de viață culturală a unui popor și pentru continuarea existenței patrimoniului lor cultural material și imaterial.

Fără îndoială, patrimoniul

Port popular din comuna Meseșeni de Jos.

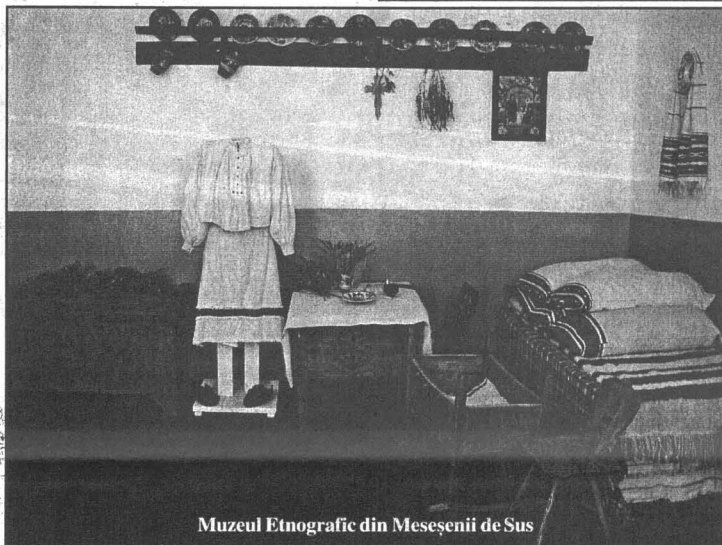
Statelor părți ale Convenției va avea loc în data de 17 octombrie 2006 la sediul UNESCO. În scopul alegerii a 6 noi membri în Comitetul interguvernamental de salvagardare a patrimoniului cultural imaterial sau intangibil.

Ce este patrimoniul imaterial sau intangibil?

Conceptele de "patrimoniul cultural intangibil" și "tezaur uman viu" sunt dificil de definit, deoarece trebuie să se țină seama de condițiile sociale-istorice și culturale ale fiecărei țări. Conform DEX-ului, *intangibil* înseamnă "care nu poate fi atins, de neatins; care trebuie să rămână intact", iar *imaterial*, "care există numai în conștiință; spiritual; prin extensiune - lipsit de formă precisă, de contur, de consistență". Domeniul culturii tradiționale populare, îndeosebi folclorul - literar, muzical, cinetic (coregrafic) - obiceiurile și datinile, legende, riturile etc. constituie, fără îndoială, componente ale patrimoniului cultural intangibil pe care noi, românii, le avem conservate, monografiate și valorificate, îndeosebi scenic.

În documentele UNESCO, "cultura

cultural imaterial românesc este una dintre cele mai importante și originale contribuții pe care țara și poporul nostru le aduc zestrei culturale europene.

Muzeul Etnografic din Meseșeni de Sus

Căminu Cultural din comuna Meseșeni de Jos

fiind și acela de a sensibiliza opinia publică din statele membre UNESCO în ce privește valoarea inestimabilă a acestui gen de patrimoniu, care cuprinde numeroase forme ale expresiei populare - tradițiile orale, ritualurile și componenta lor mitologică, muzica și dansul, măiestria legată de artizanatul tradițional, cunoștințele despre natură și univers, precum și spațiile culturale.

Călușeru de Crăciun din comuna Meseșeni de Jos

Singura comună din județul Sălaj în care se păstrează *Tradiția Călușului* este Meseșeni de Jos. Dans masculin cu funcție ritual-ceremonială, *Călușeru* (sau *Călușu*) de *Crăciun* se joacă, așa cum certifică și numele lui, la sărbătorile de iarnă, respectiv, la Crăciun. Forma de păstrare a dansului este genuină, jocul fiind performanțat în context tradițional, în satele comunei, îndeosebi în satul Meseșeni de Sus, unde se păstrează cea mai autentică formă a dansului. Prelucrată și scenizată, această formă a *Călușului* a fost admirată pe scena Căminului Cultural din Meseșeni de Jos și pe scena edițiilor Festivalului obiceiurilor și datinilor de iarnă, organizat la Zalău. Modalitatea de transmitere a acestui obicei-dans se face tradițional, de la o generație la alta. "Tezaurul umane vii", foști vătafi recunoscuți ai *Călușerului de Crăciun* din Meseșeni, oameni la vârsta senectuții, afirmă că obiceiul este vechi și a cunoscut o interesantă evoluție, odată, demult, acest dans fiind jucat de feciorii care primiseră ordin să meargă în armată. Preocupată de acest obicei, ca de altfel și de obiceiul socăcițelor, de dansurile de fete și femei "Roata" și "Muiereasca", directoarea Căminului Cultural din Meseșeni de Jos, doamna Valeria Mureșan (prezentă în cele două poze), își propune să monografieze aceste obiceiuri și să le tipărim într-un număr tematic al revistei "Silvania" a DJCCPCN Sălaj, alături de alte capodopere ale patrimoniului cultural imaterial din județul Sălaj.

Ileana PETREAN-PĂUȘAN

Tradiția Călușului - capodoperă a patrimoniului material al umanității

În cadrul unei ceremonii organizate la sediul Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură la sfârșitul anului trecut, *Tradiția Călușului* românesc a fost proclamată drept capodoperă a patrimoniului oral și imaterial al umanității, odată cu proclamarea încă a 42 de capodopere propuse de diferite state membre ale UNESCO. Primele două proclamări de capodopere ale patrimoniului oral și imaterial al umanității au fost făcute în anii 2001 și 2003. Pregătit în perioada 2001-2005 de către delegația permanentă a României pe lângă UNESCO în strânsă colaborare cu Ministerul Culturii și Cultelor și Organizația Neguvernamentală "Universitatea pentru Toți" Slatina, dosarul "Tradiția Călușului" a fost apreciat de reprezentanții statelor membre și de directorul general UNESCO, Koïchiro Matsuura. Așadar, *Tradiția Călușului* a primit recunoașterea și distincția mondială, rostul acestor proclamări de capodopere

acestei petreceri, unul dintre bărbați s-a apropiat de Ileana și a întrebat-o pe șoptite:

- Ileană, dacă mâine seară oi vini pâ la tine, deschide-mi ușa?
- Deschide, îi răspunde Ileana, dacă mi-i aduce o pereche de opinci.
- Amu, Ileana nu avea nici mult curaj să-l primească, dar sufletul n-o lăsa să-l refuze.
- Când se face a doua seară, vine Văsălica cu o pereche de opinci subsoară. Ileana îi dă drumul în casă.
- No, adus-ai opincile?
- Ia, aci-s!

Ileana luă opincile, învârti deaplaule după ele și le aruncă în podul casei, după care urmă... plata. Și tot așa de câteva ori, până când, la un pahar de băutură cu alți bărbați, Văsălica scipă ceva vorbe despre cele petrecute. După aceea, a încercat ba unu, ba altu; femeia nu refuza pe nimeni, dar la fiecare-i cerea o pereche de opinci. După ani și ani, trecu tineretea și frumusețea și începură să se rărească bățiile la ușa Ilenei. Întruna din zile se sui în podul casei, să-și numere opincile. Le aranjă, apoi se gândi să le deie înapoi.

Când vedea pe drum câte un bărbat, cu care s-a aflat bine, îl striga:

- Hai, tuu-te, până la mine, că-ți dau o pereche de opinci.

Așa că Ilenei i-a prins bine rezervele din tinerete...

postvire populară culeasă de Florica CRISTE

Muzeul Etnografic din Meseșeni de Sus

Opincile

Ca după fiecare război, și în satele noastre au rămas o mulțime de oameni necăjiți, cum ar fi copii orfani, mame îndoliolate după feciorii căzuți în război și neveste văduve, ai căror soți au căzut la datorie.

Tot așa a rămas o nevăastă tânără, care, abia măritată, l-a și chemat pe bărbatul său la oaste. Nu după multă vreme, tânărul nevăastă capătă carte că bărbatul ei a fost împușcat. Ileana, nevăastă singură, fără copii, a făcut după cum era obiceiul parastase, pomene, l-a jelit un an, și apoi, vorba aceea, viața își urmează cursul, cu atât mai mult când ești tânăr. Deși îi era greu să se gândească la măritat, totuși, mai trăgea nădejde că și-ar putea trăi viața, dar se pare că loc între oameni nu prea avea. Dacă mergea la joc sau la nuntă și dacă o juca un bărbat, nevesta lui făcea haz de necaz, că dacă mai joacă cu femeia aceea cine știe ce vorbe s-or iscodi. Așa că tânărul văduvă nici nu avea curajul să dea binețe unui bărbat înșurat... Biata Ileana s-a închis în ea și a încercat să se descurce singură. Totuși, când venea iarna trebuia să cheme ceva bărbați să-i taie lemne de foc.

Așa se face că toamnă fiind, Ileana chemă mai mulți bărbați la o clacă de tăiat lemne. Le pregăti mâncare bună, băutură, așa cum se obișnuia la clacă. Când s-a înserat, toți cei care au dat o mână de ajutor la lucru s-au adunat la casa gazdei, pentru a se ospăta, ba, cum era obiceiul, se cânta și se juca. În mijlocul

Realizarea Centrului Cultural "Șincai - Coposu" din Bobota

Pe data de 24 septembrie 2006, la Bobota vor avea loc o serie de activități culturale-științifice, dedicate împlinirii a 220 de ani de la înființarea școlii din localitate de către marele nostru cărturar Gheorghe Șincai, care este patronul spiritual al acestei școli. De asemenea, se va comemora împlinirea a 65 de ani de la trecerea în eternitate a protopopului Valentin Coposu, tatăl lui Corneliu

Coposu, care a fost preot în Bobota nu mai puțin de 32 de ani (1909-1940). De aceea am considerat, în calitate de fiu al acestui sat, că am o datorie morală să evoc eforturile care s-au făcut de-a lungul timpului pentru realizarea Centrului cultural "Șincai-Coposu" din Bobota, care credem că poate constitui un model pentru modul cum ar trebui cinstită memoria înaintașilor noștri.

Scurt istoric al localității Bobota

Pentru a justifica necesitatea realizării acestui centru cultural prezentăm un scurt istoric al acestei localități, care de-a lungul veacurilor a avut prilejul să adăpostească oameni cu o valoroasă misiune patriotică și istorică.

Cele mai vechi mărturii de civilizație sălășlăuieșă în "Dâmbul lui Balota", pe partea dreaptă a râului Crasna, aparținând epocii bronzului. Localitatea Bobota, este atestată documentar încă din anul 1213. Fântâna Cornilor din marginea sud-vestică a satului, a astâmpărat setea ostașilor lui Mihai Viteazul în ajunul bătăliei de la Guruslău.

Gheorghe Șincai a fost cel care a deschis calea spre lumină și adevăr a copiilor acestui sat. El a înființat școala din Bobota în anul 1786. De personalitatea lui se leagă și locul morții sale, în anul 1816, la "Fântâna lui Alexi", lângă care și-a găsit obștescul sfârșit. Această "legendă" este puternic impregnată în memoria localnicilor.

Ospitalitatea localnicilor și prestigiul de care se bucura localitatea, a făcut ca la Bobota să ajungă o serie de preoți luminați ca Ipiian Marinceș, Demetriu Coroianu, Grigore Gael, Gavril Vaida sau Valentin Coposu.

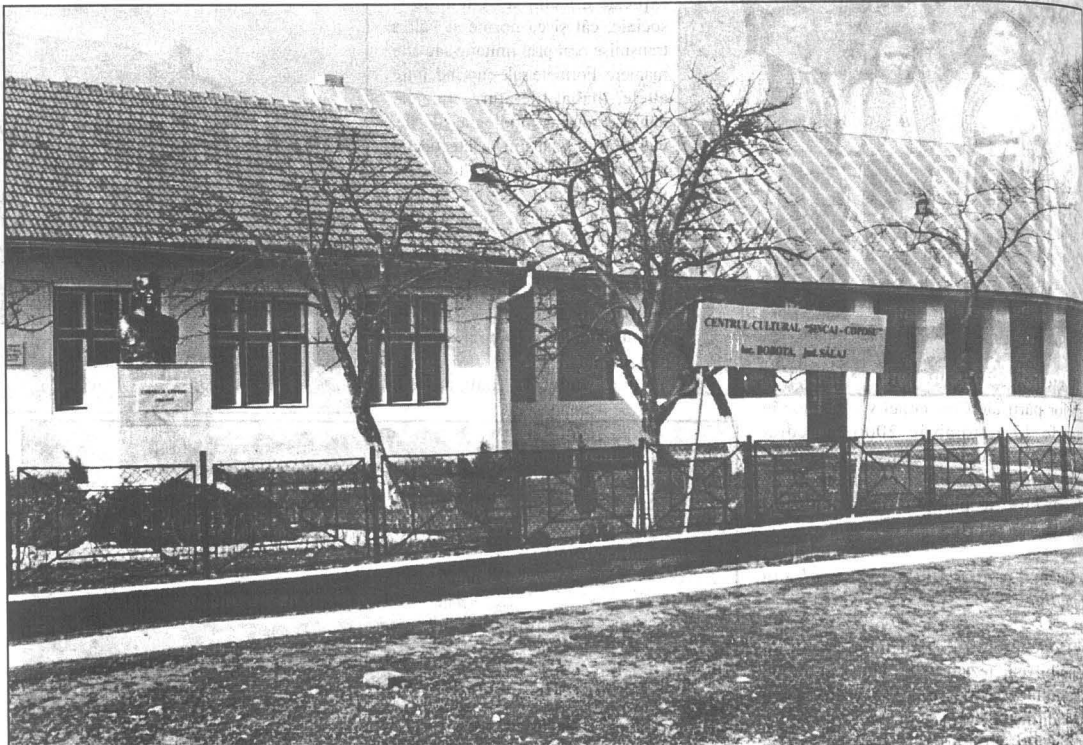
Pe data de 27 august 1861 are loc prima sfințire a bisericii de piatră din Bobota, a cărei construcție a început în anul 1859. La acest important eveniment au participat o serie de personalități sălășlene și din județele învecinate. Cu această ocazie a fost citit Memorandul de protest împotriva anexării Parteiului la Ungaria și a fost aleasă delegația care urma să-l prezinte împăratului de la Viena.

În presa politică apăsătoră din a doua jumătate a secolului al XIX-lea ajunge preot la Bobota, Gavril Vaida de Glod (1872), văr primar cu Alexandru Vaida-Voevod, cunoscut între conducătorii românilor ca un patriot înflăcărat, devotat cauzei naționale, dar și cu un desăvârșit gospodar. El a găzduit și organizat, la Bobota, mai multe întâlniri ale fruntașilor politici sălășeni, precum și a despărțământului sălășean al Aștrei. Este străbunicul dinspre mamă al marelui om politic Corneliu Coposu.

În anul 1909, Valentin Coposu, tatăl lui Corneliu Coposu, este hirotonit ca preot la Bobota. Tânărul preot participă în anul 1912 la acțiunile de protest de la Alba Iulia împotriva introducerii limbii maghiare în liturghii și în școli. Membru marcant al Aștrei sălășlene. Consilier județean din 1920, decorat cu ordinul "Coroana României" în grad de cavalier (1930), "Steaua României" (1932) și ofițer al ordinului "Ferdinand" (1933), participă la toate acțiunile românești ale Partidului Național Tărănesc.

În anul 1918 a fost ales deputat al Cercului electoral al Șimleului, pentru a reprezenta populația românească la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, însoțit de încă trei "bobotani". Ca semnatar al Unirii, alături de alți fruntași politici români sălășeni, este arestat (pe 22 martie 1919) și întemnițat la Șimleu, apoi la Niyregghaza și Budapesta. A fost eliberat, la 23 mai 1919, împreună cu ceilalți ostateci din "Iotul" Șimleu, în urma intervenției directe a lui Iuliu Maniu.

Reîntors, acasă, în Sălaj, își va relua activitatea, fiind numit într-o serie de funcții, atât ecleziaștice, administrative și politice. Ca funcții ecleziaștice deținute amintim pe cele de: protopop al districtului Șamsud

(1929), apoi protopop al districtului Supur (1931), asessor consistorial (1932), arhidiacon (1935) și inspector districtual al învățământului religios (1939). Este ales, apoi, președinte de plasă și Senator al Colegiilor Administrative (1937).

În anul 1940, în urma Dictatului de la Viena, familia Coposu este nevoită să se refugieze în județul Alba, în comuna Coșlariu, deoarece Valentin Coposu era trecut, din nou, pe "lista neagră" a autorităților maghiare. La data de 28 iulie 1941, în urma unui atac de cord, la numai 54 de ani, va trece la cele veșnice, ultima lui dorință fiind aceea de a fi înmormântat în "țințirimbul" bisericii din Bobota, unde a păstorit 32 de ani. Aici mai sunt înmormântați încă 6 membri ai familiei Coposu.

Tot la Bobota, la 20 mai 1914, în casa parohială, vede lumina zilei cel ce va fi apreciat de către presa internațională "cel mai moral și mai important politician român de după revoluție", Corneliu Coposu.

O serie de alte mari personalități ale culturii și politicii românești au avut legături cu această localitate (Victor Rusu, Francisc Hossu-Longin, Iuliu Maniu a cărui mamă, Clara, s-a născut pe data de 10 ianuarie 1843 la Bobota etc).

Dintre învățătorii care i-au inițiat pe copii în tainele literelor și ale cifrelor amintim aici familia de învățători Husti (Atanasie și Traian) sau pe Augustin Buhaiu.

Iată, deci, de ce Bobota merita, din plin, ca memoria bravilor ei înaintași să fie eternizată. Cei care suntem în viață și cei ce vor veni după noi, avem datoria morală să-i cinștim și să nu-i uităm pe cei care au contribuit la ridicarea prestigiului acestei localități.

Inițiative locale pentru realizarea unui muzeu

Ideea realizării unui muzeu local este mai veche, dar nu s-a putut pune în practică, în timpul regimului comunist. Merită amintit aici efortul depus de către profesoara Valeria Cioccan, nepoata lui Corneliu Coposu. Ea corespunde cu acesta și împreună doreau înființarea unui muzeu "Gheorghe Șincai",

dar se știe faptul că acesta era urmărit permanent de către Securitate. Totuși profesoara Cioccan reușește înființarea, la școala din localitate, a unui mic "colț muzeistic", dedicat marelui înaintaș Gheorghe Șincai, dar acesta a fost desființat pentru faptul că tabloul lui Șincai era mai mare decât al lui Nicolae Ceaușescu. Dar prof. Cioccan, împreună cu marele om politic, nu se dau bătută și reușesc, prin mari strădării, ridicarea unui bust al lui Șincai la Bobota, care a fost dezvelit pe data de 4 iunie 1989. La acest eveniment a participat și Corneliu Coposu, urmărit și aici de către Securitate.

După revoluție, în anul 1996, la Bobota a luat ființă Fundația culturală "Gheorghe Șincai" a cărei președinte este directoarea școlii din Bobota, d-na Silvia Muste. La fel ca și fundația culturală și școala poartă numele marelui cărturar. Această fundație este continuatoarea Societății culturale "Gheorghe Șincai", care a fost înființată, la Bobota în perioada interbelică și care reușit să ridice un monument în formă de cruce pentru cinștirea memoriei lui Șincai, în anul 1939. Din păcate acesta a fost dinamitat de către regimul de ocupație horthist, în toamna anului 1940.

Realizarea centrului cultural în anul 1998

În anul 1998, la inițiativa directoarei Silvia Muste și a muzeului nostru s-a purces la organizarea centrului cultural din această localitate, care urma să poarte numele celor doi înaintași, Gheorghe Șincai și Corneliu Coposu. Acest centru trebuia realizat, până în luna noiembrie, când se împlinneau trei ani de la trecerea la cele veșnice a marelui om politic, născut la Bobota.

a) Alegerea spațiului muzeal și realizarea fondului documentar

Corneliu Coposu
Pentru început ne-am confruntat cu dificultăți în alegerea spațiului unde să fie organizat acest muzeu local, deoarece existau două variante teoretice. Una era aceea a organizării unei case memoriale "Corneliu Coposu", în casa în care acesta s-a născut. Aceasta nu a fost posibil, deoarece

marele om politic s-a născut în casa parohială din localitate. A doua variantă care a fost pusă în practică și anume aceea a realizării unui centru cultural "Șincai-Coposu", la școala veche din localitate, care este situată peste drum de biserică și de casa parohială. În această clădire exista la acea dată, o sală a Căminului cultural din localitate, grădinița, biblioteca comunală și câteva săli libere. În sălile rămase libere urma să se organizeze noul centru cultural. S-a stabilit ca pentru început să se realizeze trei săli de muzeu și anume: sala Gheorghe Șincai, sala Corneliu Coposu și a familiei Coposu și un interior țărănesc de început de secol.

La acest centru eu am fost solicitat să organizez o expoziție permanentă în sala Corneliu Coposu. Celelalte săli de expoziție au fost realizate de către colegii de la muzeu. Colegele de la secția de etnografie au fost cele care au ajutat la realizarea interiorului țărănesc, sala Gheorghe Șincai a fost realizată de către colegul muzeograf, Ioan Musca. La realizarea sălii Corneliu Coposu am fost ajutat de către d-nul Danuț Pop, pe atunci cercetător științific la muzeu.

După ce am stabilit, împreună cu colegii, modul de expunere al obiectelor, al fotografiilor și al documentelor, am trecut la întocmirea tematicii de idei și la realizarea acestui muzeu.

În ceea ce mă privește am întâmpinat foarte mari greutăți, la început, datorită lipsei totale a unui "fond Coposu". Deși informația despre această temă o aveam, deoarece sunt licențiat pe această temă, nu dispuneam de nici un obiect personal, doar de câteva fotografii și documente. Așa că am început documentarea pentru a realiza un fond Coposu. M-am deplasat de nenumărate ori, împreună cu d-nii Danuț Pop și Nicolae Gozman, fotografii muzeului nostru, la Cluj, la Biblioteca Centrală Universitară (B.C.U.), unde am studiat perioada studenției lui Corneliu Coposu, publicistica și bibliografia editată pe această temă. Aceste surse documentare ne-au fost puse la dispoziție prin amabilitatea d-nului Doru Radosav, directorul B.C.U. și a d-nului Valentin Orga, fost angajat al muzeului nostru. Am realizat aici o serie de copii xerox și filme fotografice.

începând astfel constituirea unui fond Coposu.

Conducerea muzeului nostru a apelat la distinsle surori ale marelui om politic, Flavia și Rodica Coposu, care ne-au ajutat foarte mult. Ne-au pus la dispoziție arhiva Fundației Culturale "Corneliu Coposu", de unde, în nenumăratele deplasări la București, împreună cu d-nii Dănuț Pop și Nicolae Gozman, am realizat peste 400 de fotografii, reprezentând viața și activitatea Seniorului. De asemenea, surorile Coposu ne-au donat pentru realizarea acestei săli, o serie de obiecte personale și documente de mare valoare, care au aparținut marelui om politic, cum ar fi: pardesiul purtat de Corneliu Coposu la intrarea și ieșirea din închisoare; pălăria "Borsalino" de la furnizorul Casei Regale; ceas elvețian, marca CYMA, în stare de funcționare, pix cu inscripția "BBC-Senator"; scrisoare primită de C.C de la Regele Mihai, cu antetul Casei Regale; ilustrată color (Monumentul Jefferson-Washington D.C) trimisă de Corneliu Coposu surorii sale Rodica Coposu; plachetă comemorativă C. Coposu, martir al neamului, 1914-1995 și multe altele de mare valoare. S-au realizat, apoi, o serie de fotografii, reprezentând vizitele Seniorului, acasă în Sălaj. De la consătenii din Bobota am primit multe informații orale, în special de la nepoata și fiina lui, profesora Valeria Ciocean, fiica lui Nicolae Ciocean. Acesta l-a însoțit pe Valentin Coposu la Marea Adunarea Națională de la Alba-Iulia din data de 1 Decembrie 1918.

Astfel, după ce am constituit un bogat fond documentar, care cuprinde: obiecte personale, documente în original, ziare și reviste în original, precum și fotocopii și xeroxuri, de pe cele care nu le-am putut achiziționa, bibliografia edită, precum și o bogată arhivă fotografică (peste 400 de fotografii), am trecut la stabilirea tematicii, în funcție de spațiul pe care îl aveam la

dispoziție.

b) Întocmirea tematicii de idei și de desfășurare a sălilor de expoziție

În "Sala Coposu" urma să funcționeze o expoziție permanentă, așa că am încercat să realizăm o tematică, prin care să reprezentăm cât mai multe aspecte ale vieții și activității lui Corneliu Coposu și al familiei sale.

Tematica expoziției cu titlul "Corneliu Coposu" a fost structurată pe următoarele capitole: 1) Bobota, localitate cu vechi tradiții istorice; 2) Familia; 3) Copilăria și formarea lui profesională; 4) Activitatea publicistică și opera scrisă; 5) Ascensiunea politică până la arestarea sa (1947); 6)

Inchisoarea (1947-1964); 7) Activitatea în anii comunismului (1964-1989); 8) Activitatea politică internă (1990-1995); 9) Legăturile cu străinătatea (1990-1995); 10) Trecerea în eternitate și înmormântarea; 11) Posteritatea.

În vitrine s-au expus obiecte personale, opera sa scrisă și aparițiile postume, ziare, reviste, documente în original și copii xerox. S-a realizat și un bust de interior și au fost achiziționate un T.V. color și aparat video, pentru vizionarea de casete cu imagini din viața lui Corneliu Coposu și a familiei sale.

După întocmirea tematicii de idei am trecut la realizarea celei de desfășurare, apoi la execuția expoziției. Am ales, după părerea mea, varianta optimă de expunere, pe care o prezint în continuare. Sala în care s-a realizat expoziția are următoarele dimensiuni: L = 9,70 metri și l = 5,70 metri. Am împărțit spațiul de expunere astfel:

Pe pereți au fost fixate, în șuruburi, panouri de lemn, peste care s-au fixat două rânduri de sticlă. Exponatele au fost lipite și presate între cele două sticle, care au grosimea de 6 mm, fiecare. Obiectele personale, documente în original și cărțile au fost expuse în 4 vitrine de sticlă. Înălțimea panourilor de lemn este de 2,70 m, iar a celor de sticlă de 1,60 m, din care 20 cm, a fost lăsat pentru subtitlurile de panou, spațiul de expunere fiind de 1,40 m. Expoziția cuprinde 14 panouri, din care 10 panouri au dimensiunea de 90/160 cm, 3 de 80/160 cm și unul de 120/160 cm.

După cum am mai arătat Centrul cultural cuprinde 3 săli: sala *Corneliu Coposu*, sala *Gheorghe Șincai* și un interior țărănesc de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, care ilustrează profilul etnografic al zonei.

Sala *Gheorghe Șincai*, a fost realizată de către colegul, Ioan Musca. Ea cuprinde o expoziție fotodocumentară, care prezintă viața și activitatea marelui cărturar, legăturile sale cu Bobota, unde a înființat și școala, precum și legenda morții sale în această localitate, lângă fântâna lui Alexi, în anul 1816. În vitrine sunt expuse cărți cuprinzând opera scrisă a marelui cărturar și ceea ce s-a scris de-a lungul timpului despre viața și activitatea lui Gheorghe Șincai.

De asemenea, în fața centrului cultural se află și impunătoarea biserică a satului, adevărată catedrală, care este monument istoric. Ea a fost construită prin strădania populației satului și a înaintașilor lui Corneliu Coposu, preoți în acest sat. De altfel, în curtea bisericii se găsesc și mormintele a 6 membri ai familiei Coposu.

c) Realizarea expoziției de bază în "sala Coposu"

La execuția propriu-zisă a expozițiilor de bază de la acest centru au participat colegii de la muzeu. Ele au fost realizate în perioada august-începutul lunii noiembrie 1998.

Ca și titluri de panouri am folosit citate care ni s-au părut a fi mai reprezentative pentru tematica expusă. Le vom aminti în continuare și vom prezenta, pe scurt, momentele mai importante ale vieții și activității lui Corneliu Coposu, pe care am dorit să le evidențiem în această expoziție.

La primul panou, care are ca tematică evoluția istorică a satului am folosit, ca titlu următorul citat: "*Bobota este acum satul lui Corneliu Coposu*" (Grigore Lăpușan Transilvan). Acest panou începe cu atestarea documentară a localității. Ea a fost atestată documentar din anul 1213, sub denumirea de "villa Babud" și am prezentat în continuare evoluția denumirii satului, până la cel actual de Bobota, precum și principalele momente istorice care au marcat evoluția ei.

Pentru al doilea panou am folosit subtitlul: "*O familie cu tradiții istorice*". Pe acest panou am încercat, printr-o serie de fotografii și un arbore genealogic prin care am dorit să reprezentăm înaintașii și familia din care făcea parte marele om politic. De aici rezultă faptul că apariția lui pe scena politică românească nu este deloc întâmplătoare.

La al treilea panou am folosit ca subtitlu următorul citat: "*am fost lăsat să-mi aleg singur orientarea profesională*", deoarece după povestea și marele om politic, Corneliu Coposu, deși avea pe linie maternă 7 înaintași preoți și pe cea paternă 3 a fost lăsat să-și aleagă singur cariera pe care să o urmeze. Am descris prin imagini și citate formarea lui profesională, de la școala primară și până la absolvirea Facultății de Drept din Cluj, în anul 1934.

La cel de al patrulea panou am folosit următorul subtitlu: "*Luminând cărarea celor mulți*". Pe acest panou și pe panoul 5 am încercat, printr-o serie de articole scrise de către Corneliu Coposu în presa interbelică, cât și după 1989, să scoatem în evidență faptul că marele om politic a fost și un "*condeier de mare talent și vervă*", după cum sublinia prietenul și colaboratorul său, academicianul Gabriel Tepelea.

Pe panoul 4 am expus opera lui C. Coposu, până la arestare, iar pe panoul 5 opera scrisă, după revoluție și amintim aici un citat pe care l-am folosit pentru a ilustra concepția lui referitor la soarta națiunii: "*Datori suntem, toți împreună: țărani, muncitori, studenți, cărturari, să ne*

înțelegem, pentru a înfrunta solidarii vitregiile care se abat peste noi. Suntem uniți pe vecie în aceeași dragoste vitală pentru pământul românesc". Despre Corneliu Coposu, istoricul Mircea Popa spunea următoarele: "Avea ceva din forța impunătoare a lui Gheorghe Pop de Băsești, din dărzenia lui Bărnăuțiu și din înțelepciunea lui Iuliu Maniu, personalitățile sălăjene pe care le-a îndrăgît și respectat cel mai mult".

La cel de al șaselea panou am folosit următorul subtitlu: "N-am cochetat niciodată cu ideile comuniste", pentru a sublinia crezul lui politic. Pe acest panou am încercat să scoatem în evidență rapida ascensiune politică a lui Corneliu Coposu, marii lui discipoli, înaintași sau contemporani și opiniile marelui om politic din Bobota despre aceștia.

Despre mentorul său politic Iuliu Maniu, el spunea că acesta "a reprezentat spiritualitatea și gândirea românească din secolul nostru. Așa cum unchiul lui, Simion Bărnăuțiu, reprezintă în opinia mea figura cea mai importantă a secolului trecut din punct de vedere al gândirii politice și al genului pe care la dovedit în cărțile și ideile lui, tot așa Maniu, în secolul următor, reprezintă chintesența spiritualității românești".

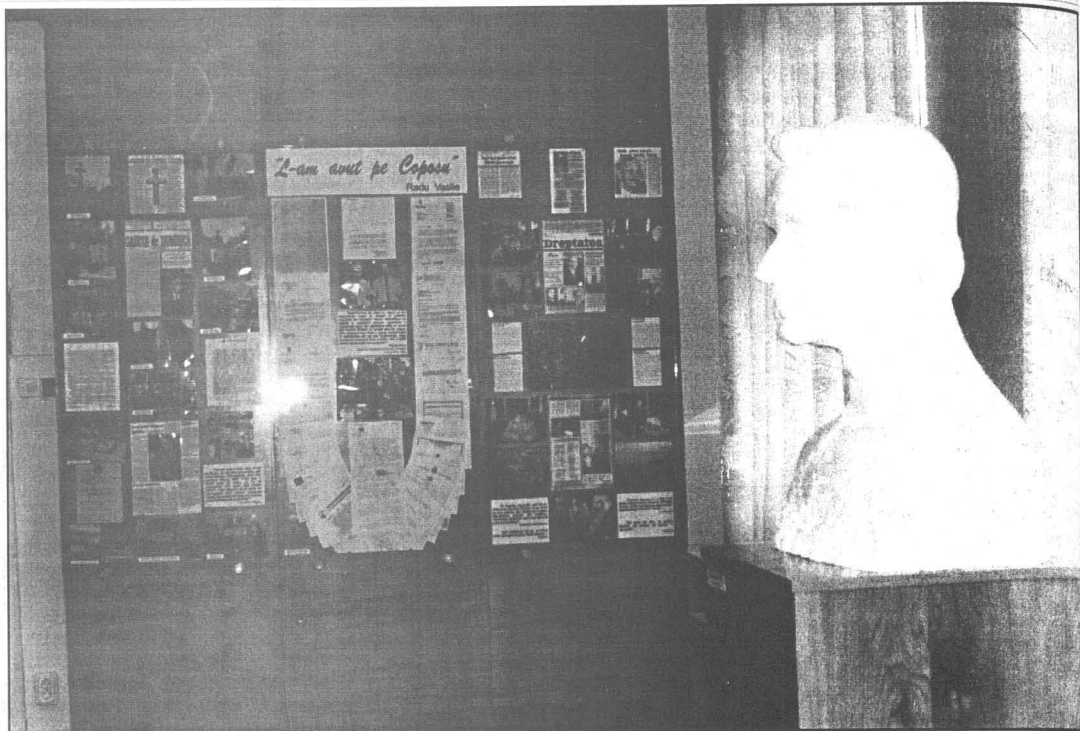
Referitor la propria carieră politică, până la arestare, Corneliu Coposu arăta funcțiile politice pe care le-a îndeplinit: "Din anul 1937 și până în 1940 când P.N.T. era în ilegalitate am fost secretarul personal a lui Maniu. După 1940 am avansat în grad primind titlul de secretar politic. În 1945 am fost ales secretar general adjunct al partidului. În 1946 am fost promovată secretar al Delegației Permanente, forul conducător al partidului. Delegația elabora hotărârile peste nivelul biroului partidului, care avea mai mult rol administrativ. Am fost arestat în 1947, în calitate de secretar general al partidului și de secretar al Delegației Permanente".

La panoul 7 am folosit ca subtitlu următorul citat: "...am cutreierat, timp de 17 ani și jumătate, aproape toate pușcăriile din România". Pe acest panou am încercat să evidențiem faptul că anul 1947 a fost, atât pentru familia Coposu, cât și pentru întreaga societate românească "un puternic cutremur; tonul a fost zdrocinat", după cum spunea Rodica Coposu, sora marelui om politic. De asemenea am încercat să arătăm iadul gulagului comunist, traseul închisorilor lui Corneliu Coposu și regimul de exterminare practicat de către regimul comunist.

Pentru panoul nr. 8 am folosit următorul subtitlu: "...am fost în permanență în atenția organelor de Securitate". Pe acest panou am încercat să scoatem în evidență faptul că perioada de detenție a lui Corneliu Coposu a durat, practic, până în anul 1989, el fiind urmărit permanent de către organele de Securitate, anchetat și reținut la sediul Securității de nenumărate ori. Ultima lui arestare, care a durat trei zile, a fost cea de pe data de 12 decembrie 1989. De asemenea, am subliniat faptul că în plin regim comunist, în anul 1987, el a reușit să afilieze P.N.T. la Internaționala Creștin-Democrată.

La panoul 9 am folosit următorul subtitlu: "Acasă, în Sălaj, la prieteni". Pe acest panou am încercat să surprindem câteva din vizitele efectuate de către Corneliu Coposu, în Sălaj, cu diferite ocazii, după anul 1989. Vizita pe care el a făcut-o în anul 1989, pe data de 3 iunie, la dezvelirea bustului lui Gheorghe Șincai am evidențiat-o la primul panou.

Referitor la Țara Silvaniei, în opera scrisă a lui Corneliu Coposu, cu același nume el spunea următoarele: "Piatră de hotar veșnic, stăruind granițele dinspre apus ale neamului, Sălajul... a purtat focul nestins al naționalismului dărz, autohton,

izvorând din durerile comprimate ale neamului românesc... În Țara Silvaniei ne-a fost încercată mai mult decât oriunde, răbdarea. Asuprirea și umilințele ne-au fost acolo urșitoare întindecate. Înfrății cu ele am spart crusta nefinței și am legat Sălajul, pentru todeauna, de veșnicia românească". (C. Coposu, Țara Silvaniei)

Pentru panoul nr. 10 am folosit următorul subtitlu: "...nu m-am îndoit niciodată că voi ieși din pușcărie și că voi vedea cu ochii mei cum se prăbușește comunismul". Pe acest panou am încercat să prezintăm activitatea politică pe plan intern, dar mai ales concepția lui Corneliu Coposu despre politică și partidele politice, precum și faptul că nu a urmărit să câștige nici o funcție în stat. Pentru întreaga lui activitate politică a fost decorat de către statul francez cu cea mai înaltă decorație, cea de Ofițer al Legiunii de Onoare, în grad de cavalier, pe data de 6 octombrie 1995, la București. Concepția lui politică am rezumat-o și prin următorul citat, care ni s-a părut a fi reprezentativ pentru întregul lui crez politic: "Principiile nu se negociază. Concepțiile celor care definesc politica drept un lanț de compromisuri, deși își pot găsi corespondențe, nu duc nicăieri. Elementul etic trebuie să predominie și în viața politică. A-ți respecta principiile este o condiție sine qua non a unui om care vrea să fie om politic și nu un politician".

De asemenea, am expus următorul citat, care reprezintă, în concepția noastră, testamentul moral-politic al lui Corneliu Coposu: "Faptul că am militat pentru aceleasi obiective, n-am tranzacționat niciodată cu principiile, că n-am cedat niciodată din obiectivele care privesc independența națională, suveranitatea națională, integritatea țării și principiile democratice, faptul că am fost în stare, pentru aceste principii care sunt cuprinse în programul nostru, să fac cu seninătate 18 ani de cruntă pușcărie comunistă, fără accepta dizolvarea partidului făcută de o forță de ocupație străină, și faptul că în noaptea care a urmat revoluției din decembrie 1989 am relegalizat Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat, care între timp a ajuns cel mai mare partid din România, mă fac să afirm că mi-am făcut datoria față de partid și, implicit, față de țară. Sper că generația viitoare care va prelua ștafeta se va achita de răspunderea care va apăsa pe umerii ei, și că obiectivele pe care le-a ținut de 148 de ani partidul nostru vor fi duse la îndeplinire".

La panoul cu nr. 11 am încercat să prezintăm activitatea politică externă a lui

Corneliu Coposu și legăturile lui cu străinătatea.

La panourile 12 și 13 am folosit ca și subtitlu următorul citat: "L-am avut pe Coposu" (Radu Vasile). Pe aceste panouri am încercat să reprezentăm trecerea marelui om politic în eternitate, înmormântarea lui și condoleanțele primite de pe întreg mapamondul. Au apărut atunci în presa vremii o serie de articole, care arătau starea gravă de sănătate a Seniorului. Amintim aici doar câteva: "Venii să ne adunăm și să ne rugăm împreună pentru domnul Coposu", scris de Roxana Iordache; "Regele Mihai se roagă pentru Corneliu Coposu"; "Bătălia pentru salvarea domnului Coposu". Cu toate eforturile făcute de către medicii de la Spitalul Universitar din București, la data de 11 noiembrie 1995, Corneliu Coposu trece la cele veșnice. Pe ultimul său drum, pe data de 14 noiembrie, pe străzile Capitalei, până la Cimitirul Belu unde a fost înmormântat, marelui dispărut a fost însoțit de "o mare de populație". Un anonim de pe stradă a reprezentat în doar câteva cuvinte întreaga viață și activitate a lui Corneliu Coposu: "Toți politicienii de azi au făcut averi, Corneliu Coposu a făcut istorie".

Pe panoul nr. 13 am expus mesajele de condoleanțe sosite de pe întreg mapamondul. Regele Mihai spunea despre marelui dispărut următoarele: "Dimensiunea sa etică l-a impus ca un necontestat reper și simbol al valorilor esențiale ale neamului nostru. Autoritatea sa morală a constituit coloana vertebrală a structurilor care, din decembrie 1989 au reunit toți românii datorită sa scoată țara din impas. Prin caracterul său ferm a impus respect până și adversarilor săi cei mai încrâncenați. Viața exemplară a acestui mare român a fost o pildă pentru toți cei care l-au cunoscut".

Pe ultimul panou am încercat să prezentăm câteva aspecte din recunoștința posterității față de cel care a fost Seniorul politicii românești. Amintim aici doar cuvintele președintelui României, Emil Constantinescu, care la comemorarea unui an de la trecerea în eternitate a lui Corneliu Coposu spunea, printre altele: "A fost un om ca un izvor. Omul a plecat, izvorul a rămas. Lui îi datorăm totul".

d) Deschiderea oficială a centrului cultural "Șincai-Coposu"

La execuția propriu-zisă a expoziției am fost ajutat de către colegii de la departamentul tehnic al muzeului nostru. Ea a fost realizată în perioada august-

inceputul lunii noiembrie 1998.

În perioada 20-22 noiembrie 1998, Muzeul de Istorie și Artă din Zalău, a organizat o serie de manifestări aniversar-comemorative prilejuite de împlinirea a: 80 de ani de la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 și 3 ani de la trecerea în neființă a marelui om politic Corneliu Coposu.

În zilele de 20 și 21 nov., muzeul nostru organizează la Zalău: Sesiunea de comunicare științifică "Istorie și civilizație în Nord-Vestul României" și sesiunea în memoriam Corneliu Coposu, iar pe data de 22 noiembrie 1998, la Bobota a avut loc festivitatea dezvelirii bustului lui Corneliu Coposu și inaugurarea oficială a centrului cultural. Ex-premierul Radu Vasile și președintele P.N.Ț.C.D., Ion Diaconescu au fost cei care au inaugurat acest centru. La această mare acțiune comemorativă au mai participat o serie de mari personalități printre care așa aminti, pe lângă cele amintite mai sus, pe distinselor surori Coposu, d-nii: Ion Rațiu, Ticu Dumitrescu, Vasile Lupu, Ionescu-Galbeni, Gavril Dejeu și multe alte personalități locale sau din alte părți ale țării. După slujba religioasă, a fost dezvelit bustul marelui om politic, apoi s-au vernisat cele două expoziții. La vernisarea expoziției, împreună cu colegul Dănuț Pop, am prezentat un scurt ghidaj atât marilor personalități, cât și celor aproape 1000 de vizitatori, din acea zi care au ținut să vizioneze această expoziție. Sala "Gheorghe Șincai a fost prezentată de către cel care a și realizat-o, colegul muzeograf, Ioan Musca. Ca materiale de propagandă pe lângă afiș am realizat și un pliant. Inaugurarea acestui centru a fost prezentat în aceeași seară la diferite canale de televiziune, care au participat la acest eveniment. De asemenea, expoziția are și o carte de impresii. Tot în sala de expoziție s-a instalat un aparat video și un T.V. color pentru vizionarea de casete, realizate pe această temă.

Localitățile Bocșa, Bădăcin, Băsești și Bobota ar trebui să reprezinte, pentru noi sălăjenii, și nu numai, adevărate locuri de pelerinaj, deoarece aici s-au născut cele mai mari personalități pe care Sălajul le-a avut de-a lungul istoriei, până în zilele noastre. În ceea ce privește localitatea Băsești, aceasta nu mai face parte din județul nostru. Dar celelalte trei credem că ar trebui incluse într-un circuit turistic și valorificate la adeveratul lor potențial, deoarece nu multe județe din țară se pot mândri cu asemenea înaintași.

Marin POP

Adevăr și metaforă în limbajul persuasiv

1. Argument

Motto: "Electoratul e, peste tot, misterios și, în consecință, imprezicibil. Dar e "european", integrat (rapid și firesc) în modul de gândire al cetățeanului occidental. Măncăm mai prost, dar votăm la fel: impulsiv, sentimental, credul. Care va să zică - democratic." (Andrei Pleșu. "Dilema veche", anul II, nr. 87, 16-22 septembrie 2005)

"Scopul oricărui sistem cognitiv este de a-și construi o reprezentare a lumii. Pentru ca această reprezentare a lumii să-i fie utilă (...) ea trebuie să fie adevărată lumii în care există sau, altfel spus, să fie adevărată." (Reboul & Moeschler 2001: 80)

"Majoritatea adevărilor noastre cele mai importante nu sunt adevăruri fizice, ci adevăruri care apar ca rezultat al acțiunilor ființelor umane în acord cu un sistem conceptual care nu poate în nici un fel să fie adevărată unei realități complet exterioare experienței umane. Experiențele umane sunt, până la urmă, reale și ele, la fel de reale ca pietrele, copacii, pisicile și preșul pe care se află pisicile." (Lakoff 1987: 296)

În demonstrația noastră vom porni de la aceste două citate care ni se par sugestive în cadrul disputei clasice dintre o viziune obiectivistă și una subiectivistă (precum și o a treia viziune care pare să construiască o punte între primele două, oferind o soluție originală) asupra nu doar a limbajului, formării conceptelor, ci, în general, asupra cunoașterii umane. Drumul pe care l-am parcurs în cercetarea noastră este cel parcurs de filozofie de la antichitate până în prezentul postmodern. Problema adevărului este una esențială în analiza discursului politic. Considerăm că tocmai manipularea, ocultarea, crearea de adevăruri și chiar apelul la diverse adevăruri cu sau fără A mare este mijlocul prin care oamenii dobândesc puterea de a modifica și, mai mult, de a construi și impune noi viziuni asupra realității și, în final, de a schimba credințe, idei și comportamente.

Citatele de mai sus demonstrează cum un raționament aparent perfect logic poate fi ușor combătut, nu atât prin contraargumente, cât printr-o schimbare de perspectivă. Primul fragment susține, în mod evident, existența unui adevăr obiectiv a unei lumi reale, complet exterioare ființei umane, precum și a unei legături dintre sistemul nostru conceptual și diverse aspecte ale acestei realități. Cunoașterea pe care o avem asupra lumii este una obiectivă, aceasta fiind posibilă prin manipularea de simboluri, a căror semnificație este obținută prin corespondența cu entități aparținând lumii.

Cea de-a doua viziune, una nu tocmai subiectivistă, (nu un subiectivism "romantic", în orice caz, unul potrivit căruia cele mai importante lucruri pentru ființele umane sunt sentimentele, esteticul, intuițiile, emoțiile) nu mai vorbește de un adevăr absolut ci, mai degrabă, de o coerență în cadrul discursului, sistemului. Nu de legătură dintre acesta și lumea exterioară. Cei care susțin existența unui adevăr obiectiv și a unei cunoașteri absolute a realității utilizează, de obicei, exemple care nu pot fi interpretate în mai multe feluri pentru că operează cu obiecte aparținând strict lumii fizice. Un exemplu ca "Pisica este pe pres," este, de acum, clasic. Din nefericire, explicațiile și raționamentele care se învârt în jurul acestui enunț nu funcționează în cazul unui exemplu ca "Dorim să vă sprijinim în drumul vostru către democrație." Sau "Declarăm război corupției". Discursul persuasiv și mai ales cel politic preferă un limbaj neliteral, conceptele vagi, polisemia, evidențind sau ascundând astfel aspecte ale realității la care se referă. Preferința creatorilor de discurs politic pentru metaforă este simptomatică în acest sens. O metaforă, fie ea creatoare sau convenționalizată, subliniază anumite aspecte ale experienței umane în detrimentul altor aspecte care rămân în umbră. În *Metaphors We Live By*, G. Lakoff și M. Johnson vorbesc despre puterea metaforei de a crea o realitate nu doar de a conceptualiza o realitate preexistentă (Lakoff & Johnson 1981:

144). Expresia "Time is money", devenită internațională, pare să impună în civilizația occidentală metafora timpului ca bun care poate fi pierdut, furat, irosit, dat etc..

Articolul de față va cuprinde două mari părți. Prima parte va prezenta succint punctul de vedere al pragmaticii cognitive privind probleme precum cunoașterea, adevărul, teoria prototipurilor și conceptele vagi, formarea conceptelor sau întrebuintarea literală sau nonliterală a limbajului (cu accent pe metaforă). Ni s-au părut foarte utile *Pragmatica azi* și *Dicționarul de pragmatică* ale lui Jacques Moeschler și Anne Reboul precum și câteva articole aparținând lui Moeschler, unele aplicate chiar la discursul politic și cel de manipulare. Cei doi autori francezi sunt interesați mai ales prin capacitatea lor de sinteză și analiză. Vom încerca să analizăm felul în care aceste teorii pot fi aplicate în analiza discursului politic, ținând cont de anumite caracteristici pe care acest tip de limbaj le prezintă. În cea de-a doua parte ne vom opri asupra câtorva teorii aparținând lingvisticii cognitive americane. Lucrările principale pe care ne vom baza demonstrația sunt *Metaphors We Live By*, de George Lakoff și Mark Johnson, *Women, Fire and Dangerous Things* și *Moral Politics. How Liberals and Conservatives Think*, ambele aparținând lui G. Lakoff. Primele două lucrări citate sunt de natură teoretică, în vreme ce ultima este un exemplu foarte interesant de lingvistică cognitivă aplicată. Ținem să amintim această lucrare, alături de numeroase alte articole aparținând aceluiași autor, pentru a marca încercarea acestuia de a renunța la exemplele fabricate și de a-și ilustra teoriile cu fragmente de discurs real. Totuși, "bunele intenții" nu-l feresc pe profesorul american de o oarecare exagerare, probabil greu de evitat, reușind uneori să-și transforme teoria (pe care inițial nu o considera universală ci doar adevărată unor anumite realități proprii limbajului, nu limbajului în general) într-un veritabil pat al lui Procust.

2. Pragmatica ieri și azi

2.1. Scurtă istorie a disciplinei

Limbajul, comunicarea interumană reprezintă obiectul de studiu pentru numeroase discipline: *lingvistica*, interesată, în special, de cercetarea sistemului lingvistic, *psiholingvistica*, preocupată de achiziționarea, semnelor lingvistice și *sociolingvistica*, interesată de rolul jucat de limbaj în instituirea și menținerea relațiilor sociale.

În *Cursul de lingvistică generală*, Ferdinand de Saussure vorbește despre semnul lingvistic ce unește nu un cuvânt cu un lucru, ci un *concept* cu o *imagie acustică*, termeni pe care îi va înlocui, mai târziu, cu aceia de *semnificat* și *semnificant*. În timp, deși inițial Saussure nu elimină referințele la psihologie din înțelegerea pe care o are asupra limbajului, lingvistica structurală definește limba ca o formă pură în care singurele relații care contează sunt cele dintre unitățile lingvistice (fonologice, morfologice, gramaticale sau lexicale) (Reboul, Moeschler 2001: 143). O altă dihotomie introdusă de Saussure, una care va acorda atenție mai degrabă sistemului decât utilizării acestuia, este cea între limbă și vorbire.

Mai târziu, N. Chomsky vorbește despre distincția care trebuie făcută "între competență - "cunoștințele pe care un locutor-auditor ideal le are despre limba sa" - și performanță - "actualizarea acestor cunoștințe în producerea enunțurilor în comunicare" (Reboul, Moeschler 1999: 24).

Cel care pune cu adevărat bazele pragmaticii este un filosof al limbajului - John Austin care, în cadrul Conferințelor William James (William James este reprezentantul cel mai de seamă al pragmatismului - curent filosofic american), fondează o nouă teorie lingvistică. Oprindu-se asupra actelor de limbaj, Austin constată că limbajul nu are ca unic scop descrierea realității, întrucât există enunțuri care nu intră în această categorie, nu descriu lumea și nu pot fi evaluate prin adevăr sau fals. Acela se face, pentru prima dată, deosebirea între *acte aserive*, *descriptive* și *acte performative*. Acestea din urmă, fiind considerate

nonvericondionale, pot fi evaluate în termeni de *reușită* sau *esec*. De exemplu, un discurs rostit într-o campanie electorală de reprezentantul unui partid politic nu va fi considerat fals sau adevărat ci reușit, dacă, folosindu-se de puterea sa persuasivă, va determina auditoriul să-l voteze, sau un eșec, dacă, dimpotrivă, nu va reuși acest lucru. Austin va merge chiar mai departe și va distinge trei tipuri de acte de limbaj: *acte locuționare*, *ilocuționare* sau *perlocuționare*.

Unul din succesorii lui Austin este John Searle, a cărui contribuție majoră constă în a deosebi între *marca fortei ilocuționare* a unui enunț și *marca conținutului propozițional* (Reboul, Moeschler 2001: 26). Searle aduce în discuție termenul de *intenție* a locutorului. Comunicarea umană este un *proces intențional*, adică vorbitorul trebuie să aibă intenția de a provoca ascultătorului/receptorului un efect oarecare. *Știința comunicării* definește comunicarea drept "un proces prin care un emițator transmite informații receptorului printr-un anumit canal, cu scopul de produce asupra receptorului anumite efecte" (Cuillenburg 1998: 25). O altă contribuție majoră a lui Searle ar fi aceea că descrie condițiile de reușită a actelor ilocuționare: reguli *pregătitoare* (situația de comunicare), reguli de *conținut propozițional*, reguli *preliminare* (fondul comun de cunoștințe), regulile de *intenție* și de *convenție*, care descriu intenția vorbitorului și felul în care aceasta se realizează cu ajutorul unor convenții lingvistice.

În această primă etapă vorbim despre o pragmatică lingvistică integrată, deci de o abordare în întregime codică a limbajului și a întrebuintării acestuia. Vom vedea, în continuare, înspre ce a evoluat pragmatica o dată ce, începând cu Paul Grice, a acordat importanța cuvenită *proceselor inferențiale*.

Așa cum s-a dezvoltat pragmatica, în continuarea ideilor propuse de Searle și Austin, ea a ținut de lingvistică, a fost integrată ei; Oswald Ducrot, de exemplu, face constatarea că semnificațiile lingvistice sunt afectate de condițiile de întrebuintare, ele însele înscrise și codificate în limbă (Reboul, Moeschler 2001: 39).

O teorie interesantă privind natura relațiilor dintre semne și cei care le interpretează este cea oferită de definiția pe care o dă H. Paul Grice comunicării intenționale. Pentru Grice comunicarea lingvistică intențională, inclusiv transmiterea unei *semnificații nonnaturale* (opusă semnificației naturale, primare) este procesul prin care un locutor, rostind enunțul X, dorește să comunice o anumită intenție comunicativă și își atinge scopul când această intenție este recunoscută de interlocutor și devine cunoaștere comună - engl. *mutual knowledge*.

Teoria lui Grice accentuează asupra faptului că ceea ce spune locutorul nu-i dezbăluie, în mod explicit, intenția comunicativă. Enunțul "usa este deschisă" poate fi o invitație să intri sau ții se poate, pur și simplu, cere să închezi usa. Pentru a interpreta corect enunțul, acesta trebuie legat de contextul în care a fost rostit. Analiza enunțului strict din punct de vedere lingvistic dezvăluie semnificația frazei, dacă sunt luate în calcul și circumstanțele în care a fost rostit enunțul, poate fi descrisă intenția locutorului (engl. *speaker meaning*) - în acest caz, dacă enunțul trebuie interpretat ca o cerere sau o invitație (Van Dijk 1997 II:39).

Procesul acesta de interpretare a unui enunț și de recunoaștere a intenției comunicative a locutorului implică, în mod necesar, o serie de inferențe (proces logic care, pornind de la un anumit număr de informații, derivă altele noi). Prin urmare, orice proces de comunicare se bazează pe *cooperare* și pe *presupoziții*: în orice schimb lingvistic, interlocutorii vor porni de la presuposiția că toți participanții la actul de comunicare își vor aduce contribuția prin recunoașterea și acceptarea "unei direcții și unui scop al schimbului verbal" (Grice 1975: 45). Potrivit teoriei lui Grice, comunicarea este ghidată de un set de principii sau sub-principii rationale

universale (numite *maxime*), care sistematizează procesele inferențiale și le asigură succesul. Sunt amintite patru maxime care trebuie respectate pentru a asigura reușita actului de comunicare: maxima calității - calitatea enunțului de a fi adevărat sau fals, maxima cantității - actul de comunicare va oferi strict cantitatea de informații necesare, maxima manierei - evitarea ambiguității și maxima relevanței. Vom rezuma contribuția lui Grice la definirea domeniului pragmaticii astfel: dacă semnificația frazei nu poate fi egalată cu interpretarea ei, iar ceea ce *se spune* nu este egal cu ceea ce *se transmite*, pragmatica urmărește să identifice și analizeze *procesele inferențiale, implicaturile conversaționale* sau convenționale care au loc în procesul de interpretare corectă a unui enunț.

D. Sperber și D. Willson vor merge mai departe, situând procesele pragmatice în afara limbajului; descriu relația dintre lingvistică și pragmatică pornind de la modularismul lui Fodor: lingvistica ar fi echivalentă unui sistem periferic, iar pragmatica celui central. Ei fac diferența dintre *intenția comunicativă* și cea *informativă*, dintre forma logică (semnificația lingvistică a frazei, structura de adâncime) și alte informații ce țin de context. Sperber și Willson vorbesc despre existența a două etape în interpretarea unui enunț: una codică și alta inferențială.

În *Pragmatica, azi. O nouă știință a comunicării*, Anne Reboul și Jacques Moeschler sintetizează astfel obiectul pragmaticii, așa cum este perceput el în prezent: "Astfel, limba se produce și se interpretează nu numai printr-un proces de codificare și decodificare, dar și prin procese inferențiale, care se bazează pe strategia interpretului și care exploatează capacități umane generale și nespecifice limbajului, producerii ori interpretării acestuia." (Reboul, Moeschler 2001: 19)

2.2. Interpretare și comunicare. Principii pertinente.

Problema interpretării enunțurilor la Grice se bazează, așa cum am mai spus, pe câteva noțiuni cheie: implicaturile, maximele conversaționale și atribuirea de gânduri altora. Pentru el, în cazul inferențelor de la baza implicaturilor conversaționale, ceea ce conținea nu este atât adevărul sau neadevrul premiselor propriu-zise, ci faptul că interlocutorii le cunosc în egală măsură și că le atribuie aceeași valoare de adevăr (adică sunt de acord asupra adevărului sau neadevrului uneia sau alteia dintre premise). Având în vedere că, în general, procesul are drept scop identificarea intenției pe care a avut-o vorbitorul, pentru cauzurile de neînțelegere totul se explică prin faptul că premisele folosite de interlocutor în procesul inferențial nu sunt în întregime aceleași pe care vorbitorul se gândea să le utilizeze (Reboul, Moeschler, 2001: 55). Observăm că această teorie poate fi greu aplicată discursului politic unde maximele lui Grice nu funcționează și unde intenția reală a vorbitorului nu poate fi ușor identificată. Discursul politic se bazează mai mult pe ideea de adevăr construit, de coerență în cadrul lumii create, fără vreo legătură cu un adevăr exterior cum pare să fie cel la care se referă Grice. Procesul de interpretare, pornind de la stabilirea de premise și continuând cu raționamentele logice (procesele inferențiale) nu se face după un set de reguli clare și nici nu este precizat elementul care permite oprirea procesului interpretativ pentru a se ajunge la o soluție satisfăcătoare.

Searle, pe de altă parte, susține că vorbitorul are o intenție și el îndeplinește această intenție cu ajutorul unor reguli lingvistice convenționale. Această identificare a recunoașterii intențiilor vorbitorului cu semnificația convențională a frazelor și cuvintelor nu explică posibilitatea nerespectării regulii de sinceritate, situație des întâlnită în discursul persuasiv. Dacă identificarea intenției vorbitorului se face cu ajutorul unor reguli convenționale, cunoscute de toată lumea, cum este atunci posibil discursul de manipulare menit să câștige totală adevărate ascultătorilor, precum și controlul

asupra gândurilor, reprezentărilor dar și acțiunilor lor.

Sperber și Wilson, a căror viziune asupra limbajului pare să corespundă cu cea a autorilor lucrării *Pragmatica azi*, consideră că "funcția limbajului este, mai întâi de toate de a reprezenta informația și de a permite indivizilor, între altele cu ajutorul comunicării verbale, să-și mărească stocul de cunoștințe" (Reboul, Moeschler, 2001: 66). În ceea ce privește tipul de comunicare ce constituie obiectul intereselor noastre, observația nu pare să fie justificată. În comunicarea politică transmiterea de informații joacă un rol secundar iar în cazul discursului de manipulare, acest rol este aproape nul. Așa cum observă J. Moeschler în articolul intitulat *Propositional and non-propositional effects in manipulation discourses: the example of Le Pen's TV talk in the French electoral campaign of 2002*, "în discursurile de manipulare, accesul la o intenție informativă globală nu este nici o condiție necesară, nici una suficientă pentru înțelegerea lor. Există trei motive pentru acest lucru: (I) efectele lor propoziționale sunt locale, nu globale; (II) le lipsește consistența globală; (III) efectele lor principale sunt de natură non-propozițională".

O contribuție importantă a lui Sperber și Wilson este constatarea existenței a două tipuri de intenții: una informativă și alta comunicativă, precum și formularea principiului pertinentei: "1. cu cât un act de comunicare ostensiv-inferențial cere mai puțin efort pentru interpretarea sa, cu atât acest act este mai pertinent; 2. cu cât un act de comunicare ostensiv-inferențial produce mai multe efecte, cu atât este mai pertinent" (Reboul, Moeschler, 2001: 74). Aparent justificat, acest principiu al pertinentei pune, în opinia noastră, anumite probleme. Dacă luăm ca exemplu cazul metaforei, descoperim în *Dictionarul de pragmatică* următoarea observație: intențiile unui locutor sunt de a produce enunțul cel mai pertinent, adică pe cel care exprimă cel mai bine gândul pe care vrea să-l exprime cu *cel mai mic efort de interpretare*. Or, dacă ne referim la metaforele createore remarcăm faptul că nu pot fi considerate *pertinente*, pentru că efortul necesitat de interpretarea lor este mare. C.T. Popescu explica, invitat fiind la o emisiune televizată, strategia utilizată de președintele Traian Băsescu în termenii unui joc de handbal. Intenția lui nu era de a crea un discurs mai accesibil care să nu ceară eforturi mari de interpretare, ci de a produce cât mai multe efecte în rândul auditoriului.

Tot în opinia aceluiași autori, orice enunț provoacă la interlocutor o *așteptare de pertinentă*. Poate tocmai această așteptare de pertinentă a interlocutorului asigură succesul comunicării politice. Un caz interesant îl reprezintă limba de lemn, în cadrul căreia "cuvintele nu mai servesc la semnificare, sunt doar instrumente de selectare" (Thom: 50). "Cuvintele puse în joc de limba de lemn nu-și împrumută sensul dintr-un contact cu realitatea, fie el pervertit - ca în cazul minciunii - ci se referă la o grilă implicită de interpretări prealabile, ele nu trimit la real, ci la o glosă imuabilă cu privire la real. Tocmai această grilă trebuie descifrată ca referință de bază, față de care ocaziile precise ale discursului nu au decât puțină importanță" (Thom : 47). Ținem să adăugăm faptul că existența acestei "grile - ca referință de bază" nu este proprie doar limbii de lemn ci și limbajului în general, așa cum vom observa mai târziu.

În ceea ce privește explicația pe care o dau Sperber și Wilson cu privire la intreruperea procesului de interpretare (aceasta are loc când s-au atins *suficiente* efecte pentru echilibrarea eforturilor) nu o putem considera satisfăcătoare. Cum putem cunoaște că efectele sunt, într-adevăr, *suficiente*?

Forma logică, susțin cei doi, obținută la capătul procesului de interpretare lingvistică nu este, în general, susceptibilă de o evaluare în termenii adevărat sau fals: ea nu este pe deplin propozițională. Pentru a deveni propozițională, trebuie să se aplice procese pragmatice, numite procese de îmbogățire a formei logice (Reboul, Moeschler, 2001: 84). Și stările mentale (urări, dorințe, convingeri, temeri etc.) au tot conținut propozițional. Aici intervine un conflict cu

opinia exprimată de Moeschler în articolul citat mai sus, care vorbește despre efectele nonpropoziționale în discursul de manipulare și despre ceea ce el numește *qualia* - fenomene asociate cu experiențe, precum capacitatea de a recepta sunete și culori, durerea, frica, speranța, tristețea etc..

Vom încheia acest subcapitol dedicat interpretării enunțurilor cu o afirmație, care va face legătura cu următoarea parte a lucrării: "scopul sistemului cognitiv este de a construi și modifica tot timpul o reprezentare asupra lumii" (Reboul, Moeschler, 2001: 80).

2.3. De la cunoștințe la credințe. Adevărul - criteriul de evaluare exterior

În capitolul intitulat *Cunoașterea și adevărul*, în *Pragmatica azi*, se vorbește despre posibilitatea existenței unui limbaj interior și universal, un limbaj al gândirii, al minții, în care s-ar produce reprezentarea lumii. Acest limbaj a fost numit *mentaleza* și a fost utilizat pentru a explica faptul că pentru a-și reprezenta lumea, oamenii au capacități mentale identice precum și existența unor structuri comune tuturor limbilor. (Reboul, Moeschler, 2001: 83). Cu alte cuvinte, soluția oferită este asemănătoare cu cea propusă de Leibnitz pentru a crea o punte de legătură între monade: un set de reguli care se supun unei armonii universale. Problema apare o dată cu criteriul propus pentru evaluarea diferitelor reprezentări, un criteriu *exterior* - adevărul. Observăm de la bun început că exemplele sunt alese din lumea fizică (*În grotă de lângă râu este un leopard*). Cum aplicăm criteriul adevărului exterior la următorul enunț rostit de Donald Rumsfeld la scurtă vreme după atentatul de la 11 septembrie: "Vom seca mlaștinile în care ei (n.n. teroriștii) trăiesc" sau cel aparținând lui G.W. Bush: "Îi vom afuma până se vor târî afară din vizuinile în care se țărăse?" Sperber și Wilson consideră că nu există sens literal și nonliteral al unui enunț, ei resping teoriile dublei semnificații. Prin urmare, cum este stabilită valoarea de adevăr a acestor enunțuri și, mai ales, în ce sens este ea utilă interpretării lor?

Când sunt aduse în discuție exemple precum paradoxul lui Moore - *Este vreme bună și eu nu cred că este vreme bună* - este propusă următoarea soluție:

Există două tipuri de explicitări:

1. de ordinul I care corespunde formei propoziționale a enunțului și asupra adevărului căreia autorul se angajează

2. explicitări de ordin superior (care privesc stările mentale și forța ilocuționară), cum ar fi "Cred că plouă" sau "Spun că plouă" asupra adevărului căreia locutorul nu se angajează.

J. Moeschler se pronunță asupra problemei adevărului astfel: "împreună cu Sperber și Wilson rămânem convinși că în producerea și interpretarea enunțurilor adevărul are un rol de jucat și că acest rol este extrem de important.". Suntem de acord cu importanța rolului jucat de acest criteriu în interpretarea enunțurilor, dar nu așa cum este înțeles aici. Adevărul nu poate fi un criteriu exterior. Considerăm că afirmația "Pământul este plat" poate fi considerată adevărată, conform cu reprezentarea pe care o aveau oamenii asupra lumii la vremea respectivă. Înțelegerea obiectivității ca strâns legată de realitatea exterioară este prezentă și la Saussure care, așa cum observă Benveniste, deși vorbește despre semnificat și semnificant, când se referă la arbitraritatea semnului lingvistic are în vedere realitatea extralingvistică, realitatea unică (Benveniste 2000: 50).

În încercarea de a demonstra diferența dintre *cunoștințe* și *credințe*, se pornește de la următoarele exemple:

1. *Cred* că Ion a plecat.

2. *Știu* că Ion a plecat.

"Când Paul spune *Cred că...* o spune, în general, pentru că a dedus sau a inferat că Ion a plecat, sau pentru că cineva i-a spus acest lucru, pe când atunci când spune *Știu că...* o face, în general, când a văzut cu ochii lui sau când cineva foarte demn de încredere i-a spus că a văzut." (Reboul, Moeschler, 2001: 116). Treccem peste faptul că autorii utilizează de două ori expresia "în general", admitând astfel că, dacă nu toate lucrurile, măcar o parte (inclusiv propria lor demonstrație) sunt

relative și peste faptul că adaugă neinspirat la a doua explicație, la ceea ce ei numesc "cunoștință indiscutabilă", varianta "sau când cineva foarte demn de încredere i-a spus că a văzut", scăpând din vedere faptul că "foarte demn de încredere" este o evaluare *subiectivă*, relativă la reprezentarea pe care Paul o are asupra lumii. Reluând demonstrația constatăm că, deși Paul spune "Știu că Ion a plecat", poate foarte bine să se înșele. Chiar dacă l-a văzut plecând este posibil ca Ion să fi ieșit din cameră și să se fi oprit în hol sau să fi revenit fără știrea lui Paul sau chiar să nu fi ieșit deloc. Să fi rămas ascuns în aceeași încăpere. Potrivit reprezentării asupra lumii pe care o are Paul, el *știe* că a plecat. Adevărul nu mai este, în acest caz, exterior. Al doilea exemplu este chiar mai interesant. "Ne vom întreba la infinit dacă o ființă umană *știe* vreodată ceva în acest sens forte al cuvântului. În opinia noastră răspunsul este, evident, pozitiv, și oricine va admite că așa și este: știm că ne-am născut, că trăim și că vom muri într-o bună zi. (...) Dacă însă Gheorghe crede că există Dumnezeu, indiferent care ar fi convingerea lui, nu e vorba decât de o credință și nicidecum de o cunoștință." În opinia noastră răspunsul la întrebarea cu care debutează acest pasaj nu este atât de *evident* pozitiv. În Evul Mediu exista pe lista de certitudini și afirmația că "Pământul este plat". Dacă această credință s-a dovedit failabilă, nu există nici un motiv ca afirmația "Toți vom muri într-o bună zi", azi o certitudine, să nu se poată transforma într-o credință a trecutului. În ceea ce privește credința lui Gheorghe în Dumnezeu, în reprezentarea lui asupra lumii existența acestuia este o certitudine chiar dacă în reprezentarea lui J. Moeschler sau a lui A. Reboul nu este decât o credință. Motivul pentru care a fost ales acest exemplu este că Dumnezeu nu face parte din realitatea fizică și nu constituie obiectul științelor naturii. Dar nici majoritatea noțiunilor utilizate frecvent în discursul politic nu fac parte din lumea fizică. Mergând pe acest raționament, și existența unui adevăr absolut, criteriu exterior de evaluare a enunțurilor, nu este, indiferent de gradul de convingere, decât o credință.

Același tip de demonstrație este păstrată și în capitolul despre formarea conceptelor. "Există oameni slab informați care cred că delfinii sunt pești și că liliecii sunt păsări. Asta nu înseamnă că peștele sau liliacul sunt concepte prost delimitate, ci doar că indivizii în cauză nu au o bună cunoaștere a lor". "Caracterul aparent vag al unor concepte se poate explica în parte prin gradul mai mic sau mai mare de certitudine al cunoștințelor pe care le au indivizii care le aplică". "Pentru faptul că unele concepte par vagi, fără contururi precise, nu înseamnă că ele așa sunt efective". (Reboul, Moeschler, 2001: 136 - 139). În dictionarul de pragmatică, analizându-se metafora "Ahile este un leu" se constată următoarele: "A spune că procesele interpretative ale metaforei și comparației sunt, cel puțin parțial, echivalente, este același lucru cu a spune că, pentru a interpreta o metaforă, trebuie să examinăm cele două obiecte puse în relație și să căutăm o proprietate comună. Or, într-un număr mare de cazuri, aceste proprietăți sunt mai degrabă proprietăți pe care le *atribuim* noi obiectelor decât proprietăți pe care acestea le au în realitate. Această metaforă ("Ahile este un leu") este înțeleasă în sensul indicat de (13): (13) Ahile este puternic și curajos.

Or, acesta este unul din locurile comune din etologie, leii masculi sunt, poate, puternici, dar sunt leneși și nu prea curajoși."

În viziunea aceluiași autori, în interpretarea unui enunț se pornește de la mai multe premise. Mai întâi se ia în considerare forma logică a acestuia, apoi contextul, alcătuit din cunoștințe enciclopedice, perceperea situației, interpretarea enunțurilor precedente. Nu înțelegem atunci de ce în interpretarea enunțului amintit mai sus ar trebui să conteze informațiile care *nu* fac parte nici din cunoștințele enciclopedice ale vorbitorului, nici din perceperea situației sau din interpretarea cotextului.

Nu există concepte vagi, ci doar oameni care nu au o bună cunoaștere a lor. Pornind de la aceasta afirmație vom analiza în

capitolul următor un alt punct de vedere cu privire la problemele discutate până acum.

3. Cognitivismul american sau o alternativă la miturile obiectivismului și subiectivismului în civilizația occidentală
Cognitivismul american oferă o alternativă la viziunea tradițională asupra cunoașterii umane, care consideră că rațiunea este abstractă, independentă de corpul uman. Noua viziune, numită "experiențialism", consideră, dimpotrivă, că rațiunea are baze corporale. "Viziunea tradițională consideră rațiunea literală, legată de propoziții care pot fi obiectiv adevărate sau false. Noua viziune consideră aspectele imaginative ale rațiunii - metafora, metonimia și imaginarul mental drept centrale rațiunii, nu periferice, neesențiale în comparație cu sensul literal." (Lakoff 1987:xi). Potrivit obiectivismului tradițional, gândirea rațională constă în manipularea de simboluri abstracte care devin semnificative în relație cu lumea reală, independent de înțelegerea particulară a unui organism.

Vom sintetiza câteva din credințele pe care se bazează mitul obiectivismului. Lumea este creată din obiecte care au proprietăți, independent de oamenii care le experimentează. Cunoașterea pe care o avem asupra lumii este legată de cunoașterea pe care o avem față de proprietățile obiectelor din lume. Pe acestea le cunoaștem în termenii categoriilor și conceptelor. Există o realitate obiectivă și putem spune lucruri care să fie obiectiv, absolut și necondiționat adevărate sau false despre ea. Ca ființe umane suntem supuși greșelii - iluziilor, emoțiilor, greșelilor de raționament sau percepție. Cu ajutorul științei trebuie să ne ridicăm deasupra limitelor propriei noastre subiectivități și să ajungem la o cunoaștere universal validă și corectă. Cuvintele au semnificații fixe. Pentru a descrie realitatea avem nevoie de cuvinte clare, precise care să se potrivească lucrurilor descrise. A fi obiectiv înseamnă a fi rațional, iar a fi subiectiv înseamnă a te lăsa controlat de emoții.

Mitul subiectivismului, pe de altă parte, consideră că, în majoritatea activităților noastre, ne bazăm pe simțuri și intuiții, lucrurile cele mai importante fiind sentimentele și sensibilitățile estetice. Metafora este necesară pentru că exprimă aspecte unice, personale ale experienței noastre, iar obiectivismul este periculos pentru că poate fi incorect, inuman, ignorând ceea ce este important pentru fiecare individ în favoarea abstractului, universalului (Lakoff 1984: 186-188).

Viziunea propusă de Lakoff și Johnson este una care respinge existența unui adevăr absolut, fără a adopta perspectiva subiectivistă a adevărului obținut prin intermediul imaginației, independent de circumstanțele exterioare. Metafora, susțin ei, unește rațiunea și imaginația. Ea este *rațiune imaginativă*. Deoarece, așa cum demonstrăm cei doi în *Metaphors We Live By*, categoriile din gândirea noastră obișnuită sunt, în mare parte metaforice, rezultă că inferențele sau rațiunea umană este metaforică în chiar natura ei. Adevărul este relativ la sistemul nostru conceptual care se bazează pe experiențele noastre sau cele ale membrilor culturii din care facem parte, în interacțiunile pe care le avem cu alți oameni și cu mediul fizic și psihic. Înțelegem lumea prin interacțiunile pe care le avem cu ea. (Lakoff 1984: 188-189).

3.1. Metafora - de la o caracteristică a limbii la concept metaforic

Metafora a fost multă vreme considerată ca fiind de imaginația poetică sau de ornamentul retoric, ceva legat doar de cuvinte, nu de cunoaștere sau acțiune. Teza susținută de Lakoff și Johnson este că metafora este prezentă în viața de zi cu zi, nu doar în limbă, ci și în gândire și acțiune. Sistemul nostru conceptual, în termenii căruia acționăm sau cunoaștem lumea, este fundamental metaforic în natura sa. Unul din exemplele pe care le utilizează cei doi pentru a ilustra această teorie este următorul: "Discuția în contradictoriu, cearta este război." Felul în care vorbim despre o discuție în contradictoriu, dar și felul în care o înțelegem efectiv este strâns legat de ideea de război, de luptă fizică. Putem *câștiga* sau

pierde o dezbatere, ne putem ataca oponentul, putem să ne apărăm poziția, utilizăm strategii. Cu toate că nu este vorba despre o luptă fizică, structura conceptului de discuție în contradictoriu este structurată parțial de conceptul de război. *Esența metaforei este de a înțelege și experimenta un lucru în termenii altuia.* Felul în care vorbim despre discuția în contradictoriu, despre certuri nu este poetic sau retoric, este literal. (Lakoff 1984: 4-5).

Într-un articol scris la scurtă vreme după atentatele de la 11 septembrie 2001, G. Lakoff afirmă următoarele: "Ca analist al metaforei, vreau să încep cu puterea imaginilor și de unde vine aceasta. Există un număr de metafore pentru clădiri. Una dintre cele mai comune este aceea că ele sunt capete de oameni iar ferestrele sunt ochii. Metafora hibernează în creierul nostru așteptând să fie adusă la viață. Imaginea avioanelor trecând prin Turnul de sud al W.T.C. a activat-o. Turnul a devenit capul unei ființe umane cu ferestrele pe post de ochi iar cu partea laterală reprezentând tâmpla. Avionul pare un glori iar flacăra care a izbucnit înăuntru a sângelui. Clădirile înalte reprezintă oameni stând în poziție verticală. În timp ce turnurile se prăbușeau, ele se transformau în corpuri umane. Nu suntem conștienți de puterea imaginilor metaforice. Dar ele sunt parte din puterea și groaza pe care o experimentăm când le vedem. Cu toții avem în cortexul prefrontal *neuroni oglindă*. Aceștia funcționează fie când acționăm sau când privim pe cineva acționând. Există legături între această parte a creierului și centri emoționali. Aceste circuite sunt considerate a fi bazele empatiei. Aceasta funcționează literal - când vedem avionul îndreptându-se spre o clădire în care se află oameni, simțim avionul îndreptându-se spre noi..." Întrerupem aici demonstrația lui Lakoff. Deși suntem de acord că metaforele, fie ele convenționale sau creative, ne structurează experiența, considerăm, totuși, că această interpretare este ușor exagerată. A considera că, metaforic, o clădire înaltă este o ființă umană în poziție verticală reprezintă o *posibilitate*, este adevărat, dar nu neapărat o regulă. Cu alte cuvinte, aceeași realitate poate fi percepută și structurată cu ajutorul acestor termeni metaforici dar poate la fel de bine să nu fie.

Un alt articol foarte interesant al lui George Lakoff analizează rolul pe care diverse metafore le-au jucat în discursul utilizat de autoritățile americane în primul război din Irak. În lumea occidentală, statul este conceptualizat ca o *persoană* angajată în relații sociale cu restul comunității globale. Pământul pe care se află este numit *acasă*. Are *vecini, prieteni, dușmani*. Statele sunt privite ca având diverse trăsături: pot fi *agresive, responsabile, irresponsabile, harnice sau lenese*. Bunăstarea statului este strâns legată de ideea de *bogăție*. Starea generală de bunăstare a unui stat este înțeleasă în termeni economici. Se vorbește despre o *sănătate economică*. O amenințare la sănătatea economică a statului este văzută ca o amenințare cu moartea. Un stat industrializat este un stat matur, în timp ce statele lumii a treia sunt *imature*, trebuie să fie *invățate* cum să se dezvolte și să se *autodisciplineză*. Remarcăm că metafora statului-persoană este una sistematică, coerentă. Multe din realitățile legate de viața sa economică sau politică sunt descrise cu ajutorul unor atribute proprii ființei umane: *sănătatea* statului, *bunăstarea* lui, *maturitatea* etc. Viziunea pe care arabii o au asupra statului este total diferită. El nu este înțeles metaforic ca o *persoană* ci ca o *frăție* arabă sau islamică. Pentru ei ideea de bunăstare e mai puțin legată de economie și mai mult de preocuparea lor pentru *demitate*. Granițele prezente în lumea arabă azi sunt înțelese ca obstacole pentru demnitatea arabă în două feluri: unul intern și altul extern. Cel intern privește divizarea frăției arabe în săraci și bogați iar cel extern este legat de impunerea unor granițe naționale de către puterile coloniale. Toate acestea sunt împotriva viziunii arabe asupra *statului ca familie*, ca *frăție*.

Prin aceste două exemple am dorit să demonstrăm felul în care propriile metafore dar, mai ales, cele impuse de discursul public

al autorităților pot influența nu doar înțelegerea noastră asupra realității, dar și felul în care acționăm.

3.2. Conceptele vagi. Importanța categorizării în formarea conceptelor.

Ideea de categorii este centrală viziunii cognitiviste asupra cunoașterii și limbajului. (Lakoff 1987: xiii). În *Pragmatica azi* se consideră că nu există concepte vagi iar apartenența acestora la diverse categorii este fixă, clară, nu graduală sau incertă. Teoria lui E. Rosch privind apartenența graduală la o categorie sau experimentul acesteia prin care vorbește despre existența unui prototip în centrul categoriei (în cazul exemplului ales de ea, vrabia era "cea mai pasăre" dintre toate exemplele, în vreme ce pinguinul era "cea mai puțin pasăre") este contrazisă cu următorul argument: dacă o categorie nu are granițe, limite exacte și nu există trăsături necesare și suficiente, atunci și omul este pasăre. Soluția pe care, însă, o oferă Lakoff la această problemă este radicală diferită: Rosch nu vorbește despre apartenența graduală la categoria "pasăre", deoarece aici avem de-a face cu o categorie cu granițele clar definite. Exemplul dorește să demonstreze că există o structură internă a categoriei.

Conceptele de nivel bazic (referitoare la obiecte din lumea fizică) pot fi, într-adevăr, organizate în categorii de tip clasic, cu limitele clar definite. Există, totuși, și concepte care nu pot intra în categorii clasice, care nu au în comun un număr de proprietăți și care pot fi organizate în categorii pomind de la ideea de "inrudiri de familie" (Wittgenstein apud Lakoff 1987: 16). Aceste categorii au granițe extensibile și au membri centrali sau periferici. Luăm ca exemplu conceptul "democrație". Într-un interviu acordat unui ziar occidental, șahul iranian Mahomed Beheshti nu contestă faptul că a preluat puterea forțat dar, susține el: "...ceea ce noi am făcut este preferabil alegerilor. Gândiți-vă la Nixon. Acesta a fost ales cu o mare majoritate și, totuși, mai târziu a fost nevoit să-și dea demisia. Calea naturală de a alege conducătorul unui popor este mult mai profundă". În accepțiunea șahului iranian, "democrația" este asociată nu doar cu "alegerile libere" ci și cu "calea naturală" de desemnare a conducătorului.

Problema categoriilor este esențială în analiza discursului politic alături de o alta, derivată din ea: încadrarea (în engl. framing). G. Lakoff vorbește în diverse articole sau interviuri despre importanța pe care o are încadrarea, operațiune care nu ține doar de alegerea cuvintelor dar și a ideilor. Administrația de la Casa Albă încadrează, inițial, atentatul de la 11 septembrie 2001 ca "infracțiune". În care există "victime", "infractori" care trebuie "aduși în fața justiției" și "pedepsiți". În câteva ore, însă, "infracțiune" s-a transformat în "război" cu "pierderi de vieți umane", "dușmani", "acțiuni militare" și așa mai departe. Dar conceptul "război" nu se potrivea situației (nu existau tancuri, trupe inamice, strategii sau o victorie clară) și, pentru a-și justifica acțiunile, administrația americană pornește într-o căutare frenetică de metafore. "Îm vom afuma până când vor ieși din viziunile în care se ascund", ca și cum teroristii ar fi rozătoare, ființe inferioare. Metafora conceptuală care funcționează aici este una "de orientare" (tot ceea ce este moral este superior, este "sus", tot ceea ce este imoral este "jos", inferior; oamenii imorali sunt animale care "se târăsc" pe pământ).

Teoriile lingvisticii cognitive au fost aplicate științelor politice (*Moral Politics*. How Liberals and Conservatives Think. Don - I Think of an Elephant. Know Your Values and Frame the Debate), filosofiei (*Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*) și matematicii (*Where Mathematics Comes From: How the Embodied Mind Brings Mathematics into Being*). În lucrările sale de lingvistică cognitivă aplicată în analiza discursului politic, Lakoff analizează structuri conceptuale pe care le consideră centrale înțelgerii scenei politice americane, dar își exprimă deschis și propriile opțiuni politice. În *Moral Politics*, de exemplu, analizează metaforele conceptuale pe care le descoperă

în discursul politic liberal și conservator, precum și viziunile proprii celor două partide asupra realității. Ambele înțeleg procesul de guvernare cu ajutorul metaforei statul - familie. Guvernul este tatăl și cetățenii sunt copiii, care trebuie disciplinați, protejați, educați.

În ce măsură faptul că putem vorbi despre sisteme coerente de concepte metaforice, cărora le corespund sisteme coerente de expresii metaforice este relevant pentru analiza discursului politic persuasiv? O metaforă foarte puternică în discursul politic românesc actual este cea a omului politic-apostol, figura mesianică, salvatorului. Atât în timpul campaniei electorale din 2000 cât și în timpul celei din 2004 această metaforă a funcționat în diferite forme: de la reportaje cu personaje publice care se considerau "războinici ai luminii", la clipuri electorale în care un candidat era numit "creștin ortodox evlavios", toate urmărind construirea unei aure mistice în jurul personajelor. Un slogan ca "nici cruce nu-ți poți face cu mâna stângă" transformă actorii de pe scena politică în adevărați cruciați în lupta pentru dreptate. Într-un articol scris în toamna anului 2000, în urma primului tur de scrutin al alegerilor prezidențiale, Cristian Tudor Popescu analizează rezultatele unui sondaj de opinie potrivit căruia, 29% din cei care l-au votat pe Emil Constantinescu în 1996, l-au votat în 2000 pe Corneliu Vadim Tudor. Jurnalistul remarcă faptul că două opțiuni, în aparență foarte diferite, pornesc de la aceeași imagine, de la aceeași metaforă.

"Cum se pot agrega în mintea unui om două opțiuni atât de diferite? Răspuns: cele două opțiuni nu sunt, în esență, diferite. În 1996, Constantinescu a venit cu un discurs mesianic, soteriologic, de salvator, de erou eliberator. Politiienii au fost asimilați - "de acum încolo nu se va mai sacrifica poporul ci conducătorii!" - unor apostoli pregătiți să îndure martiriul în numele lui Iisus Constantinescu. Finalul cu "Credeti în Dumnezeu, domnule Ilescu?" e înscris decisiv în zona misticii. Pe ce a bătut monedă Constantinescu de la bun început? Pe lupta gălăgioasă cu mafia. Nu vă sună cunoscut? Ce deosebire este între cruciada anticorupție a lui Constantinescu și "Jos mafia, sus patria!" a lui C.V. Tudor. De la Iisus Constantinescu la Vadim Hristos. Acesta este transplantul care s-a produs în creierul consumatorilor de miracule din țara noastră" (Popescu 2000:1).

Creatorii de discurs public persuasiv se folosesc de metafore sau, mai precis, de capacitatea acestora de a structura felul în care percepem lumea și modul în care acționăm, de a scoate în evidență anumite aspecte ale realității și, mai ales de a le *ascunde*, de a le ține în umbră pe altele. În cadrul analizei discursului politic, fenomenul metaforei reprezintă o problemă centrală, fiind unul din mijloacele principale de a acționa persuasiv asupra celorlalți.

3.3. Ce dezvăluie și ce ascunde conceptul metaforic

Pentru a afla cum se operează persuasiv asupra interlocutorului, prin intermediul metaforei, vom prezenta în cele ce urmează felul în care are loc, potrivit lingvisticii cognitive, procesul de conceptualizare. Capacitatea umană de conceptualizare constă în:

1. capacitatea de a forma structuri simbolice, corelate cu structuri preconceptuale din experiența noastră zilnică. Aceste structuri simbolice pot reprezenta concepte de nivel bazic și concepte schematic-imagistice;
 2. capacitatea de a proiecta metaforice structuri din domeniul fizic în cel abstract;
 3. abilitatea de a forma concepte complexe și categorii, utilizând schemele lingvistice ca mijloace de structurare (Lakoff 1987: 280).
- Dacă problema conceptelor de nivel bazic și a celor schematic-imagistice, legate fiind, în primul rând, de realitatea fizică, privește într-o măsură mică analiza discursului politic, în schimb, fenomenul proiectării metaforice aduce o mulțime de elemente interesante. G. Lakoff vorbește despre un *domeniu finit* și un *domeniu sursă*. Domeniul sursă este structurat de modelele schematic-imagistice iar această

structură este transferată în domeniul țintă. Metafora organizează schemele imagistice în domeniile abstracte, păstrându-le logica elementară, bazată pe experiențele noastre corporale. O "metaforă de orientare" larg răspândită este aceea potrivit căreia ceea ce este *bun* este *sus* iar ceea ce este *rău* este *jos*. De exemplu, spunem despre cineva că se află într-o "poziție înaltă", că are o "înaltă ținută morală" sau spunem despre altcineva că este "doborât la pământ" sau "josnic", "decăzut". Pornind de la această idee, considerăm că drumul de la concret la abstract, de la experiențele corporale la concepte abstracte este parcurs, în metafora politică, și invers, de sus în jos. Numind-o adversarul "tărătură" sau "sobolan", dincolo de faptul că proiectează structuri din domeniul fizic în domeniul țintă, scoțând în evidență anumite aspecte ale conceptelor respective, vorbitorul urmărește să obțină și efecte nonproporționale, de tipul dezgustului, reacții pur fizice la imaginea creată.

Un ultim aspect, poate cel mai interesant, privind metafora în discursul politic, este capacitatea acesteia de a *ascunde* aspecte ale realității descrise. Cele două domenii - țintă și sursă - nu se suprapun în totalitate ci doar în parte, iar vorbitorul urmărește sublinierea doar a *asemănărilor* dintre cele două tipuri de experiențe, lăsând în umbră realități care nu sunt coerente cu sistemul creativ.

Atât în cazul interacțiunilor de zi cu zi, cât și în cazul politicii la nivel macro, cei care dețin puterea își impun propriile metafore și, deci, propriile viziuni asupra realității. Metafora este un mijloc eficient de persuasiune tocmai pentru că, dincolo de faptul că prin intermediul ei înțelegem realitatea sau pe structura experienței, cu ajutorul ei putem *crea* realități, lumi ficționale care funcționează după propriile reguli și în care adevărul nu mai înseamnă coerența cu lumea "reală" ci pur și simplu coerență.

Ioana SONEA

Bibliografie

- Benveniste, Émile, 2000, *Probleme de lingvistică generală*. Teora, București.
- Cuillenburg, J.J., Van, Scolten, O., Noomen, 1998, *știința comunicării*, Humanitas, București.
- Cuillenburg, J.J., Van, Scolten, O., Noomen, 2000, *știința comunicării*, ediția a doua Humanitas, București.
- Dăncu, Vasile Sebastian, 2000, *țara telespectatorilor fericiți. Contraideologii*, E. Dacia, Cluj Napoca.
- Dijk, Teun Van, 1997, *Discourse as Social Interaction*, vol. II, Multidisciplinary Introduction, Sage Publication, London, Thousands Oaks, New Delhi.
- Dijk, Teun Van, 1997, *Discourse as Structure and Process*, vol. I, Multidisciplinary Introduction, Sage Publication, London, Thousands Oaks, New Delhi.
- Drăgoș, Elena, 2000, *Introducere în pragmatică*, Casa Cărții de știință, Cluj Napoca.
- Ducrot, O. și Schaeffer, J.M., 1996, *Noul dicționar enciclopedic al științelor limbajului*, București, Ed. Babel (ediția în limba română).
- Gross, Peter, 1999, *Coloșul cu picioarele de lut*. Aspecte ale presei românești post comuniste, Polirom, Iași.
- Hayakawa, S.I., Hayakawa, Alan R., 1990, *Language in Thought and Action*, A Harvest Original Harcourt, Inc., San Diego, New York, London.
- Lakoff, George, 1987, *Women, Fire and Dangerous Things*. What Categories Reveal about the Mind, The University of Chicago Press, Chicago and London.
- Lakoff, George, Johnson, Mark, 1984, *Metaphors We Live By*. The University of Chicago Press, Chicago and London.
- Moeschler, Jacques, Reboul și Anne, 1999, *Dicționar enciclopedic de pragmatică*, Cluj-Napoca, Ed. Echinox (ediția în limba română).
- Morris, Charles, 2003, *Fundamentele teoriei semnelor*, Editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca.
- Ng, Sik Hung, Bradac, James J., 1993, *Power in Language*. Verbal Communication and Social Influence. Language and Language Behaviors Series. Sage Publications, London.
- Reboul, Anne, Moeschler, Jacques, 2001, *Pragmatica, azi. O nouă știință a comunicării*, Ed. Echinox, Cluj.

Situația materială a școlilor din Protopopiatul greco-catolic Cehu - Băsești (1900 - 1918)

În acest articol vom încerca să prezentăm situația învățământului și baza materială a școlilor din Protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, într-o perioadă în care "pericolul introducerii și oficializării limbii maghiare devine tot mai acut"¹.

Întreținerea materială a școlilor, revenea, conform legii din 1868² comunităților sătești care le ridicau, suportau cheltuielile legate de reparații, extinderi, o parte din salariul învățătorului prin repartizare pe fiecare membru al comunității și le înzestrau cu material didactic necesar.

Îndrumarea acestor școli se făcea de către Consistoriul scolaristic diecezan din Gherla, care exercita controlul asupra școlilor prin intermediul protopopului tractual, în calitate de inspector și prin preoții locali, în calitate de președinți ai senatelor școlare și directori ai școlilor. În același timp, consistorul scolaristic susținea cererile senatelor școlare pe lângă Inspectoratul regesc din Zalău, administrația comitatului și Ministerul de Culte și Instrucțiune Publică, care își exercitau și ele dreptul de control asupra școlilor.

Satele din zonă fiind sărace, locuitorii fiind confrunțați cu vitregia naturii și supuși la numeroase impozite, cu greu puteau să întrețină o școală, chiar mică, în condițiile impuse de lege.

Protocoloalele vizitațiilor protopopești dezvăluie că în 1903³ toate școlile din protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, fără nici o excepție, dispuneau de o singură sală de clasă și erau construite, cu excepția celei din Băsești, ridicată pe temelii de piatră și acoperită cu țiglă⁴, din lemn și acoperită cu șindriță sau cu paie. O singură sală de clasă, mică și întunecoasă nu putea să-i cuprindă pe copiii satului obligați a frecventa cursurile școlii.

Din sesizarea Ministerului de Culte și Instrucțiune Publică din februarie 1903⁵ reiese că, cu toate îmbunătățirile făcute școlilor confesionale, din cauza sărăciei sătenilor, edificiile școlare sunt necorespunzătoare, nu sunt îngrijite și nici asigurate cu învățători, cu material didactic și manuale pe măsura necesităților. Ministerul hotărăște să ajute în măsură restrânsă unele școli sărace cu întregirea salariului pentru învățători și cu rechizite, restul urmând să fie acoperite de susținătorii acestor școli. Se atrage, totodată, atenția că în cazul în care se va constata că școlile sunt necorespunzătoare, ele vor fi transformate în școli de stat. În această situație se aflau școlile din Asuajul de Sus, Urmiș, Someș Uileac, Odești și Vicea care deuceau lipsă fie de învățători, fie de manuale și rechizite⁶.

În noiembrie⁷, ministerul atrage din nou atenția că va aplica articolul XXXVIII din legea din 1868, respectiv trecerea în administrarea statului a școlilor confesionale. Consistorul scolaristic cere preoților din protopopiat să ajute școlile din satele lor pentru a înlătura pericolul desființării lor. Printre școlile vizate erau cele din Asuajul de Jos⁸, unde exista o singură sală de clasă pentru cei 140 de copii obligați a frecventa școala, Bărsăul de Sus și Odești încadrate cu învățători necalificați din cauza salariului mic, Tămășești și Gărdani care n-au funcționat în anul școlar 1903-1904 din lipsă de învățători⁹.

În Tohat, școala veche fiind mănătă de apă, în 1903 se construiește o școală nouă, cursurile desfășurându-se într-o sală închiriată¹⁰. Pentru această școală și pentru

cea din Minău, învățătorii cer ajutor din partea despărțământului Șimleu al Astei, spre înzestrarea respectivelor școli.

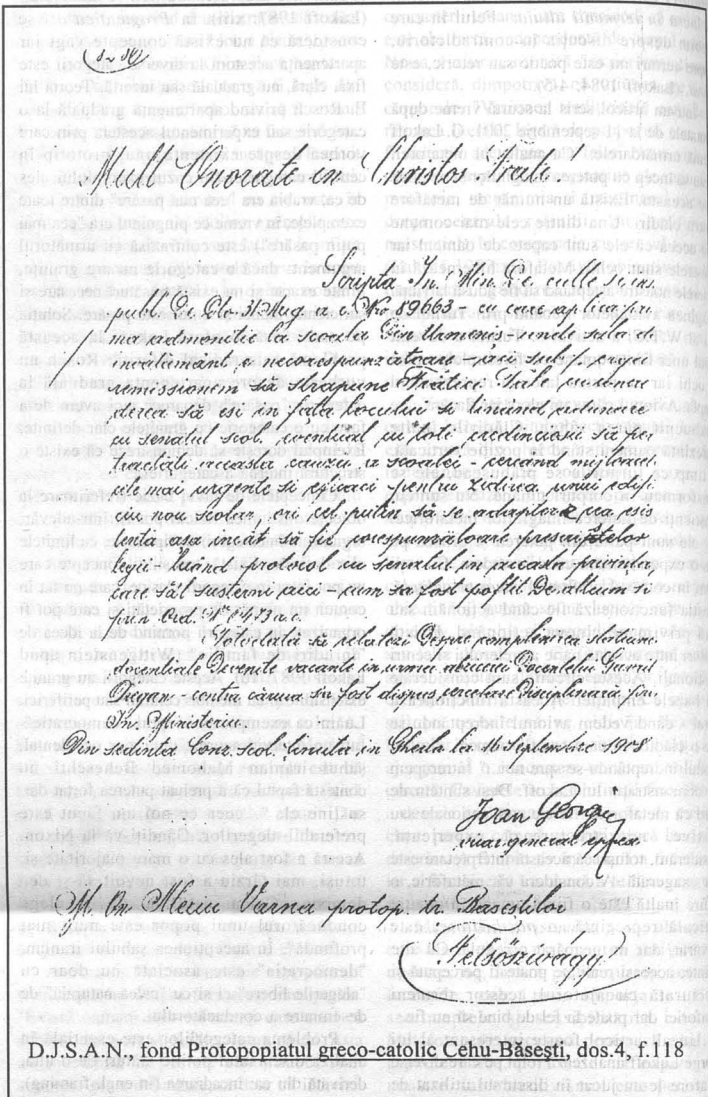
În decembrie 1903 se află în discuția Senatului Școlar din Asuajul de Jos ordinul Ministerului de Culte și Instrucțiune Publică de a se ridica o școală nouă. Senatul stabilește că acest lucru nu este posibil din cauza sărăciei locuitorilor confrunțați cu doi ani de calamități naturale și cu greutățile de ordin public¹¹. Abia în 1912 vor începe lucrările la ridicarea școlii, pentru care în 1914 comunitatea bisericească are datorii de 2000 de coroane¹².

Tot în 1903 este ridicată școala din Băița, pe lotul dăruit de George Pop de Băsești și în același an se construiește o școală nouă la Asuajul de Sus pentru care au contribuit, încă 1894, 274 de locuitori cu suma de 248,10 florini¹³.

Și cu toate acestea, din "Informația" despre starea școlilor greco-catolice întocmite de autoritățile școlare în anul 1903 reiese că la școala din Băsești, pentru cei 156 de școlari obligați a frecventa școala nu exista decât o sală de clasă ce avea 18 bănci (scaune)¹⁴. Situația era aceeași și la școlile din Bărsăul de Sus unde pentru cei 103 elevi obligați a frecventa școala exista de asemenea o singură sală de clasă ce dispunea de 12 bănci (scaune)¹⁵, iar la școala din Băița o sală de clasă nu putea cuprinde pe cei 220 de școlari obligați a frecventa școala¹⁶. Din aceeași sursă documentară aflăm că școala din Vicea nu dispune de material didactic, având în uz doar o singură "tablă mare de scris"¹⁷, iar cele din Asuajul de Sus și Asuajul de Jos¹⁸ nu sunt înzestrate potrivit cu manuale și rechizite, fapt ce atrage, din nou, intervenția ministerului de resort, alarmat și de faptul că învățarea limbii maghiare nu înregistrează progrese. Ministerul amenință cu retragerea ajutorului de stat și cu închiderea școlilor¹⁹.

În aceste condiții, modestele stipendii acordate de Astra sau de diferite fundații și personalități politice însemna o salvare temporară pentru aceste școli. În 1905, școala din Tămășești primește un ajutor de 100 de coroane din partea fundației "Dr. Ioan Nichita"²⁰ din Șimleu, fundație administrată de Astra²¹.

Școlile impropriu desfășurării procesului de învățământ sunt numeroase. Din ședința consistoriului scolaristic ținută în Gherla, la 28 februarie 1906, aflăm că, la unele școli confesionale, pentru încălzire, lemnele lipsind le duc copii dimineața la școală, și în multe locuri se "îngrijesc de curățirea și încălzirea școlii pruncii școlari". Se cere prin acest consistoriu să se facă dispozițiuni urgente ca la toate școlile să se aplice "servitorii pentru curățirea și încălzirea școalelor", să procure lemne pentru școala de timpuriu și să nu se mai practice datina învechită de a aduce pruncii școlari lemne. Să se prevadă școlile cu "cuptoare, uși bune și ferestri duble"²². Defectele ce se află în unele școli din protopopiat ca, de pildă, în Stremț, școala nu se ține curată, rezultatul învățământului în genere și "învățarea vorbirei maghiare e foarte slab" învățătorul e necalificat și din toamna anului 1901 acolo nu a mai fost aplicat învățător calificat. În aceeași situație se afla și școala din Odești la care e aplicat învățător fără nici o pregătire doctenială iar "edificele școlariu să se

aducă în grad corespunzătorii legii" pentru că împotriva școlilor ce nu corespund se va dispune cercetare disciplinară și eventual le va sista ajutorul de stat²³.

După 1907 sunt tot mai frecvente încercările autorităților statului maghiar de a desființa școlile românești, sub pretextul că ele nu sunt corespunzătoare ca înzestrare pentru a permite desfășurarea cursurilor de învățământ.

Acțiunea de maghiarizare decurgea în două moduri: școlile confesionale erau închise din diferite motive pentru ca la scurtă vreme să fie redeschise și transformate în școli de stat; sau erau silit să solicite ajutorul de stat și treptat treceau apoi sub patronajul autorităților școlare statale, ceea ce însemna pierderea autonomiei și transformarea lor în școli de stat²⁴.

Ca un răspuns direct pe care școala românească îl da tendințelor de deznaționalizare era "însușirea temeinică și corectă a limbii române"²⁵. Dar după legile școlare din 1879 și 1907, planul de învățământ, orarul, manualele școlare și mijloacele de învățământ au fost "riguros cercetate și puse în concordanță cu spiritul acestor legi"²⁶.

În consecință, prin ordinațiunile din 1877, 1889, 1892 și 1906, Ministerul Ungar de Culte și Instrucțiune Publică a interzis utilizarea în școlile românești din Ardeal a unor manuale editate peste Carpați²⁷. Era interzisă chiar și utilizarea "manualelor de istorie și geografie editate în Transilvania, a hărților în care se prezenta o imagine a pământului

românesc"²⁸. Cele mai des întrebuițate manuale școlare în școlile confesionale românești din Protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, așa cum rezultă din "Informațiunile" despre starea școlilor din acel protopopiat erau: pentru **Religie**, "Catechismul mic, de mijloc și mare" de Ioan Alexi, "Testamentul Vechi și nou" de Ioan Vancea și cele editate de Ioan Darius și Maxim Pop, **Abecedarul** de "mai mulți prieteni ai școlii din Brașov" și Iuliu Vuia "Legendariu sau carte de citit" de I.P. Papiu, I. Darius, Iuliu Vuia și de "mai mulți prieteni ai școlii". Pentru **Matematică** se folosea Aritmetica de Vasile Borgovanu, Gavril Trifu și Iuliu Vuia, pentru **Geografie**, foloseau manualele lui I. Darius, G. Trifu, Ioan Porumb. Pentru **Istorie** se foloseau manualele editate de V. Goldiș, I. Darius, I. Vuia, pentru **Istoria Naturală** cele ale lui Ștefan Pop, I. Vuia, iar pentru **Limba maghiară**, cărțile lui Gonczy, Pal, Vasile Goldiș și Francisc Koos.

Inspecția școlară din mai 1908 constată: la Tămășești exista o singură sală de clasă și din cei 76 copii înscrși numai 9 erau prezenți la data inspecției, la Băsești exista o singură sală de clasă pentru 105 elevi și un singur învățător, fiind necesar a se construi încă o sală și a se înființa încă un post de învățător. La Urmiș școala ridicată în 1906 este socotită că necorespunzătoare, "că e joasă, întunecoasă"³⁰ pentru cei 80 de elevi și drept urmare a faptului că sătenii nu pot să ridice o nouă școală sau să o adapteze pe cea existentă în septembrie 1908 școala

primește primul termen pentru administrarea de către stat. De asemenea din aceeași sursă aflăm: copii sunt "defectuos prevăzuți cu cărțile și revizitele de învățământ necesare" iar lemnele le duc ei de acasă zilnic. Împotriva lui Gavril Drăgan învățător la aceeași școală s-a dispus cercetare disciplinară de către Ministerul de Culte și Instrucțiune Publică³¹, el fiind îndepărtat de la școală și este confirmat condiționat ca învățător în Odești³², deoarece nu stăpânea bine limba maghiară. În martie 1908 administrația comitatului cere extinderea școlilor din Asuajul de Jos și de Sus, din Bîrsăul de Sus cu 1-2 săli de clasă, pentru că școlile sunt "preapopulate" și înființarea de noi posturi de învățători, amenințând cu închiderea școlilor respective și ridicarea de școale sau de stat sau comunale". Mai întreabă consistorul scoletic să răspundă dacă este în măsură a se îngriji de extinderea școlilor³³.

Consistoriul scoletic transmite ordin protopopului ca prin orice mijloace să "salveze școlile confesionale românești"³⁴. În urma acestui ordin protopopul Alexiu Varna vizitează câteva școli și îndrumă pe locuitorii să ridice noi școli.

Prin procesul verbal luat în ședința senatului școlar din Bîrsăul de Jos, ținută în această localitate în 12 iulie 1908, se discută decizia de a edifica o nouă școală. După o dezbaterie vie și îndelungată Senatul Școlar ia hotărârea că nu poate "să edifice școală, nici să facă reparațiuni radicale costisitoare de bani, afară de reparațiunile mai mărunte și neapărat de lipsă"³⁵.

În ședința senatului școlar din Sălsig, ținută la 12 septembrie 1908, se ia hotărârea de a se ridica o nouă școală cu două săli de clasă și a se înființa încă un post de învățător³⁶, dar abia în iulie 1911 se va încheia contractul pentru ridicarea acestei școli³⁷.

La fel se întâmplă și la Bîrsăul de Sus, unde sătenii se angajează să ridice o a doua școală până în 1910. Se decide repararea școlii existente până la începutul anului școlar, urmând ca pe măsură ce numărul elevilor va crește, să se construiască noi săli de clasă și să se instituie noi posturi de învățător. În procesul verbal luat în ședința respectivă este consemnat și gestul generos al lui Andrei Cosma, care se oferă să doneze 200 de coroane pentru ridicarea școlii peste contribuția care i se repartizează³⁸.

Școala va fi ridicată abia în 1911, ea va fi înzestrată și cu o bibliotecă, modestă la început, cărțile fiind procurate din subvențiile "Silvaniei". Pe plăcile de marmură ale troiței de piatră așezată în fața școlii sunt scrise numele persoanelor care au dirijat construirea școlii "alături de preot Ioan Vasvari și Ștefan Osian, învățător și casier"³⁹.

Din ce în ce mai des școlile sunt amenințate cu închiderea, învățătorii cu retragerea ajutorului de stat, cu cercetarea disciplinară sau cu suspendarea. Dar cu toate eforturile depuse de comunitățile sătești unele școli abia pot fi salvate.

Prin ordinul Ministrului de Culte și Instrucțiune Publică din martie 1909, în localitățile Asuajul de Jos, pentru patru elevi de limba maghiară și doi de limba nemaghiară ai căror părinți au cerut limba de propunere maghiară; pentru opt elevi de limba nemaghiară din Bîrsăul de Jos, pentru 14 elevi de limba maghiară și 28 de limba nemaghiară din Bîrsăul de Sus "se decretează limba maghiară ca limbă de propunere"⁴⁰. În mai 1909 este vizitată școala din Vicea. Inspectorul școlar constată că școala este lipsită de mobilier

și că nu se înregistrează progrese în însușirea limbii maghiare. Învățătorului i se atrage atenția că i se va retrage ajutorul de stat și va fi pus sub cercetare disciplinară în cazul în care lipsurile nu se vor remedia⁴¹.

Cu surprindere află Consistoriul scoletic în primăvara anului 1910 din raportul vicecomitelui comitatens că în Mînau și Sălsig s-au făcut "pertractări" pentru sistarea școlii confesionale și ridicarea școlii de stat⁴². Probabil aceste tratative au fost inițiate de autorități pentru ca proeții nu au știre de acest lucru.

O amplasare deosebită capătă, prin numărul școlilor vizitate, inspecțiile din martie și mai 1911, noiembrie 1913, ianuarie și aprilie 1914. La inspecția din martie și mai 1911⁴³ se constată existența unei singure săli de clasă pentru cei 184 de copii obligați a frecvența școala din Asuajul de Sus, școală care are un singur învățător. Localul este impropriu la Ariniș (n.n. Ardihat) și aproape nefolosibil la Bîrsăul de Jos, Bîrsăul de Sus, Asuajul de Jos iar la Sălsig unde școala fiind foarte veche peretele s-a prăbușit, cursurile sunt ținute într-o sală care nu avea destinația de sală de clasă. Nu existau învățători la Tohat, Mînau, Strenț și Săliște⁴⁴.

De la an la an cerințele inspectorilor școlari devin tot mai mari, mai greu de îndeplinit și așa cum se exprima Alexiu Varna, protopopul Băseștilor, în răspunsul către Consistoriul scoletic din Gherla în iulie 1911, "ce est an se află de bun și corespunzător, preste un an nu mai e corespunzător"⁴⁵.

Exagerările și pretențiile inspectorilor școlari și sărăcia oamenilor are drept rezultat îndepărtarea acestora din urmă de la treburile școlii. Acest lucru reiese din căința învățătorului George Șimon din Ardihat "pentru că nu se încasează repartiția pe credincioși pentru construirea internă a școlii și pentru lemnele focali din care pricină școala e periclitată"⁴⁶.

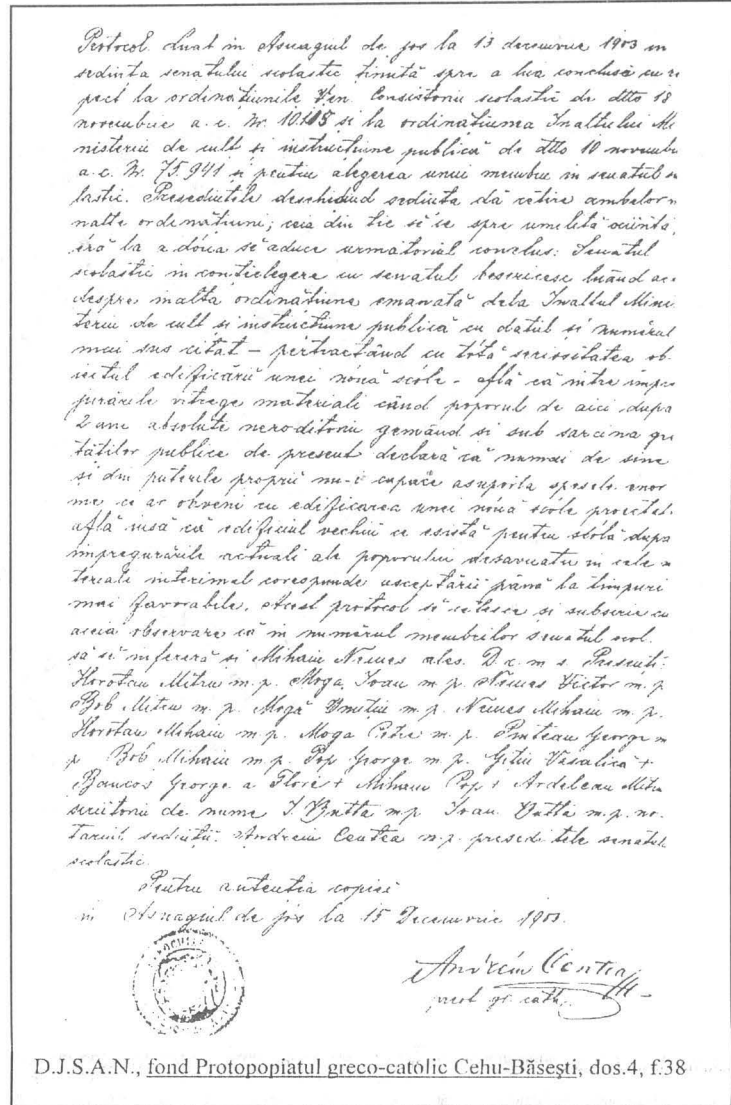
Inspeția în noiembrie 1913 constată nereguli la școlile din Băsești și Odești, săli mici la Băița, Săliște, Asuajul de Jos și Ausajul de Sus, amenințând iarăși cu retragerea ajutorului de stat pentru învățătorii la care se vor constata rezultate insuficiente în însușirea limbii maghiare și cu închiderea școlilor⁴⁷.

În lunile ianuarie și aprilie 1914 sunt inspectate școlile din Tămășești, unde se constată că nu există nici un progres în însușirea limbii maghiare. Urmești care funcționează numai cu două clase iar în clasa a I-a și a II-a sunt elevi și de 10-12 ani. La Someș-Uileac copiii din clasele mai mari învață din aceleași manuale ca și cei din clasele mici. La Gîrdani copiii frecventează neregulat școala, iar cei din clasele a I-a și a II-a nu vorbesc mulțumitor limba maghiară. În situații similare sunt găsite și școlile din Vicea, Sălsig și Tohat, inspectorul dispunând "grabnică îndreptare a lipsurilor" în caz contrar școlile respective vor fi închise sau trecute în administrarea statului⁴⁸.

Dintr-o situație statistică privind numărul elevilor la școlile din tractul Băseștilor, în anul școlar 1913-1914, aflăm că școala din Mănau nu funcționa din 1911, neavând învățător, deoarece i s-a retras ajutorul de stat⁴⁹.

Îzbucnirea primului război mondial s-a repercutat negativ asupra întregii societăți românești, înrăutățind și mai mult situația învățământului confesional românesc. În 1918 desfașurarea operațiunilor militare și prelungirea războiului dereglează și mai mult activitatea școlilor din acest protopopiat.

Cu toate acestea școlile confesionale românești din Sălaj deși modeste, cu dascăli

retribuții necorespunzător, cu elevi puțini și săraci, au ținut trează conștiința națională românească contribuind astfel la realizarea visului de veacuri al neamului românesc - unirea tuturor românilor.

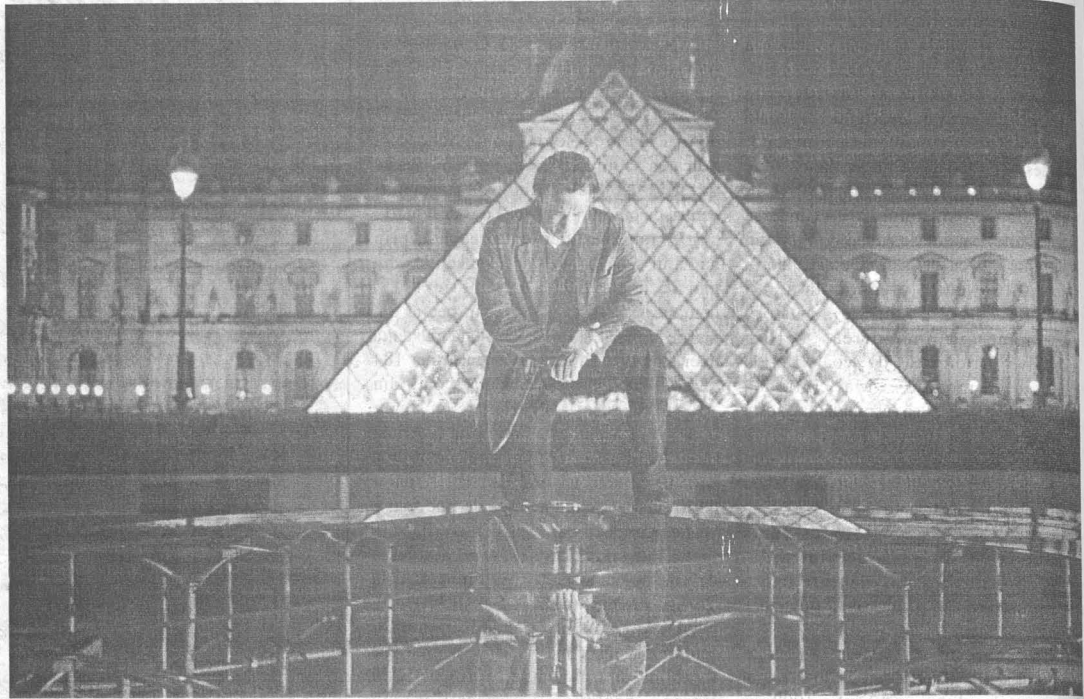
Daniel SĂBĂCEAG

Note:

1. Stelian Mândruț, *Contribuții privind evoluția învățământului românesc din Sălaj la începutul secolului al XX-lea, în Acta Musei Porolissensis, Zalău, 1978, II, p.352-364.*
2. Ioan Ardeleanu Senior, *Istoria învățământului românesc din Sălaj*, Editura revistei școala noastră, Zalău, 1936, p.39.
3. Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale (în continuare D.J.S.J.A.N.) fond Protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, dos. 12, f.1-16.
4. Ibidem, f.3.
5. Vasile Pop, *Școala românească din tractul Băseștilor între anii 1867-1918, în Acta Musei Porolissensis, Zalău, 1997, I, p.327-335.*
6. D.J.S.J.A.N., fond Protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, dos.4, f.26.
7. Ibidem, f.29.
8. Ibidem, dos. 13, f.3-4.
9. Ibidem, f.23-24, dos. 15, f.2.
10. Apud Vasile Pop, Op. cit., p.329.
11. D.J.S.J.A.N., fond Protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, dos.4, f.38.
12. Vasile Pop, Op. cit., p.330.
13. Apud, Ibidem, p.329.
14. D.J.S.J.A.N., fond Protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, dos. 13, f.56.
15. Ibidem, f.23-24.
16. Ibidem, f. 13-14.
17. Ibidem, f.51-52.
18. Ibidem, f.3-4.
19. Ibidem, dos.4, f.43.
20. Avocat și înființator al "R.Î.R.S." 1841-1900.
21. VasilePop, Op. cit, p.330.
22. D.J.S.J.A.N., fond Protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, dos.4, f.60.
23. Ibidem, f.62.
24. Stelian Mândruț, Op. cit., p.36.
25. Vasile Popeangă, *Școala românească din Transilvania în perioada 1867- 1918 și lupta sa pentru unire*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974, p.83.
26. Ioan Ardeleanu Senior, Op. Cit., p.43.
27. Ibidem, p.42.
28. Vasile Popeangă, Op. cit., p.97.
29. D.J.S.J.A.N., fond Protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, dos. 13 (1903-1922), 302 f.
30. Ibidem, dos.4, f. 105.
31. Ibidem, f. 118.
32. Ibidem, f. 120.
33. Ibidem, f. 102.
34. Ibidem, f. 106.
35. Ibidem, f.111.
36. Ibidem, f. 161-162.
37. Vasile Pop, Op. cit., p.332.
38. D.J.S.J.A.N., fond Protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, dos.4, f.108, I. Oșianu, *Andrei Cosma (1843-1918) Schiță monografică*, în Acta Musei Porolissensis, Zalău, 1987, XI, p.615-663.
39. Ibidem, p.632.
40. D.J.S.J.A.N., fond Protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, dos.4, f. 128 și 142.
41. Ibidem, f.137.
42. Ibidem, f.149.
43. Ibidem, f.172.
44. Ibidem, f.168.
45. Ibidem, f.170.
46. Ibidem, f.216.
47. Ibidem, f.248.
48. Vasile Pop, Op. cit., p.333.
49. D.J.S.J.A.N., fond Protopopiatul greco-catolic Cehu-Băsești, dos. 15, f.4.

"Una'i una și două-s mai multe" (Ion Creangă)

The Da Vinci Code

Tam-tamul care se face în jurul cărții și respectiv filmului *The Da Vinci Code* este, desigur, nemeritat, dar întretine o publicitate producătoare de mulți bani. Cu toate că autorul și partizanii săi se ascund după convenabila aserțiune că e vorba de "fiction", e bine să o spunem răspicat că, în realitate, e vorba de o mare excocherie și o și mai mare minciună. Cartea nu face altceva decât să pună sub formă de dialog o mai veche caialma numită *The Holy Blood and the Holy Grail*, scrisă de trei (!) indivizi cel puțin dubioși, în 1982, deci acum 24 de ani!

Ideea fundamentală a cărții (și a filmului) a fost că "secretul" ce îl dezvăluia va zdruncina din temelii însăși fundația Creștinismului. Deci e vorba de un "secret" parțial, având în vedere că o mulțime de chinezi, hinduși și musulmani ar fi rămas pe mai departe neutilburati de dezvăluire. Mai mult, acest "secret" s-a dovedit că nu a zdruncinat nimic și pe nimeni. Biserica creștină a rămas neatinsă (și cum se putea altfel!) și continuă să ajute oamenii să vadă lumina. De altfel, Biserica creștină nu are nevoie de *Da Vinci Code* pentru a se clătina, ea a avut destule necazuri în interiorul ei, care au slăbit-o și au tot slăbit-o, încât astăzi asistăm la tot felul de ciudașenii clericale, și România ar fi un bun exemplu pentru "cercul" care are loc într-un domeniu ce ar trebui să fie sfânt.

Nu au lipsit vocile care s-au ridicat împotriva *Codului Da Vinci*, mai ales din partea clerului, deși membrii acestuia, în mare parte distorsionați în voluntar de mentalitatea profană și modernă, nu au făcut decât să dea apă la moară publicității. Clericii care au avut ideea de a da o replică *Codului Da Vinci* au fost adesea nepregătiți, fiindcă au citit aceleași cărți greșite ca și autorul *Codului*, și, în fond, au dat dovada de o mentalitate în multe privințe la fel de modernă ca și a adversarilor. Un simplu exemplu este - și insistăm aici a nu știu câta oară - concepția greșită despre Templieri și Masoni. Pentru noi românii e bine să subliniem că *Legenda Mesterului Manole* este un superb mit masonic, care ar fi caraghios să fie considerat legat de ceva ocult sau "Oculita" (nu știu cine a inventat acest barbarism, dar e folosit în România). Catedralele și mănăstirile ridicate de Masonerie sunt atât de sfinte încât e blasfemiator și primejdios să vorbesci cu ușurință de constructorii lor. E vorba desigur de ignoranță, întreținută cu grijă de tot felul de cărți stupide. E foarte important de a nu se confunda adevărata Masonerie și adevărutul Ordin al Templului cu sectele și asociațiile moderne pseudo-masonice și ocultiste, niște imitații jalnice cu scopuri cel puțin dubioase. Ar fi ca și cum am defini Creștinătatea prin sectele neoprotestante, când, de fapt, nici nu se poate compara Ortodoxia cu toate acele invenții pseudo-creștine. E curios că cei care vorbesc de Templieri și Masoni nu își dau seama de asta.

Revenind la *Da Vinci Code*, două minciuni sar în ochi. Prima se referă la așa-zisa fiică a Mariei Magdalena, Sara. Legenda Sarei o cunoaștem de aproape 30 de ani, și am și călătorit la Santes-Maries-de-la-Mer pentru a vedea pe viu riturile ce și astăzi sunt încă vii.

Se povestește că, după răstignirea lui Hristos, unii dintre discipoli, care puteau mărturisii direct despre slava și puterea sa, au fost siliți să părăsească țara Sfântă. Ei au fost imbarcați cu sila pe o corăbionă fără vele ori vâsle și lăsați în voia soartei pe mare. Un astfel de gest simbolic nu e nou. El se găsește în diverse tradiții, de obicei în legătură cu nașterea unui *avatâr*. Moise, Perseu, Sargon, Dionysos, eroi din basme etc. sunt puși cu forța într-o raclă și aruncați în ape pentru a pieri. În cazul de față, cei abandonati în barcă au fost: Maria Iacoba, Maria Salomea, Maria Magdalena, Lazăr și Marta, Maximinus și Sidonius (orbii din Terihon). Ambarcațiunea va ajunge până la gurile Ronului, într-un loc ce astăzi se numește Santes-Maries-de-la-Mer (în Provence). De acolo, Maria Magdalena și ceilalți vor răspândi Evanghelia în Galia, rămânând în așezarea de pe malul mării doar cele două Marii, Salomea și Iacoba. Aici se va construi, pe locul unui templu antic, biserica dedicată Fecioarei Maria, numită la început *Sancta-Maria-de-Ratis*, adică "Sfânta Maria a Bărcii", iar apoi *Sancta-Maria-de-Mari*, "Sfânta Maria a Mării" (Santes-Marie-de-la-Mer).

Din punct de vedere istoric, nu se știe exact cine au fost cele două Marii; Maria Iacoba se consideră a fi când Maria, nevasta lui Cleopa și sora Fecioarei (În 19:25), când mama lui Iacov și Iosef (Mt 15:40), când simpla mama lui Iacov (Lc 24:10), de unde numele de Iacoba. Salomea se presupune că a fost nevasta lui Zevedei și mama lui Ioan și Iacov (Mt 20:20).

Dar povestea Marilor mai are un episod important. Se spune că la plecarea în "exil", o fecioară neagră, Sara, s-a rugat să fie luată în barcă și, folosind pelerina Salomeei ca punte, ea a umblat, precum Hristos, pe ape, de la țarm la barcă; o variantă consideră că Sara a fost servitoarea celor două Marii, Iacoba și Salomea.

Hristos "șezând jos, i-a chemat pe cei doisprezece și le-a spus: Dacă vrea cineva să fie întâiu, să fie cel din urmă dintre toți și slujitor al tuturor" (Mc 9:35). În același mod, Sara este "roabă" numai din punctul de vedere spiritual, numele ei însemnând de fapt "prineasă"; ea este Fecioara neagră.

Cutul "Fecioarei negre" este bine cunoscut. Se consideră că "oficializarea" cultului "Fecioarei negre" s-a petrecut prin secolul XI. În general, explicația cea mai exterioară este a considera "Fecioara neagră" desemnând nume *Terra Mater, Magna Mater* sau *terra nigra* a alchimistilor; nu că o astfel de interpretare e greșită, dar ea este înșelătoare și așadar primejdioasă, căci se apropie de toate acele teorii fanteziste și suspecte privind "zeii htonieni" și "zeii vegetației", pentru care grolele nu sunt decât dovada unui "cult htonian" sau chiar "subpământean" (deci "cult al morților"). René Guénon spune și el că Fecioara din tradiția creștină "este o perfectă imagine a Prakritiei, pe care tradiția extrem-orientală o desemnează ca «Pământ»; aceasta se vede mai ales în figurarea simbolică a «Fecioarelor negre», culoarea neagră simbolizând aici *materia prima* și indistinctia ei".

"Sunt neagră, dar frumoasă, o, fete ale Ierusalimului, ca sălașele lui Chedar, ca perdelele lui Solomon. Nu vă uitați la mine că sunt neagră, căci soarele m-a ars în-a privită" (Cânt 1:4-5); acest text biblic reprezintă justificarea creștină pentru cultul "Fecioarei negre"; Sara de la Santes-Maries-de-la-Mer este o astfel de Fecioară neagră.

Mai mult decât atât. Sara sau, mai bine zis, Sf. Sara, este patroana țiganilor. În fiecare an, țiganii din întreaga lume se adună la Santes-Maries-de-la-Mer, în cripta bisericii, unde se află statuia neagră a Sarei, și o celebrează. Cum indică Guénon, regina aleasă a țiganilor poartă și ea numele de Sara. După o versiune, Sara, zisă și *Kali* ("cea neagră"), era o țigancă, șefa unui trib de pe malurile Ronului. În acea perioadă, în fiecare an avea loc un ritual în care tribul de țigani purta în apele mării statuia zeiței Iștar. Într-o zi, Sara a avut o viziune ce o anunța de venirea celor trei Marii. Și când acestea sosiră într-adevăr, Sara le ajută să debarce, iar sfintele o botorează. În memoria acestor evenimente, în mai, în fiecare an, țiganii se adună la Santes-Maries-de-la-Mer și poartă statuia neagră a Sf. Sara în mare. Ei de fapt se asociază, exterior, pelerinajului creștin, în cadrul căruia sunt celebrate și duse la mare statuile celor două Marii, Salomea și Iacoba.

A doua minciună care sare în ochi se referă la Da Vinci însuși. Și nu e vorba numai de o minciună, ci și de o insultă la adresa acestuia. Fiindcă Leonardo da Vinci a fost o personalitate complexă, ajunsă în zilele noastre să fie prototipul a așa-zistului "renaissance man"; ceea ce se cunoaște mai puțin, deși la ora actuală lucrările regretatei *dame* Francis Yates au făcut lumină în istoria oficială, este influența curentului lui hermetic asupra omului Renasterii. Leonardo da Vinci avea și el, ca și mulți alții, cunoștință de anumite simboluri ale hermetismului creștin, simboluri folosite în operele sale, mai ales gestul degetului arătat (despre care se sugerează și în Koran). Dar, numai un ignorant al realităților acelor vremuri, precum Dan Brown, putea să susțină aberațiile despre Da Vinci și să promoveze minciuna

că în tabloul "Cina cea de taină" Sf. Ioan e de fapt Maria Magdalena.

Simbolismul androginului este faimos și se află în varii tradiții ale lumii, ca să nu mai spunem că înghelul tradiției creștine e "dincolo de sex", adică neutru sau androgin, așa cum în tradiția hindusă Brahma - Principiul suprem este neutru. E unul dintre motivele pentru care Leonardo da Vinci a desenat anumite personaje cu un amestec de masculin-feminin, încercând să materializeze (pe cât se poate) spiritualul. Sf. Ioan, se știe prea bine, a fost cel mai iubit discipol al lui Hristos, lui Ioan i-a încredințat-o Iisus pe Sf. Maria, și Sf. Ioan este cel mai spiritual apostol (vezi și Evanghelia sa ce se referă la Logos și Lumină); de aceea Leonardo da Vinci l-a reprezentat pe Sf. Ioan cu o față angelică, spiritualizat, cu o gingășie celestă, și doar o minte modernă educată de filme pline de violență, sex și violuri putea să aibă nerușinarea să afirme că Sf. Ioan e de fapt Maria Magdalena. Dan Brown e un oponent atât de modest, încât e inutil să continuăm discuția, să ne întrebăm unde a dispărut din tablou Sf. Ioan, cum de o femeie participă în societatea iudaică de atunci la cină etc. etc.

Dan Brown și mulți alții ca el mizează pe faptul că mentalitatea modernă funcționează prin extrapolări, ea construiește o istorie fantezistă, considerând că popoarele tradiționale gândeau și funcționau ca și societatea hollywoodiană, fie ea din America sau din Europa. De aceea o minte educată în "spiritul științific" modern nu are cum să înțeleagă absurditatea teoriei evoluției, a materialismului-științific etc., nu are cum să priceapă că acum mii de ani nu a existat acest apetit pentru pomografie, violență, materialism, bărfă despre așa-zisele secrete, fals unanimitate, falsă prietenie și falsă dragoste (I love you, I love you too!). Literatura de astăzi este impregnată cu dezvăluirea "secretelor" de tot felul. Numai în anul 2006, ca urmare a apariției cărții și filmului "The Da Vinci Code" au apărut nenumerate cărți despre "secretele" Masoneriei ("The Secrets of Freemasonry" a lui Robert Lomas etc.). O carte cinstită a consocutului autor francez Paul Naudon, "Originile Franc-Masoneriei", a fost tradusă anul acesta în engleză sub numele de "Istoria secretă a Franc-Masoneriei", cuvântul cheie "secret", fiind absolut necesar pentru a incita atenția unui public credul și dornic de bărfă.

Două sunt subiectele ce obsedează acest tip de literatură, fie ea de ficțiune sau nu. Primul este Iisus Hristos, nici mai mult nici mai puțin; al doilea este Sf. Graal, care, de altfel, este un subiect irinidit cu primul. Problema cea mare în ziua de astăzi, pentru majoritatea oamenilor, este incapacitatea de a privi în sus, în mod *angelic*. Purtați de tot felul de chestiuni cotidiene, ei nu mai au timp de altceva și, în general, le este mai ușor să privească în jos. Cu alte cuvinte, solidificarea este atât de mare, încât omul e tras în jos, contrar spiritului ce urcă de la sine în sus. Din această cauză, e imposibil orice încercare de înălțare spre Hristos și pentru mulți pare mult mai simplu și mai convenabil înlocuirea mălării cu aducerea la Hristos jos, printre oameni, dar nu în sensul de *coborâre duhovnicească*, ci pur și simplu de "în-josire".

Un scriitor ajuns celebru, Nikos Kazantzakis, și-a mărit faima scriitoricească producând o carte numită

Ultima tentație a lui Hristos. De fapt, e vorba de tentația lui Kazantzakis, care cedează și readuce în atenție erezii vechi de pe vremea Sf. Pavel. Cum am mai spus, tentația cea mare a fost întotdeauna de a reduce zeii la nivel uman. De aceea mitologia e plină de zei care se comportă foarte "omenește", de aceea arta laudată a grecilor este exclusiv umană și deloc hieratică, ei încercând să copieze cât mai fidel natura, fiind deci o artă antitraditională. Or, în cazul creștinismului, când Hristos chiar este declarat cu două naturi, dintre care una umană, cu atât mai mult a existat tentația de a face din el un om ca toți oamenii și nimic mai mult. Sigur, Iisus apare ca "om sfânt", dar așa cum Biserica a insistat pe natura umană a lui Hristos, tot așa alții au început să insiste în a-l prezenta nu ca "om sfânt", ci ca simplu om și modul cel mai ușor de a șterge calificativul de "sfânt" a fost de a face din el un individ implicat în activități sexuale și sentimentale, fiindcă, se știe bine, zona viscerală, a poftelor, dar mai ales cea a psihicului, e domeniul Adversarului, și așa procedează Kazantzakis, axându-și întreaga carte pe legătura dintre Iisus Hristos și Maria Magdalena, și învelind totul într-o haină grosolană de umană.

Ideea de a face din Iisus și Maria Magdalena o pereche nu e nouă, ea existând deja de la începutul creștinismului, la gnosticici, fapt că Sf. Treime e pur "masculină", deși în mod absolut ea este "neutră", ca și cele Trei Lumini ale tradiției hinduse, a tentat pe mulți să sugereze o pereche, și deoarece Maria Magdalena a participat la răstignirea și învierea lui Hristos, ea a fost aleasă pentru această. Kazantzakis urmează modelul gnostic și prezintă scena cunoscută din *Evanghelia după Filip* când Iisus o sărută pe gură pe Maria Magdalena: de asemenea, el sugerează nașterea unui fiu din unirea lui Iisus cu Magdalena (Nikos Kazantzakis, *The Last Temptation of Christ*, Faber and Faber, 1987, pp. 457-8).

Leisegang, un clasic cercetător al gnosticismului, a selectat din celebra lucrare gnostică *Pistis Sophia* pasajele legate de Maria Magdalena, unde ea este principala persoană alături de Iisus: "În adevăr, Maria, tu ești preafecită între toate femeile din lume, căci tu vei fi Pleroma pleromelor și Perfecțiunea perfecțiunilor. În adevăr, Maria, preafecită ești tu, care vei moșteni întreaga împărăție a luminii"; și Leisegang observă imitația din gnosticismul lui Simon Magul, pentru care prostituata Elena e un *alter ego* al Mariei Magdalene. Gnosticismul a avut viață lungă și, prin caracterul său eretic, independent, individualist, "ezo-exoteric", a găsit întotdeauna imitatori, mai ales că unele secte gnostice chiar au fost păstrătoare ale unor date inițiatice autentice.

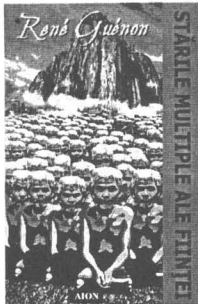
Luigi Valli, faimosul exeget al lui Dante de la începutul secolului trecut, pe care Guénon l-a acuzat că nu are mentalitate "inițiativă", e un bun exemplu de precursor al autorilor de astăzi; el amestecă gnosticismul, rozicrucianismul, catarii și Fedeli d'Amore, câteodată fără prea mult discernământ. Un autor, citat de Valli, chiar a scris o carte intitulată "esența gnostică a gândirii dantești". Jean Tourniac, un mason creștin plin de bun simț, a sugerat și el că doctrina gnostică a fost transmisă Masoneriei și Templierilor, dar el se referă la "gnoza primilor creștini", recunoscând că uneori e dificil de a distinge între gnoza

Malaxorul de știri & opinii culturale

Cu ajutorul fluxului gratuit de știri culturale al Agenției Rompres, cu ajutorul cărților primite la redacție, cu ajutorul altor...surse, vă ofer o nouă ediție a Malaxorului... Măcar pentru vremuri mai bune.

O nouă traducere din Guénon semnată de Daniel Hoblea

Se m n a l ă m apariția unei noi traduceri din René Guénon realizată de colegul nostru Daniel Hoblea. Este vorba despre *Știrile multiple ale ființei*, carte apărută de curând la Editura Aion, din Oradea, ediție îngrijită de Mircea

A. Tămaș (semnat și al postfeței) și care beneficiază și de o prefață a d-lui Florin Mihaescu. Lucrarea guénoniană este urmată de extrase esențiale din Matgiov și Michel Vălsan, și acestea în traducerea lui Daniel Hoblea. Asupra acestei cărți vom reveni în una dintre edițiile noastre viitoare. Reamintim traduceri anterioare ale lui Daniel Hoblea: Nikolai Berdiaev - *Despre menirea omului* (Aion, 2004); René Guénon: *Simbolismul Crucii* (Aion, 2003), *Metafizică și cosmologie orientală* (Herald, 2005), *Marea Triadă* (Herald, 2005), *Demiurgul și alte studii tradiționale* (Herald, 2005), *Ezoterismul lui Dante* (Aion, 2005).

Augustin Mocanu, "Colinda «Fata de maior»"

La Editura "Caiete Silvane" a Centrului Culturii Tradiționale Sălaj a apărut zilele trecute cartea "Colinda «Fata de maior»" scrisă de Augustin Mocanu. Fragmente din această carte le-ați putut deja citi în paginile revistei noastre. Iată un fragment din cuvintele scrise de Ion Cuceu, directorul Institutului "Arhiva de folclor a Academiei Române", despre autor și cartea acestuia: "Prin monografia și corpusul de texte din volumul de față, profesorul sălăjean Augustin Mocanu își înscrie cu cinstite numele în șirul celor mai prestigioși exegeți ai *Miorișei*. Salutăm ca atare și ne înclinăm cu respectul cuvenit în fața autorului ei".

Cărți clasice în format electronic oferite gratuit de Google

Motorul de căutare pe internet Google oferă utilizatorilor săi, începând de la sfârșitul lunii trecute, posibilitatea de a accesa cărți clasice ale căror drepturi de autor sunt expirate și de a le scoate la imprimantă pentru a le citi oricând, informează AFP consultată de Rompres. "Puteți să-i descoperiți pe Dante, Newton sau Hugo într-un mod puțin mai ușor. Cititorii pot accesa versiuni gratuite ale

unor celebre cărți din patrimoniul culturii mondiale folosind funcția Google Book Search a motorului de căutare Google (<http://books.google.com>)", se precizează într-un comunicat dat publicității de compania americană. "Domeniul public va recupera astfel opere clasice cunoscute dar și mai puțin cunoscute, dintr-o gamă largă de domenii", a declarat Sidney Verba, directorul Bibliotecii Universității Harvard, care este una dintre instituțiile parteneri ale companiei americane ce și-a propus editarea în format electronic a mai multor milioane de cărți pentru a le face accesibile pe internet.

Pentru a citi sau pentru a descărca și imprima o carte de pe internet prin acest nou serviciu este suficient un singur click de mouse pe link-ul "full view" al Google Book Search. Printre titlurile accesibile prin motorul de căutare american se numără "Principiile matematice" ale lui Isaac Newton, "Marion de Lorme" de Victor Hugo, "Proclamațiile" lui Simon Bolivar sau "Suferințele tânărului Werther" de Johann Wolfgang Goethe. Google a subliniat că acest serviciu nu este disponibil pentru cărțile ale căror drepturi de autor sunt încă protejate. În schimb, cei interesați vor avea acces gratuit la anumite extrase din aceste cărți. Posibilitatea de a descărca și de a imprima integral o carte ale cărei drepturi de autor au expirat reprezintă o nouă victorie a Google în războiul cu editurile. Imediat după anunțarea publică în luna iunie a proiectului de editare în format electronic a cărților, compania care deține Google a fost acționată în justiție în Statele Unite ale Americii și în alte câteva state europene de către mai multe edituri sub acuzația de "fals și atentat la dreptul de proprietate intelectuală".

"Copiii lămpii fermecate" - o nouă serie la Corint Junior

Editura Corint Junior, parte a Grupului Editorial Corint, anunță apariția în librării a seriei "Copiii lămpii fermecate" de P. B. Kerr. Seria cuprinde trei volume - "Akhnaton și djinnii captivi", "Babilonul djinnului albastru" și "Cobra, regele din Katmandu" - în care, printr-o combinație de succes de intrigă și umor abundent, sunt prezentate aventurile unor adolescenți inițiați într-o societate magică. John și Philippa Gaunt, doi gemeni în vârstă de doisprezece ani, descoperă că sunt urmașii unei străvechi familii de "djinni", trezindu-se, peste noapte, posesorii unor puteri magice, precum posibilitatea îndeplinirii dorințelor, a dispariției oamenilor și obiectelor, ori a călătoriilor în locuri extraordinare. Parcurgând cu ușurință Terra, de la Londra la Cairo și nu numai, cei doi djinni trăiesc aventuri incredibile, având de luptat împotriva unor djinni malefici, dintre toți Iblis fiind cel mai de temut. Născut la Edimburg, în Scoția, P. B. Kerr este cunoscut ca scriitor de thrillere pentru adulți, autor al trilogiei "Berlin Noir" și al altor romane apreciate ca "A Philosophical Investigation", "Gridiron", "The Second Angel", "The Shot" etc. Despre seria "Copiii lămpii fermecate", scriitorul a mărturisit că a scris primul volum pentru copiii săi, anunțându-și intenția de a scrie câte o carte pentru fiecare literă a alfabetului. În acest fel, prin finețea stilului și prin rețeta practică, care propune aventurile unor adolescenți posesori ai unor puteri de poveste, "Copiii lămpii fermecate" se prezintă, potrivit criticii de specialitate, drept un serios competitor al celebrului Harry Potter.

Studiourile Disney au depășit bariera de 1 miliard de dolari din încasări în cursul acestui an

Filmul "Pirates of the Caribbean: Dead Man's Chest", hitul box-office-ului internațional în ultimele săptămâni, a avut o contribuție importantă la încasările studiourilor Disney care au reușit astfel să depășească pentru cel de-al 12-lea an consecutiv bariera de 1 miliard de dolari în încasări anuale, informează Associated Press receptionată de Rompres. Primul studiu care a depășit pragul psihologic al succesului, reprezentat de încasările internaționale care să depășească 1 miliard de dolari, a fost 20th Century Fox. Cea mai mare parte din succesul din acest an al 20 Century Fox se datorează filmului de animație "Ice Age: The Meltdown" care a realizat încasări de 460 de milioane de dolari de pe piețele internaționale.

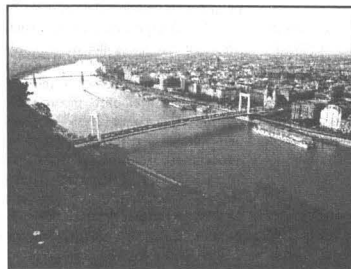
Cei de la Sony Pictures au reușit să depășească și ei bariera de 1 miliard de dolari săptămâna trecută, grație în mare parte controverselor din jurul filmului "The Da Vinci Code", peliculă ce a obținut 535,6 milioane de dolari din proiecțiile din întreaga lume.

"Dead Man's Chest", care a reușit să adune 18,1 milioane de dolari din 42 de țări doar în cursul weekend-ului trecut, a ajuns la incredibila sumă de 963,2 milioane de dolari din încasări, sumă care-l plasează, conform oficialilor Disney, pe locul patru în topul celor mai populare filme din istoria cinematografiei.

Astfel doar în ultimul weekend pirații conduși de căpitanul Jack Sparrow, interpretat de Johnny Depp, au reușit recordul de încasări la debut în Grecia, cu 2,2 milioane de dolari. După patru săptămâni de la debutul din Franța, în conturile companiei Disney s-au vărsat 42,8 milioane de dolari. La cinci săptămâni de la debut nemții au plătit 55,5 milioane de dolari pentru a vedea acest film. După șase săptămâni de la premiera din Japonia s-au obținut 74,1 milioane de dolari. La doar trei săptămâni de la lansare, Spania a contribuit la rotunjirea sumei totale cu 30,5 milioane de dolari, iar după opt săptămâni în Marea Britanie s-au cumpărat bilete în valoare de 91,6 milioane de dolari.

Ultimul port în care vor arunca ancora pirații din Caraibe este Italia, unde premiera filmului de aventuri va avea loc la 13 septembrie.

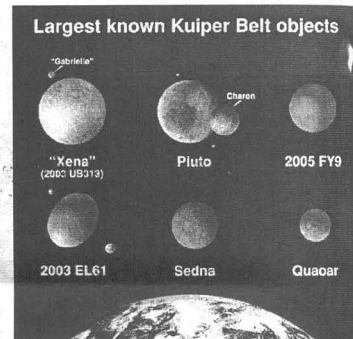
Săptămâna filmului românesc în capitala Ungariei

În perioada 21 - 28 septembrie 2006 va avea loc "Săptămâna filmului românesc la Budapesta", manifestare organizată de Institutul Cultural Român Budapesta și găzduită de Cinematograful "Urania", un important complex de săli de proiecție din capitala ungară. Festivalul este organizat de

ICR Budapesta cu sprijinul Ambasadei României, în parteneriat cu Ministerul Educației și Culturii din Ungaria, se arată într-un comunicat remis Rompres de serviciul de presă al ICR. Vor fi proiectate filmele de lung metraj: Italienele (2004), regia Napoleon Helmis; Ryna (2005), regia Ruxandra Zenide - coproducție helveto-română; Tertium non datur (2005), regia Lucian Pintilie; Legături bolnăvicioase (2005), regia Tudor Giurgiu, producție franco-româno-germană; Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii (2006), regia Cătălin Mitulescu; A fost sau n-a fost? (2006), regia Corneliu Porumboiu; scurt-metrajele: Apartamentul (2004), regia Constantin Popescu; Visul lui Liviu (2004), regia Corneliu Porumboiu; Un cartuș de Kent și un pachet de cafea (2004), regia Cristi Puiu; Challenge Day (2005), regia Napoleon Helmis, precum și documentarele Moștenirea lui Goldfaden (2005), regia Radu Gabrea, și Născuți la comandă. Decreței (2005), regia Florin Iepan. Evenimentul va beneficia de prezența actorului Marcel Iureș, invitat de onoare al festivalului, a actriței Dorotheea Petre și a regizorilor Napoleon Helmis, Tudor Giurgiu și Cătălin Mitulescu.

Planeta Pluto a fost oficial clasată drept "planetă pitică"

Crema astronomiei mondiale, reunite la Praga în cadrul Congresului Internațional Astronomic, a aprobat o nouă definiție a planetelor în conformitate cu care Pluto nu mai este considerată planetă, fiind trecut oficial ca "planetă pitică", unul dintre alte câteva obiecte cosmice de acest fel aflate în Centura Kuiper de la marginea sistemului solar, informează agențiile internaționale de presă consultate de Rompres. După o săptămână întreagă de dezbateri de multe ori tumultuoase, comunitatea astronomilor a convenit să-i retragă lui Pluto statutul de planetă pe care-l deținea de la descoperirea sa în 1930 și în același timp oamenii de știință au reușit să se pună de acord asupra unei singure definiții a planetelor.

Decizia luată privind planetoidul Pluto oferă și baza de definire a caracteristicilor pe care un corp cereș trebuie să le îndeplinească pentru a fi considerat planetă.

În urma acestei decizii, sistemul nostru solar rămâne cu opt planete - Mercur, Venus, Terra, Marte, Jupiter, Saturn, Uranus și Neptun. Pluto nu îndeplinește condițiile conforme noii definiții a planetelor: "corpuri cerești care evoluează pe o orbită în jurul unei stele și a o masă suficient de mare pentru ca propria gravitație să o modeleze într-o formă sferică și să atragă toate corpurile cerești de dimensiuni mici din apropiere curățând astfel spațiul din jurul orbitei lor".

Pluto a fost în mod automat descalificată pentru că orbita sa este foarte alungită și se suprapune peste cea a lui Neptun, iar în jurul acestei orbite se află foarte multe obiecte foarte mici din Centura Kuiper, care conform definiției ar fi trebuit "înghițite" de planetă. Distanța dintre Pluto și Soare variază foarte mult. Cea mai mică distanță de Soare este de 4.425 milioane de

km, iar cea mai mare este de 7.735 milioane de km.

Fotografiile obținute cu ajutorul telescopului spațial Hubble sugerează asemănarea cu satelitul natural al planetei Neptun, Triton. Satelitul lui Pluto, Charon, este foarte mare comparativ cu planeta în jurul căreia gravitează. Charon a fost descoperit în 1978 și are aproape jumătate din diametrul lui Pluto. Astfel mulți astronomi au avansat ipoteza că, în realitate, Pluto și Charon formează o pereche de planete pitice. Această ipoteză este susținută și de apropierea foarte mare dintre Pluto și Charon. Între aceste două corpuri cerești se află doar 20.000 km, foarte puțin în condițiile în care, comparativ, distanța dintre Pământ și Lună este de 384.000 km. Noua categorie în care a fost încadrat Pluto este cea a planetelor pitice - similară mai vechii categorii a planetelor minore.

Conform noilor definiții, astronomii au mai lăsat o a treia clasă de "obiecte foarte mici care gravitează în jurul stelelor" - categorie din care fac parte numeroșii asteroizi, comete și sateliții naturali. Decizia luată de cei 2.500 de astronomi din 75 de țări care au participat la conferință respinge astfel o primă propunere privind reafirmarea statutului de planetă a lui Pluto dar și a altor două obiecte nou descoperite din Centura Kuiper.

Alături de Pluto în noua clasă a planetelor pitice a mai fost inclus asteroidul Ceres, considerat planetă până în secolul XIX, precum și obiectul spațial 2003 UB313, un corp înghețat puțin mai mare decât Pluto, ce a primit denumirea provizorie de Xena și a fost considerat imediat după descoperire cea de-a zecea planetă din sistemul solar.

După 76 de ani de la descoperirea sa Pluto rămâne în continuare învăluită în mister cel puțin pentru încă 10 ani până când va fi survolată de sonda spațială "New Horizons".

Imediat după ce a fost descoperit la 18 februarie 1930 de către astronomul amator Clyde W. Tombaugh, Pluto a fost ridicat la rangul de cea de-a noua planetă din sistemul solar. Totuși multe voci din mediile științifice susțineau încă de atunci că Pluto nu este o planetă, ci mai degrabă ar putea fi considerat unul dintre cele mai mari obiecte din Centura Kuiper, o centură de asteroizi transneptunieni de la marginea sistemului solar.

Pluto a fost descoperit printr-un accident norocos. Calcule, care mai târziu s-au dovedit eronate, indicau că trebuie să existe încă o planetă în sistemul solar, dincolo de Neptun, care a fost botezată pe moment Planeta X. Aceste calcule erau bazate pe mișcările lui Uranus și Neptun. Fără să știe de eroare, Clyde Tombaugh, la Observatorul Lowell din Arizona, a urmărit această parte de cer unde se presupunea că se află Planeta X și i-a descoperit pe Pluto. Botezată după celebrul personaj Disney care s-a născut tot în 1930, Pluto era considerată cea mai îndepărtată planetă de la Soare și are un diametru de numai 2.274 km., fiind mai mică decât satelitul natural al Pământului, Luna. Temperatura la suprafața lui Pluto variază între -235 și -210 C. După descoperirea lui

Pluto, s-a constatat că această așa-numită planetă este mult prea mică pentru a influența în modul în care s-a crezut orbitele celorlalte două planete, Uranus și Neptun. Căutarea Planetei X a continuat însă nu s-a mai găsit nimic, oamenii de știință ajungând la concluzia că această ipotetică planetă nu există și că fluctuațiile observate la Neptun și la Uranus sunt provocate chiar de masa planetei Neptun. De asemenea, astronomii au mai descoperit pe orbite în jurul Soarelui, dincolo de Neptun, peste 1.000 de corpuri înghețate ale căror evoluții sunt asemănătoare cu cele ale lui Pluto. Mai mult decât atât, s-ar putea să fie vorba de peste 100.000 de astfel de obiecte în zona transneptuniană, iar Pluto să nu fie altceva decât unul dintre cele mai mari obiecte din Centura Kuiper descoperit până în prezent. Orbita foarte alungită descrisă de Pluto în jurul Soarelui pare să confirme această ipoteză. Orbita lui Pluto este foarte "specifică". La anumite intervale de timp Pluto este mai apropiat de Soare decât Neptun, așa cum a fost din ianuarie 1979 până în februarie 1999. În plus, Pluto se rotește în direcție opusă față de marea majoritate a celorlalte planete. Înclinarea orbitală este de asemenea mult mai mare decât a celorlalte planete.

MCC anunță o nouă lege privind așezămintele culturale

Ministrul culturii și cultelor, Adrian Iorgulescu, a anunțat finalizarea de către minister a unui proiect de lege privind înființarea, organizarea și desfășurarea activității așezămintelor culturale. "Un proiect de 400 de milioane de euro", după cum îl caracterizează ministrul Adrian Iorgulescu, noul act normativ care va fi înaintat Parlamentului, printr-o ordonanță de urgență care reglementează acest domeniu, modifică și completează Legea nr. 292/2003 privind organizarea și funcționarea așezămintelor culturale, definită drept "închisată și extrem de birocratică" de către secretarul de stat Virgil Ștefan Nițulescu. Legea redefinesc, astfel, așezămintele culturale prin evidențierea statutului acestora de operatori culturali de drept public sau privat, cu sau fără personalitate juridică, cu activitate în domeniul cultural.

Actul normativ propus de Ministerul Culturii și Cultelor (MCC) delimitează așezămintele culturale de drept public de cele de drept privat și conturează cadrul legal de organizare și funcționare a lor. Potrivit legii, așezăminte culturale pot fi: căminele culturale, casele de cultură, universitățile populare, școlile populare de arte și meserii, centrele culturale, formațiile sau ansamblurile profesioniste pentru promovarea culturii tradiționale, centrele zonale pentru educația adulților, centrele pentru conservarea și promovarea culturii tradiționale și altele asemenea. Prin excepție de la aceste prevederi, pot fi organizate și pot funcționa așezăminte culturale fără personalitate juridică, precum ansamblul sau trupa artistică, indiferent de genul reprezentat, atelierul sau cenaclul cultural, galeria de artă și altele asemenea.

Totodată, proiectul de lege urmărește corelarea dispozițiilor legii referitoare la conducerea așezămintelor culturale cu cele ale legii-cadru în acest domeniu, respectiv OUG nr. 26/2005 privind managementul instituțiilor publice de cultură, precum și cu prevederile Legii bibliotecilor și ale Legii instituțiilor publice de spectacol și concerte. O modificare importantă adusă cadrului normativ existent o reprezintă completarea normelor referitoare la finanțarea așezămintelor culturale de la bugetele publice pentru derularea de acțiuni, proiecte și programe culturale, naționale sau internaționale. Potrivit secretarului de stat Virgil Ștefan Nițulescu, prin noul act normativ, MCC a avut în vedere implementarea Programului privind reabilitarea căminelor culturale din mediul rural. Astfel, în proiectul de lege au fost incluse articole care se referă în mod expres la posibilitatea Guvernului, prin intermediul MCC, de a finanța lucrări de reabilitare la aceste instituții, administrate în prezent de primăriile locale. În acest sens, Adrian Iorgulescu a reamintit că, prin intermediul prevederilor Memorandumului semnat de miniștrii agriculturii, finanțelor, justiției și de vicepremierul Marko Bela, așezămintele culturale din mediul rural vor intra în posesia a 400 de milioane de euro, fonduri europene nerambursabile, primite pentru dezvoltare rurală prin intermediul Comisiei Europene. Ministrul a precizat că, din suma menționată, 100 de milioane de euro vor fi alocate chiar în acest an, urmând ca din luna ianuarie 2007 să se adauge, treptat, alte 300 de milioane de euro pentru refacerea întregii infrastructuri culturale din mediul sătesc.

Brăila: Curs de management și marketing pentru meșterii populari

Meșterii populari au participat, la Brăila, la un curs de management și marketing destinat transformării meșteșugului pe care îl practică într-o afacere, transmite Rompres.

Cursul, organizat cu sprijinul Administrației Fondului Național al Ministerului Culturii și Cultelor, a fost susținut de reprezentanții Fundației pentru Meșteșuguri București și s-a desfășurat în Atelierul pentru Revitalizarea Textilelor Tradiționale de la Centrul de Creație, instituție partener în derularea acestui proiect. Proiectul a fost inițiat pe baza unei cercetări privind nevoile pe care le au meșterii în a-și dezvolta o afacere din meșteșugul pe care îl practică, respectiv un chestionar la care au răspuns 180 de meșteri din zonele cu puternice tradiții populare. Potrivit directorului Centrului de Creație Brăila, Maria Pușcaci, în această toamnă va fi editat și un manual de management și marketing, pe care îl vor primi gratuit toți cei 20 de meșteri care au participat la curs.

"Meșterii trebuie ajutați să depășească o limită a mentalității lor. Trebuie să ne integrăm în Uniunea Europeană, unde concurența este foarte dură, și așa ajutăm meșterii să-și încropească o afacere", a declarat Maria Pușcaci.

Peter Jackson: De la Războiul Inelului la cel de-al Doilea Război Mondial

Regizorul Peter Jackson, autorul trilogiei cinematografice "Lord of the Rings" considerată de mulți drept o adevărată capodoperă genului Heroic Fantasy, a semnat contractul pentru a produce un remake după un clasic al filmelor britanice de război: "The Dam Busters", informează AFP consultată de Rompres. Filmul va fi regizat de prietenul lui Jackson, Christian Rivers care s-a ocupat de efectele speciale din "King Kong". Peter Jackson insistă că acest remake "va fi cât mai autentic cu puțință păstrând în același timp spiritul filmului original". "The Dam Busters" a fost filmat în 1954 și spune povestea adevărată a inventării și folosirii unor bombe speciale, "săltărețe", a căror menire era de a distruge barajele și digurile germane în cea de-a doua parte a celui de-al Doilea Război Mondial. Rolul principal în filmul original i-a revenit lui Michael Redgrave. Peter Jackson a reușit să obțină drepturile asupra acestui film numai după ce compania de producție Icon, deținută de Mel Gibson, a renunțat la proiectul de a realiza un remake. "Agentul meu m-a informat că Icon deține drepturile asupra acestui subiect și că Mel Gibson va regiza un remake în care probabil că va și juca. Ei bine, acest lucru nu s-a mai produs", a explicat Jackson. Filmările la remake vor începe în cursul anului viitor, bugetul estimat fiind de 30 - 40 de milioane de dolari.

Gunter Grass și-a lansat autobiografia

Scriitorul german Gunter Grass (78 ani), aflat în centrul unei vii controverse de când a mărturisit că a fost înrolat în unitatea de elită nazistă Waffen SS spre sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, a recunoscut că ultimele săptămâni nu au fost ușoare pentru el, dar că va continua să se exprime public, menționează Reuters și AFP.

"Stau în continuare pe picioarele mele și voi continua să deschid gura", a afirmat el la Berlin, unde și-a prezentat pentru prima oară în public autobiografia intitulată "Beim Hanten der Zwiebel" (Curățind ceapa). Laureatul premiului Nobel pentru literatură în 1999 și-a citit apoi pentru prima oară în public extrase din cartea în care relevă că a fost înrolat în Waffen SS. Mărturisirea tardivă a ridicat un imens val de reacții în Germania împotriva lui, mulți cititori reproșându-i că a tăcut 61 de ani asupra trecutului său în timp ce a confruntat neîncetat în această perioadă Germania cu istoria sa.

Daniel SĂUCA

Caiete Silvane

ISSN 1454 - 3028

Adresa redacției: Zalău, Piața Iuliu Maniu, nr. 4, Sălaj, România
Tel./fax 0260/612870;
e-mail: caietesilvane@yahoo.com
culturasj@zalau.astral.ro
www.cctsj.ro

Responsabilitatea pentru opiniile și calitatea materialelor publicate revine în întregime autorilor.

Revista apare în urma unui protocol de colaborare încheiat între Consiliul Județean Sălaj; Prefectura Sălaj; Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sălaj; Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău; Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Filiala Zalău; Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj; Inspectoratul Școlar Județean Sălaj; Arhivele Naționale Filiala Sălaj; Cenaclul literar „Sylvania” și Centrul Culturii Tradiționale Sălaj.

Colectivul de redacție:

- Cristian Contraș - director
- Daniel Săuca - redactor șef
- Daniel Hoblea - secretar de redacție
- Ileana Petrean - Păușan, Elena Musca - redactori
- Marius Soare - tehnoredactor

Tiparul realizat la Tipografia SC Graiul Sălajului SA Zalău, B-dul Mihai Viteazul, nr. 77, Sălaj tel./fax 0260616981

Abonamentele la revistă se pot contracta prin oficiile poștale și factorii poștali, precum și prin S.C.DAMCO S.A. Prețul unui abonament pe o lună este de 1,5 lei noi (15.000 lei vechi).

